

KANSANELÄKELAITOKSEN
VALTUUTETTUJEN
TOIMINTAKERTOMUS
VUODELTA 2000

Helsinki 2001

K 7/2001 vp

KANSANELÄKELAITOKSEN VALTUUTETTUJEN

TOIMINTAKERTOMUS

VUODELTA 2000

HELSINKI 2001

ISSN 0355-4996
Oy Edita Ab, Helsinki 2001

KELAN VALTUUTETUT

EDUSKUNNALLE

Viitaten 8. kesäkuuta 1956 annettuun kansaneläkelain 54 §:n
2 momenttiin Kansaneläkelaitoksen valtuutetut lähettävät oheisena
kunnioittaen Eduskunnalle toimintakertomuksensa vuodelta 2000.

Helsingissä 13. maaliskuuta 2001

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen puolesta

Timo Ihamäki
puheenjohtaja

Anne Neimala
sihteeri

SISÄLLYS

1 Yleiskatsaus	6
2 Valtuutetut	6
3 Tilintarkastajat	6
4 Kertomusvuoden toiminta	7
5 Kertomusvuonna annetut kannanotot	7
6 Muita huomioita	11
7 Liitteet	12

Liitteet

1 Luettelo valtuutetuista ja varavaltuutetuista	13
2 Kansaneläkelaitoksen vuosikertomus 2000	14
3 Tilintarkastuskertomus	57
4 Lisätyn hallituksen lausunto valtuutetuille	58
5 Kansaneläkelaitoksen hallituksen vastaus Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintöön n:o 19/2000 vp Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1999	59
6 Katsaus väestön sosiaaliturvan ja hyvinvoinnin kehitykseen – Kelan tutkimustyön tuloksia vuonna 2000.....	65

1. Yleiskatsaus

Valtuutetut ovat kertomuskautena edelleen monipuolistaneet valvonta- ja tarkastustoimintaansa. Valvontasuunnitelmansa mukaisesti valtuutetut ovat seuranneet lakien täytäntöönpanoa, organisaation toimivuutta sekä tarkastaneet ja tarkistuttaneet Kelan toimintaa ja taloutta. Valtuutetut ovat myös tehneet ehdotuksia erilaisten epäkohtien korjaamiseksi.

Valtuutettujen apuna tarkastustyössä toimivan KHT-tilintarkastajan Yrjö Tuokon valvontatilintarkastuksen tavoitteena on ollut vuonna 2000 varmistua, että

- Kelan toiminta on lakien ja säännösten sekä Kelan ohjeiden ja toimielinten päätösten mukaista
- laitoksella on toiminnan laajuuteen nähden riittävät valvonta- ja seurantajärjestelmät
- Kelan kirjanpito on pidetty luotettavalla tavalla ja hyvän kirjanpitotavan mukaisesti ja että
- Kelan varallisuus on säilytetty turvaavalla tavalla.

Valtuutetut ovat osallistuneet Kelan hallinnon uudistamisen valmisteluun. Valtuutettujen mielipidettä on kysytty valmistelun eri vaiheissa. Valtuutetut ovat pitäneet tärkeänä, että Kela säilyy edelleen Eduskunnan valvonnan alaisena laitoksena.

Pääjohtaja Pekka Tuomiston ilmoitettua jäävänsä eläkkeelle 1.10. 2000 alkaen ilmoittautui valtuutettujen esityksen tekemistä varten pääjohtajan virkaan 12 hakijaa. Valtuutetut päättivät 13.9.2000 pitämässään yleiskokouksessa yksimielisesti esittää Tasavallan Presidentille, että kansanedustaja, yleislääketieteen erikoislääkäri Jorma Huuhtanen nimitetään Kansaneläkelaitoksen pääjohtajan virkaan. Tasavallan Presidentti nimitti 15.9.2000 tekemällään päätöksellä Jorma Huuhtasen pääjohtajaksi 1.10.2000 lukien.

2. Valtuutetut

Vuonna 2000 varsinaisina valtuutettuina ovat toimineet seuraavat henkilöt: kansanedustaja Jorma Huuhtanen 1.1.–3.10., kansanedustaja Timo Ihamäki, kansanedustaja Pirkko Peltomo, kansanedustaja Kari Rajamäki, kansanedustaja Valto Koski, kansanedustaja Anne Huotari, kansanedustaja Juha Rehula 6.10. lukien, kansanedustaja Hannu Takkula, kansanedustaja Niilo Keränen, kansanedustaja Jaana Ylä-Mononen, kansanedustaja Hanna Markkula-Kivisilta, kansanedustaja Tuija Nurmi ja kansanedustaja Pehr Löf.

Valtuutettujen puheenjohtajana on toiminut 3.10. saakka Jorma Huuhtanen. Valtuutetut valitsivat 10.10. Timo Ihamäen uudeksi puheenjohtajakseen. Varapuheenjohtajana on toiminut Pirkko Peltomo. Työvaliokuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi valtuutetut Timo Ihamäki, Anne Huotari ja Pehr Löf sekä 10.10. alkaen Hannu Takkula. Valtuutettujen sihteerinä on toiminut oikeustieteen kandidaatti Anne Neimala.

3. Tilintarkastajat

Tilintarkastajat toimivat valtuutettujen apuna valvonta- ja tarkastustoiminnassa. Tilintarkastajat pitivät tarkastusvuoden aikana vuositilintarkastuksen lisäksi 7 tarkastuskokousta, ja KHT-tilintarkastaja ja hänen tilintarkastustöidensä muut tilintarkastajat suorittivat jatkuvaa valvontatilintarkastusta. KHT-tilintarkastaja antoi neljännesvuosittain valvontatilintarkastuskertomuksen valtuutetuille ja tilintarkastajille.

Valtuutettujen valitsemina kertomusvuoden tilintarkastajina toimivat pääjohtaja Tapio Leskinen varalla tarkastusneuvos Hannu Nieminen, hallinto- ja talouspäällikkö Seppo Berg varalla opettaja Pentti Lahdensivu, kansanedustaja Virpa Puisto varalla kansanedustaja

Iivo Polvi, lääketieteen lisensiaatti Hannu Kempainen varalla apulaisjohtaja Markku Auvinen, kansanedustaja Juha Rehula 1.1.–14.11., kansanedustaja Hannu Aho 14.11. lukien varalla kunnanjohtaja Jorma Rasinmäki, kansanedustaja Irja Tulonen varalla kansanedustaja Jouni Lehtimäki, kansanedustaja Sirpa Pietikäinen varalla valtiotieteen lisensiaatti Max Arhippainen, kauppatieteiden maisteri KHT Yrjö Tuokko ja varalla kauppatieteiden maisteri KHT Hannu T. Koskinen.

Tilintarkastajien puheenjohtajana toimi Tapio Leskinen ja varapuheenjohtajana Seppo Berg.

4. Kertomusvuoden toiminta

Valtuutetut vahvistivat 22.3.2000 Kansaneläkelaitoksen vuoden 1999 tilinpäätöksen ja myönsivät laitoksen hallitukselle ja lisätylle hallitukselle vastuuvapauden vuodelta 1999. Kertomusvuodelta valtuutetut ovat kokouksessaan 13.3.2001 myöntäneet laitoksen hallitukselle ja lisätylle hallitukselle vastuuvapauden vuodelta 2000.

Valtuutettujen yleiskokousten pöytäkirjat on saatettu tilintarkastajien, laitoksen hallituksen ja lisätyn hallituksen tietoon.

Valtuutetut ovat käsitelleet mm. seuraavia Kelan toimintaan liittyviä asioita:

Kelan taloutta, sijoitustoimintaa ja sijoitussääntöjen uudistamista, vuoden 2000 vaihdetta Kelan atk:ssa, Kelan toimiehtosopimusta, Kela-barometriä, Kelassa tehtyjä ylitöitä ja säästövapaita, Kelan tutkimustoiminnan painopistealueita, Kelan hallinnon uudistusta, Kelan suunnittelujärjestelmää, laitoksen henkilöstöresursseja, Kelan hallinto-osaston, talousosaston, tietohallinto-osaston ja palveluosaston toimintaa sekä Kelan tiedotusyksikön toimintaa ja viestintästrategiaa, Kelan arvoja, Kelan Toimihenkilöt ry:n ja Kelan Paikallis-

johtajat ry:n ajankohtaisia asioita, Kelan tulossopimusneuvotteluja, Kelan uutta palkkausjärjestelmää, Kelan osallistumista valtakunnalliseen laatukilpailuun vuonna 2001, Kelan vuoden 2001–2004 toiminta- ja taloussuunnitelmaa ja Kelassa käyttöön otettua sähköistä asiakirjahallintaa

sekä seuraavia etuustoimintaan liittyviä asioita:

lasten ja nuorten mielenterveyskuntoutusta, etuusasioissa vuonna 2000 toteutettavaa oikeellisuuden ja yhdenmukaisuuden seuranta, opintotuen tulovalvontaa ja takaisinperintää, etuuspäätösten ja asiakaskirjeiden selkeyttämistä, asuntojen peruseräparannusten vaikutusta yleisessä asumistuessa, opintotukijärjestelmän kehittämistä, Helsingin toimiston kansainvälisten asiain ryhmän hakemusten käsittelytilannetta, interferoni beetan korvattavuutta toissijaisesti etenevässä MS-taudissa ja Kelan hoitaman koulumatkatuen ongelmia.

Valtuutetut tekivät kertomusvuonna tarkastusmatkan Pohjois-Karjalaan. Tällöin perehdyttiin erityisesti Kelan Joensuun vakuutuspiirin toimistojen toimivuuteen.

5. Kertomusvuonna annetut kannanotot

Valtuutetut antoivat 17. helmikuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa seuraavan sisältöisen lausuman yleisen asumistuen myöntämisestä tukiasunnoissa asuville:

Yleistä asumistukea voidaan yleensä myöntää asuntoihin, joiden hallinta perustuu asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaiseen vuokrasuhteeseen. Kansaneläkelaitoksen ohjeet noudattavat ympäristöministeriön asiassa omaksumaa linjaa. Asumistukilain 11 §:n mukaan asumistukitoiminnan yleinen johto ja ohjaus kuuluu ympäristöministeriölle.

Tukiasunnoissa asuvilla, esimerkiksi päihdeongelmaisilla ei yleensä ole mahdollisuutta saada yleistä asumistukea tukiasuntojen vuokrasopimuksissa olevien irtisanomisehtojen vuoksi. Yleisen asumistuen epääminen tukiasunnoissa asuvilta johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin ja tukiasunnoissa asuvien eriarvoiseen kohteluun riippuen siitä, onko huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus tehty vai ei.

Kela on viime vuosien aikana useaan otteeseen neuvotellut ympäristöministeriön edustajien kanssa tukiasunnoissa asuvien asemasta ja esittänyt 11.2.2000 ministeri Suvi-Anne Siimekselle, että ympäristöministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin asian selvittämiseksi ja mahdollisiin toimiin lainsäädännön muuttamiseksi. Myös Eduskunnassa on asiaan kiinnitetty jo aiemmin huomiota. Valtuutetut yhtyvät Kelan esitykseen ja kiirehtivät asian pikaista ratkaisemista.

Valtuutetut päättivät 22. maaliskuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa lähettää seuraavan sisältöisen kirjeen opetusministeriölle opintotuen takaisinperintöjen ja takausvastuusaatavien määrän lisääntymisestä:

Opintotuen takaisinperinnät sekä takausvastuumenot ovat kasvaneet vuosittain. Opintotuen takaisin perittävä määrä vuonna 1999 oli 114,9 milj. mk ja takausvastuusaatavat 831,5 milj. mk. Kansaneläkelaitoksen tilintarkastajat ja valtuutetut ovat toistuvasti kiinnittäneet asiaan huomiota. Kansaneläkelaitoksen toimenpiteistä huolimatta kehitystä ei ole pystytty muuttamaan. Kansaneläkelaitos on jo aikaisemmin kiinnittänyt myös opetusministeriön huomiota asiaan.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja tilintarkastajat ovat katsoneet, että takaisinperintöjen ja takausvastuusaamisten kasvun ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tulisi toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Kansaneläkelaitoksen valtuutetut pyytävät opetusministeriön selvitystä

siitä, mihin toimenpiteisiin opetusministeriö on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä opintotuen takaisinperittävien määrän ja takausvastuumenojen pienentämiseksi.

Valtuutetut antoivat 22. maaliskuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa seuraavan sisältöisen lausunnon sosiaali- ja terveystieteiden kansaneläkelain 54 §:n 1 momentin tarkistamisesta:

Kansaneläkelaitos toimii perustuslain mukaan Eduskunnan valvonnassa. Valvontatehtävää varten Eduskunta asettaa valtuutetut, jotka valitsevat laitoksen tilintarkastajat. Yhden tilintarkastajista tulee kansaneläkelain 54 §:n 1 momentin mukaan olla valtioneuvoston tarkastusviraston edustaja. Nykyinen käytäntö on ollut toimiva.

Valtioneuvoston tarkastusviraston edustajan toimiminen Kansaneläkelaitoksen tilintarkastajana on ollut esillä Eduskunnan puhemiesneuvoston asettamassa VTV 2001 -toimikunnassa. Toimikunta ei esittänyt kansaneläkelain 54 §:n 1 momentin muuttamista.

Valtuutettujen mielestä on perusteltua, että tarkastusviraston edustaja toimisi edelleen Kansaneläkelaitoksen yhtenä tilintarkastajana. Eduskunnan yhteydessä toimivan tarkastusviraston edustaja soveltuu hyvin Eduskunnan valvonnassa olevan Kansaneläkelaitoksen tilintarkastajaksi.

Kansaneläkelaitoksella on hoidettavanaan useita valtion talouden kannalta tärkeitä sosiaaliturvajärjestelmiä, joista huomattava osa rahoitetaan valtion talarvion kautta. Myös tämä puoltaa sitä, että tarkastusviraston edustaja toimii laitoksen tilintarkastajana, vaikka Kansaneläkelaitos ei kuulu valtion ulkoisen talouden tarkastuksen piiriin.

Edellä olevan perusteella valtuutetut katsovat, ettei kansaneläkelain 54 §:n 1 momenttia tulisi muuttaa.

Valtuutetut päättivät 22. maaliskuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa lähettää seuraavan sisältöisen kirjeen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle Kelan maksuvalmiuden turvaamisesta:

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat 20.10.1999 päivätyssä kannanotossaan kiinnittäneet valtioneuvoston huomiota Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseen. Kansaneläkelaitoksen tulojen ja menojen kuukausivaihtelusta riippuen Kansaneläkelaitos joutuu pyytämään valtion maksuvalmiusrahaa tänä vuonna joka kuukausi 180 miljoonasta 770 miljoonaan markkaan. Kansaneläkelaitos palauttaa rahan valtiolle jokaisen kuukauden lopussa vakuutusmaksujen tilityspäivänä. Valtuutetut eivät ole pitäneet tätä hyväksyttävänä vaan ovat maksuvalmiuden turvaamiseksi esittäneet, että valtio maksaisi takuusuorituksista 80 prosenttia jo alkuvuonna, jolloin rahan jatkuvaa siirtämistä ei tarvita.

Valtion vuoden 2000 talousarvion käsittelyn yhteydessä Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on mietinnössään VaVM 33/1999 vp kiinnittänyt huomiota samaan asiaan ja todennut mm. ”Vaikka valtio hoitaa siirtymäkauden aikana maksuvalmiuden kuukausittaisilla maksuvalmiussuorituksilla, ei menettelyä voida pitää tarkoituksenmukaisena. Valiokunnan mielestä Kelan rahoituksen tulee kaikissa oloissa olla turvattu siten, että laitos pystyy suoriutumaan sen hoidettavaksi annettujen tehtävien toimeenpanosta. Valiokunta katsoo, että valtion tulisi maksaa ensi vuoden takuusuorituksesta 80 % jo vuoden 2000 tammikuun alussa. Näin Kelan maksuvalmius olisi paremmalla pohjalla eikä maksusuorituksia tarvittaisi joka kuukausi.”

Asiasta aikaisemmin käytyyn keskusteluun sekä edellä mainittuihin valtuutettujen ja Edus-

kunnan valtiovarainvaliokunnan kannanottoihin viitaten Kansaneläkelaitoksen valtuutetut tiedustelevat mihin toimenpiteisiin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on ryhtynyt Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi sekä sitä voidaan valtion takuusuorituksesta maksaa pääosa jo alkuvuonna ja näin parantaa Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiutta.

Valtuutetut antoivat 11. elokuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa seuraavan sisältöisen lausuman yksityissektorin radiologisista tutkimuspalveluista ja niiden sairausvakuutuslain mukaisesta korvattavuudesta:

Uuden kuvantamisteknologian käyttöönotto on ollut Suomessa yksityissektorilla nopeaa. Sairausvakuutuksesta korvattujen magneetti- ja ultraäänitutkimusten määrä on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi. Sairausvakuutus korvasi radiologisista tutkimuksista 124,6 milj. mk vuonna 1999. Tämä on noin 40 % kaikista tutkimuksen ja hoidon sairausvakuutuskorvauksista. Säteilylain (1142/1998) voimaan tullut muutos vähentänee perinteisten röntgentutkimusten käyttöä. Tällöin säderisiköiden, mutta hinnaltaan kalliimpien magneetti- ja ultraäänitutkimusten käytön arvioidaan lisääntyvän.

Tutkimusten tarpeellisuuden tulee pohjautua lääketieteelliseen tutkimusnäyttöön. Tämä koskee sekä julkista sektoria että sairausvakuutuksen korvaamia tutkimuksia. Duodecim Käypä hoito -projektin ja Stakesin FinOHTA-yksikön avulla on kertymässä tietoa hyväksyttävästä tutkimusten käytöstä eri sairauksissa. Eri kuvantamistutkimusten hyväksytyistä käyttöaiheista ei kuitenkaan ole keskeisissä sairauksissa vielä muodostettu konsensusta eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Valtuutetut katsovat, että on syytä harkita tapoja, joilla sairausvakuutuksen tutkimuksen ja hoidon alueeseen kuuluvien kuvantamistutkimusten aiheista saataisiin tietoa, jota myöhemmin voitaisiin hyödyntää tutkimusten tarpeel-

lisuuden arvioinnissa. Sairausvakuutuksesta korvattavissa radiologisissa tutkimuksissa voitaisiin käyttää menettelytapaa, jota noudatetaan fysioterapian uudessa hoitomääräyslomapakkeessa 1.6.2000 alkaen. Fysioterapeuttisen hoidon aiheena oleva diagnoosi on siinä ilmoitettava kansainvälistä tautiluokitusta avuksi käyttäen. Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosasto kehittää mainittua menettelytapaa tarvittaessa tutkimuksen avulla.

Valtuutetut antoivat 13. syyskuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa seuraavan sisältöisen lausuman Kelan Joensuun vakuutuspiiriin tehdyn tarkastusmatkan huomioista:

Tarkastusmatkan aikana valtuutetut kiinnittivät huomiota erityisesti kahteen seikkaan:

Kelan henkilöstön määrä oli vuoden 1999 lopussa 5 778. Vaihtuvuus on ollut hyvin vähäistä. Tämä on osaltaan taannut henkilöstön korkean ammattitaidon ja mahdollistanut Kelan tehtävien lisääntymisen ja nopeinkin lainsäädännön muutokset. Kelassa on lähivuosina tapahtumassa sukupolvenvaihdos, kun vuoteen 2005 mennessä Kelan toimihenkilöistä jää eläkkeelle noin 1 500 henkilöä. Kela on varautunut tähän laatimalla pitkän aikavälin suunnitelman, jolla varmistetaan osaamisen jatkuvuus myös henkilökunnan vaihtuessa. Vakuutuspiiritasolla suunnitelman toteuttaminen ei vielä näy käytännössä. Valtuutetut korostavat osaamisen ja ammattitaidon säilyttämisen merkitystä tulevassa sukupolvenvaihdoksessa. Varautuminen tähän tulee aloittaa suunnitelman mukaisesti kaikilla hallinnon tasoilla.

Työttömyys on Pohjois-Karjalassa edelleen suuri ongelma. Kela on kattavan palveluverkonsa avulla voinut ylläpitää palvelut tasapuolisesti kaikkien asiakkaiden saatavilla asuinpaikasta riippumatta. Työttömyydestä kärsivällä alueella Kelan palveluilla on alueen asukkaille suuri merkitys. Pohjois-Karjalan haja-

asutusalueella on voitu toteuttaa hyvin yksilöllistä asiakaspalvelua ja päästy hyvin tuloksiin viranomaisten välisellä yhteistyöllä. Esi-merkkinä tällaisesta asiakaspalvelusta voidaan mainita Enon toimiston yhteistyö muiden paikallisviranomaisten kanssa.

Valtuutetut antoivat 14. marraskuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa seuraavan sisältöisen lausuman sairaanhoidon kustannusten korvaamisesta EU-maiden välillä:

Euroopan unionin alueella liikkuvat henkilöt, esimerkiksi turistit, työntekijät, opiskelijat ja eläkkeensaajat voivat saada sairaanhoitoa myös toisessa jäsenmaassa. Oikeus sairaanhoitoon osoitetaan koti- tai työskentelymaasta saatavalla sairaanhoitotodistuksella. Asiakas maksaa saamastaan terveydenhoidosta vain mahdolliset asiakasmaksut tai vastaavan omavastuusuuden. Suomalaisten ulkomailla saama terveydenhoito ei kuitenkaan ole ilmaista, vaan hoitoa antaneet maat laskuttavat kustannukset Suomen valtiolta.

Muista EU-maista tuli sairaanhoitoa koskevia laskuja vuonna 1999 yhteensä 10,6 milj. mk. Samanaikaisesti Suomi laskutti muista maista tulleille henkilöille annetuista palveluista 6,4 milj. mk. Suomesta suurimmat korvaukset maksetaan Saksaan, Espanjaan ja Ranskaan. Vastaavasti suurimmat laskut lähtevät Suomesta Saksaan, Espanjaan, Ranskaan ja Italiaan. Suomi on myös solminut Pohjoismaiden ja eräiden maiden kanssa vastavuoroisia sopimuksia, joiden perusteella terveydenhoidosta ei laskuteta maiden välillä lainkaan.

Korvattavien kustannusten määrä on kasvanut vuosittain, koska mm. ulkomailla asuvien eläkkeensaajien määrä lisääntyy vuosittain. Espanjassa asui vuoden 1999 lopussa 2 115 suomalaista eläkkeensaajaa tai heidän perheenjäsentään, joiden sairaanhoitokustannuksista Espanja tulee myöhemmin laskuttamaan Suomelta yhteensä noin 22 milj. mk.

Suomen solmimissa verosopimuksissa on yleensä sovittu, että lakisääteiset eläkkeet verotetaan siinä valtiossa, josta ne maksetaan. Tästä seuraa, että yleensä Suomesta maksettavista eläkkeistä maksetaan edelleen verot Suomeen. Suomen ja Espanjan välisen verosopimuksen mukaan yksityisen sektorin eläkkeiden verotusoikeus on kuitenkin asuinmaalla. Siten Espanjaan muuttava eläkkeensaaja maksaa veron Espanjaan lukuun ottamatta julkisen sektorin eläkkeitä. Vastaavanlainen verosopimus Suomella on myös mm. Ranskan, Portugalin ja Itävallan kanssa. Eläkkeensaajat eivät maksa myöskään sairausvakuutusmaksua Suomeen.

Valtuutetut katsovat, että Euroopan unionin maissa asuville suomalaisille eläkkeensaajille maksettavien eläkkeiden ja heidän sairaanhoitonsa Suomelle aiheuttamien kustannusten vuoksi on tärkeää, että eläkkeensaajat osallistuvat heille maksettavien etuuksien rahoittamiseen samoin periaattein kuin muutkin Suomesta sosiaaliturvaan oikeutetut henkilöt. Tämä edellyttää, että Suomen verosopimusta Espanjan, Itävallan, Ranskan ja Portugalin kanssa muutetaan vastaamaan yleistä käytäntöä, ja että suomalaisesta eläkkeestä peritään sairausvakuutusmaksu samojen säännösten mukaan kuin Suomessa asuvilta eläkkeensaajilta.

*Valtuutetut totesivat 12. joulukuuta 2000 pitämässään yleiskokouksessa **Kelan tietoturvasta seuraavaa:***

Kelan palvelutoiminta perustuu tehokkaaseen automaattiseen tietojenkäsittelyyn. Tietoturvallisuuden hyvä taso ja laatu on tärkeää sekä kansalaisten että Kelan hallinnon ja julkisuuskuva kannalta.

Kela kehittää palvelutoimintaansa siten, että yhä suurempi osa Kelan palveluista tullaan tarjoamaan sähköisesti asiakkaille ja yhteistyötahoille. Samanaikaisesti Kelan toimistois-

sa otetaan entistä laajemmin käyttöön sähköinen asiakirjahallinta. Sähköinen palvelutoiminta lisää tietoturvallisuuden merkitystä. Tietojärjestelmien suojaus ja häiriötön toiminta sekä tietojen oikeellisuus ja luotettavuus ovat sähköisen asiointipalvelun edellytyksiä.

Kelassa toimii tietoturvaryhmä, joka koordinoi ja kehittää tietoturva- ja tietosuojasioita.

Valtuutetut pitävät tärkeänä, että tietoturvasasiat ohjeistetaan Kelassa yksityiskohtaisesti. Uusien tietoturvallisuusohjeiden tulee kattaa kaikki tietoturvan ja tietosuojan osa-alueet. Erityisesti tulee huolehtia atk-järjestelmien tietoturvasta, koska eri etuuksien atk-järjestelmät muodostavat keskeisen osan Kelan toiminnasta. Tietoturvallisuusasiat tulee vastuuttaa selkeästi kaikilla organisaatiotasoilla. Vastuukysymykset tulee myös ohjeistaa siten, että jokainen tuntee vastuunsa tietoturvallisuudesta.

6. Muita huomioita

Valtuutetut ovat kertomusvuoden aikana kiinnittäneet erityistä huomiota takaisinperintäasioihin. Julkisuudessa takaisinperintään on kiinnitetty huomiota erityisesti opintotukiasioiden yhteydessä. Valtuutetut ovat pyytäneet Kelan hallitukselta takaisinperintäasioita koskevan selvityksen. Tässä yhteydessä selvitetään mahdolliset lainmuutostarpeet, joilla voidaan vähentää takaisinperintätilanteita sekä ne toimenpiteet, joilla Kela itse voi vielä vähentää takaisinperintää. Selvityksen valmistuttua valtuutetut päättävät jatkotoimista.

Kela on kertomusvuoden aikana ollut edelleen suuren julkisen huomion kohteena. Valtuutetut ovat kiinnittäneet suurta huomiota Kelan julkisen kuvan parantamiseen. Kelassa on hyväksytty uusi viestintästrategia, johon myös valtuutetut ovat ottaneet kantaa.

Kela on kertomusvuonna selvinnyt tehtävistään hyvin. Sosiaaliturvalainsäädännön vaikeaselkoisuus näkyy kuitenkin Kelan päivittäisessä toiminnassa ja asiakaspalvelussa. Lainsäädännön monimutkaisuuden vuoksi yksittäisellä kansalaisella ei ole mahdollista hallita sosiaaliturvan eri osa-alueita ja niiden välisiä suhteita. Asiakkailta on erilaiset mahdollisuudet ottaa selvää asioista eikä tämä saisi asettaa heitä eriarvoiseen asemaan. Hyvään asiakaspalveluun kuuluu vastuu myös asiakkaiden neuvonnasta. Lainsäädännön monimutkaisuus tekee Kelan tehtävästä erittäin vaikean. Kaikkien eri sosiaaliturvan alojen yksityiskohdientien hallitseminen on mahdotonta. Asiakkaita voidaan neuvoa luotettavasti ja kattavasti vain, jos kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot ovat käytettävissä. Kaikissa asiakaspalvelutilanteissa tämä ei ole mahdollista. Valtuutetut ovat kiinnittäneet lainsäädännön monimutkaisuuteen huomiota useaan otteeseen. Kela on ollut asiassa aktiivinen, mutta toistaiseksi lainsäädäntöä on pystytty yksinkertaistamaan ja selkeyttämään vain joissakin menettelytapasioissa. Valtuutetut pitävät tärkeänä, että Kela jatkaa aloitteellista toimintaansa lainsäädännön yksinkertaistamiseksi. Myös Valtioneuvoston ja Eduskunnan tulee tarttua tähän ongelmaan.

7. Liitteet

Liitteenä on luettelo valtuutetuista ja varavaltuutetuista (liite 1), Kansaneläkelaitoksen vuosikertomus toimintavuodelta 2000 ja siihen liittyvä tuloslaskelma ja tase sekä tilintarkastuskertomus ja lisätyn hallituksen lausunto (liitteet 2–4) sekä Kansaneläkelaitoksen hallituksen vastaus Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintöön n:o 19/2000 vp Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1999 (liite 5).

Lisäksi liitteenä on Tutkimus- ja kehitysyksikön laatima katsaus Kelan tutkimustyön keskeisistä tuloksista ja havainnoista vuonna 2000 (liite 6).

Helsingissä 13. maaliskuuta 2001

Timo Ihamäki

Pirkko Peltomo Kari Rajamäki

Valto Koski Anne Huotari

Hannu Takkula Niilo Keränen

Jaana Ylä-Mononen Juha Rehula

Hanna Markkula-Kivisilta Tuija Nurmi

Pehr Löf

LUETTELO VALTUUTETUISTA JA VARAVALTUUTETUISTA

Vuoden 1999 maaliskuussa toimitettujen edustajan vaalien jälkeen pidetyillä ensimmäisillä varsinaisilla valtiopäivillä Eduskunta toimitti

valtuutettujen ja heidän varamiestensä vaalin. Valtuutettuina ja varavaltuutettuina vuonna 2000 ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Huhtanen, Jorma, kansanedustaja, 1.1.–3.10.

Rehula, Juha, kansanedustaja, 6.10. lukien

Varajäsenet:

Vihriälä, Jukka, kansanedustaja

Vilkuna, Pekka, kansanedustaja

Ihamäki, Timo, kansanedustaja

Kanerva, Seppo, kansanedustaja

Vahasalo, Raija, kansanedustaja

Peltomo, Pirkko, kansanedustaja

Koskinen, Marjaana, kansanedustaja

Karhu, Saara, kansanedustaja

Rajamäki, Kari, kansanedustaja

Mähönen, Raimo, kansanedustaja

Haatainen, Tuula, kansanedustaja

Koski, Valto, kansanedustaja

Prusti, Riitta, kansanedustaja

Seppälä, Arto, kansanedustaja

Huotari, Anne, kansanedustaja

Immonen, Mikko, kansanedustaja

Kuoppa, Mikko, kansanedustaja

Takkula, Hannu, kansanedustaja

Nousiainen, Pekka, kansanedustaja

Kemppainen, Marja-Leena, kansanedustaja

Keränen, Niilo, kansanedustaja

Oinonen, Lauri, kansanedustaja

Puhakka, Osmo, kansanedustaja

Ylä-Mononen, Jaana, kansanedustaja

Kerola, Inkeri, kansanedustaja

Komi, Katri, kansanedustaja

Markkula-Kivisilta, Hanna, kansanedustaja

Salo, Petri, kansanedustaja

Sarkomaa, Sari, kansanedustaja

Nurmi, Tuija, kansanedustaja

Oksala, Ilkka, neuvotteleva virkamies

Kurvinen, Esko, kansanedustaja

Löv, Pehr, kansanedustaja

Katainen, Jyrki, kansanedustaja

Könkkölä, Kalle, pääsihteeri

Kansaneläkelaitoksen vuosikertomus 2000

63. toimintavuosi

KELA – JOKAISTA SUOMALAISTA VARTEN

Kansaneläkelaitos (Kela) huolehtii Suomessa asuvien perusturvasta eri elämäntilanteissa. Kelan hoitamia sosiaaliturvaetuuksia ovat vähimmäiseläkkeet, vammaisetuudet, sairausvakuutusetuudet, kuntoutusetuudet, työttömän perusturvaetuudet, pienten lasten hoidon tuki, lapsilisät, äitiysavustus, opintoetuudet, yleinen asumistuki ja sotilasavustus.

Eduskunnan valvonnassa

Kela toimii eduskunnan valvonnassa. Laitoksen toimintaa johtaa sen hallitus. Periaatteellisesti tärkeät asiat ja eräät nimitykset päättää lisätty hallitus. Laitoksen hallintoa ja toimintaa valvovat eduskunnan valitsevat 12 valtuutettua ja heidän valitsemansa kahdeksan tilintarkastajaa.

Lähellä asiakasta

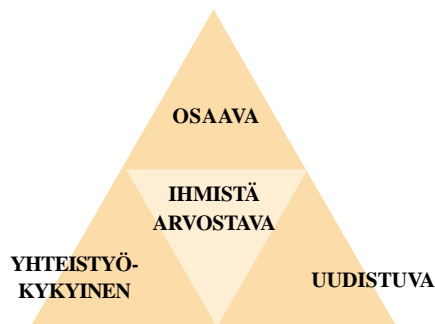
Sosiaaliturvaetuuksien ratkaisua koskeva päätöksenteko on hajautettu vakuutuspiirien toimistoihin. Ne tekevät ratkaisupäätökset lähes

kaikista etuuksista. Vain työkyvyttömyyseläkkeet sekä osa opintotuista ja työterveyshuollon korvauksista ratkaistaan keskitetysti pääkonttorissa. Korkeakouluopiskelijoiden opintotukihakemukset ratkaistaan korkeakoulujen opintotukilautakunnissa.

Toiminta-ajatus ja arvot

Kela palvelee ihmistä ylläpitämällä ja edistämällä koko väestön terveys-, toimeentulo- ja eläketurvaa sekä itsenäistä selviytymistä.

Kelan toiminta perustuu seuraaviin arvoihin:

KELA VUONNA 2000

Kela maksoi etuuksia 53,6 mrd. markkaa. Toimintamenot olivat 1,7 mrd. markkaa eli 3,0 % kokonaismenoista. Kulut pysyivät markkamääräisesti lähes edellisvuoden tasolla. Tuotot olivat 55,4 mrd. markkaa, mistä valtion osuus oli 53 %. Vakuutusmaksuilla rahoitettiin kuluista 38 %. Valtion takuusuorituksia tarvittiin edellisvuotta enemmän Kelan rahoituksessa.

Valtaosa suomalaisista sai Kelan etuuksia. Sairausvakuutusetuuksia maksettiin 3,8 mil-

joonalle ja työttömyysturvaetuuksia 0,3 miljoonalle henkilölle. Eläkkeensaajia ja lapsilisää saavia lapsia oli kumpiakin vuoden lopussa noin 1,1 miljoonaa.

Euron käyttöönoton valmisteluja jatkettiin. Muutoksia tietojärjestelmiin suunniteltiin ja toteutettiin sekä osallistuttiin lainsäädäntömuutosten valmisteluun.

Kelan 86 vakuutuspiirissä oli omia palvelupaikkoja vuoden lopussa 334. Niistä 263 oli

joka päivä avoimna olevia täyden palvelun toimistoja. Sen lisäksi oltiin mukana 122 erilaisessa yhteispalveluhankkeessa.

Sähköinen asiakirjahallinta laajennettiin 12 vakuutuspiiriin. Sähköisiä palveluja täydennettiin ja valmistauduttiin niiden laajentamiseen osallistumalla erilaisiin yhteishankkeisiin, muun muassa Satakunnan Makropilottiin.

Kehitettiin Kelan strategiaperustaa. Se sisältää toiminta-ajatuksen, vision, arvot ja toimintastrategian. Toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2001–2004 laadittiin lähtien strategiaperustasta. Tulokortti ja sen neljä näkökulmaa otettiin kiinteäksi osaksi toiminnan suunnittelua, tulossopimuksia ja arviointia. Niihin sisältyvät yhteiset menestystekijät ja arviointikriteerit. Kelan strategiaperustaa laajennettiin myös viestintästrategialla ja valmistelemalla henkilöstöstrategiaa.

Laatuohjelmaa toteutettiin tekemällä jo kolmantena vuonna peräkkäin koko Kelan laadun itsearviointi. Itsearviointeja tehtiin edellisvuoden tapaan osastoilla, aluekeskuksissa ja vakuutuspiireissä. Sen teki kaksi kolmasosaa tulossopimuksen tekevästä yksiköistä. Sisäinen laatukilpailu järjestettiin ensimmäisen kerran ja sen voitti Pohjois-Suomen aluekeskus. Prosesseja kehitettiin, palvelusitoumuksia otettiin käyttöön ja vertailut parhaisiin käytäntöihin käynnistettiin. Valmistauduttiin ottamaan käyttöön Euroopan laatupalkintomalli ja osallistumaan vuonna 2001 valtakunnalliseen laatukilpailuun.

Kelan asiakaspalvelukysely tehtiin aikaisempien vuosien tapaan. Tässä kyselyssä Kelan palvelutaso arvioitiin vertailussa mukana olleista organisaatioista toiseksi parhaaksi. Kela teetti Suomen Gallupilla imagokyselyn, jossa Kela koettiin toisaalta asiantuntevana ja toisaalta kankeana.

Päätös uuteen toimihenkilöiden palkkausjärjestelmään siirtymisestä tehtiin syksyllä. Tähän

liittyvät valmistelut ja koko henkilöstöä koskeva arviointi käynnistettiin vuoden loppupuolella. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2001 alusta lukien.

Henkilöstön määrä oli vuoden lopussa yhteensä 5 906. Heistä kokopäivätoimisia oli 4 987. Henkilöstön täysi eläkevastuu oli vuoden lopussa 6,3 mrd. markkaa ja eläkevastuurahaston varat 2,6 mrd. markkaa.

Kelan ja työeläkejärjestelmän eläkepalveluyhteistyön aloittamisesta tuli kuluneeksi 25 vuotta. Kela päätti liittyä omien toimihenkilöiden eläkkeiden osalta Työeläkevakuuttajat TELAn jäseneksi.

Pääjohtaja Pekka Tuomisto jäi eläkkeelle 30.9.2000. Tasavallan presidentti nimitti uudeksi pääjohtajaksi kansanedustaja, lääketieteen lisensiaatti Jorma Huuhtasen 1.10. lukien.

TOIMINTATIETOJA KELASTA

	1996	1997	1998	1999	2000
Kokonaismenot, mrd. mk	55,1	54,1	55,5	55,2	55,3
Etuusmenot, mrd. mk	52,9	52,5	53,0	53,5	53,6
Toimintamenot / kokonaismenot, %	3,0(4,0)	2,9	3,0(4,3)	3,0	3,0
Etuusmenot / BKT, %	9,0	8,3	7,7	7,4*	6,8*
Etuusmenot / sosiaalimenot, %	28,5	28,2	28,3	28,3*	27,7*
Etuusmenot / asukas, mk/v	10 300	10 200	10 300	10 400	10 400*
Henkilöstö 31.12.	5 765	5 718	5 718	5 778	5 906

* Arvio

Suluissa oleva luku vastaa tilinpäätöksessä olevaa määrää, jossa on otettu huomioon eläkevastuurahaston nopeutettu kattaminen.

KELAN MAKSAMAT ETUUKSET

KAIKKI ETUUKSET

Kelan etuusmenot kasvoivat nimellisesti edelliseen vuoteen verrattuna 0,2 %. Reaalisesti ne kuitenkin pienenyivät 3,2 %. Etuuksien yhteismäärä oli 53 634 milj. markkaa.

Kuntoutusetuudet kasvoivat 8,6 %, sairausvakuutusetuudet 7,2 % ja opintoetuudet 6,2 %. Suhteellisesti eniten pienentyivät yleisen asumistuen menot (6,3 %) ja markkamääräisesti eniten eläkemenot (502 milj. mk). Yleisen asumistuen menojen pienentyminen johtui pääasiassa opiskelijoiden siirtämisestä opintotuen asumislisän piiriin keväällä 2000 ja eläkemenojen pienentyminen kansaneläkkeiden leikkauksista.

	2000 milj. mk	1999 milj. mk	Muutos %
Eläkkeet ja vammaisetuudet	16 699	17 181	-2,8
Sairausvakuutusetuudet	12 338	11 506	7,2
Kuntoutusetuudet	1 340	1 234	8,6
Työttömyysturvaetuudet	6 052	6 368	-5,0
Lapsiperheiden etuudet ¹	10 567	10 649	-0,8
Opintoetuudet	3 848	3 622	6,2
Yleinen asumistuki	2 708	2 891	-6,3
Muut etuudet	82	78	4,6
Etuuskulut yhteensä	53 634	53 529	0,2

¹ Vanhempainpäivärahat sisältyvät sairausvakuutusetuuksiin.

ELÄKETURVA JA VAMMAISETUUKSET

Vuoden 2000 alussa eläkkeisiin ja vammaisuuksiin tehtiin 1,1 prosentin suuruinen indeksikorotus. Puolisolisää leikattiin 81 markalla ja lapsikorotusta 52 markalla kuukaudessa. Pelkkää entistä pohjaosaa saavien kansaneläkettä leikattiin maaliskuussa 81 markalla. Myös miinanraivaajille alettiin maksaa rintamalisää 1.3.2000. Pienituloisten rintamavete-

raanien ylimääräisiä rintamalisää korotettiin 1.4.2000. Entisten pohjaosien maksaminen päättyi vuoden lopussa. Kaikkiaan eläkkeitä ja vammaisuuksia maksettiin 16 699 milj. markkaa eli 483 milj. markkaa (2,8 %) vähemmän kuin vuonna 1999.

Kela otti vastaan 359 000 hakemusta, jotka koskivat eläkettä, eläkkeenosaa, vammaisuuksia tai niiden tarkistusta (vähennystä 1,8 %). Näistä 18 000 oli kansainvälisiä hakemuksia eli perustui EY-asetukseen tai sosiaaliturvasopimuksiin. Hakemuksista 37 % koski uutta eläkettä tai vammaisuuksia ja 38 % asumistukea. Työeläkehakemuksia vastaanotettiin 75 500 eli 1,7 % edellisvuotta enemmän.

Eläke- ja vammaisuuksihakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 49 päivää. Se lyheni edellisestä vuodesta kolmella päivällä. Kansallisten hakemusten käsittelyaika (39 pv) piteni viidellä päivällä, mutta kansainvälisten hakemusten käsittelyaika (231 pv) lyheni kolmasosaan vuodesta 1999. Lähes puolet kansallisista hakemuksista käsiteltiin alle 20 päivässä.

Keskimääräinen kansaneläke oli vuoden lopussa rintamalisät mukaan luettuna 1 256 markkaa kuukaudessa. Pelkän kansaneläkkeen varassa elävän yksinäisen henkilön kansaneläke oli ensimmäisessä kuntaryhmässä 2 655 markkaa kuukaudessa. Keskimääräinen eläkkeensaajien asumistuki oli vuoden lopussa 691 markkaa kuukaudessa.

ELÄKKEET JA VAMMAISETUDET

Eläkkeet

	2000 milj. mk	1999 milj. mk	Muutos %
Maksetut eläkkeet	16 093,3	16 595,6	- 3,0
Kansaneläkkeet	15 109,1	15 584,2	- 3,0
Vanhuuseläkkeet	10 894,8	11 279,5	- 3,4
Niistä alle 65-vuotiaiden	49,6	56,3	- 11,8
Työkyvyttömyyseläkkeet	3 869,6	3 957,6	- 2,2
Niistä yksilölliset varhaiseläkkeet	130,3	182,0	- 28,4
Työttömyyseläkkeet	281,6	298,4	- 5,6
Muut	63,1	48,8	29,3
Perhe-eläkkeet	237,7	241,3	- 1,5
Rintamalisät	746,6	770,0	- 3,0
Muut etuudet	14,8	15,3	- 3,6

Eläkkeensaajien lukumäärä

	31.12.2000	31.12.1999	Muutos %
Eläkkeensaajia yhteensä	1 061 400	1 079 800	- 1,7
Kansaneläkkeen saajia	1 024 200	1 041 900	- 1,7
Vanhuuseläkkeen saajia	773 000	774 600	- 0,2
Niistä alle 65-vuotiaiden	3 900	6 700	- 41,6
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	220 600	234 800	- 6,0
Niistä yksilöllisiä varhaiseläkkeitä	21 700	29 000	- 25,2
Työttömyyseläkkeen saajia	23 000	26 600	-13,3
Muita	7 600	6 000	27,9
Perhe-eläkkeen saajia	37 200	37 900	- 1,8

Kansaneläkkeiden rakenne

	31.12.2000	31.12.1999	Muutos %
Kansaneläkkeen saajista sai			
täyttä kansaneläkettä	115 700	121 300	- 4,7
vähennettyä kansaneläkettä	565 800	558 700	1,3
leikattua kansaneläkettä	335 000	355 700	- 5,8
pelkkää asumistukea, eläkkeen-			
saajien hoitotukea tai rintamalisää	7 700	6 100	27,6
Kansaneläkkeen saajista sai			
asumistukea	161 500	160 300	0,8
eläkkeensaajien hoitotukea	153 900	150 600	2,2
rintamalisää	149 100	160 000	- 6,8
ylimääräistä rintamalisää	80 200	88 300	- 9,2
puolisolisää	100	200	- 13,9
lapsikorotusta	8 500	10 400	- 18,5

Vammaisetuudet

	2000 milj. mk	1999 milj. mk	Muutos %
Maksetut tuet			
Lapsen hoitotuet	438,6	425,5	3,1
Vammaistuet	166,9	160,3	4,1
Vammaisetuuksia saavien			
lukumäärä	31.12.2000	31.12.1999	Muutos %
Lapsen hoitotuet	46 800	46 000	1,7
Vammaistuet	12 000	11 700	2,8

SAIRAUSVAKUUTUS

Sairausvakuutuksen etuusmenot kasvoivat edellisvuodesta 832 milj. markkaa (7,2 %). Etuuksia maksettiin 12 338 milj. markkaa. Sairaanhoitokorvaukset kasvoivat 9,2 % ja työtulokorvaukset 5,1 %. Sairausvakuutus-etuuksia saaneiden henkilöiden lukumäärä kasvoi 1,2 %.

Keskimääräinen sairauspäiväraha oli 229 markkaa ja vanhempainpäiväraha 187 markkaa. Tarveharkintaisia sairauspäivärahoja maksettiin 1 600 henkilölle. Vuosilomakustannusten korvausta maksettiin 19 200 henkilön työnantajalle.

Sairauspäiväraharatkaisuja tehtiin 560 000 (lisäystä 3,5 %). Ratkaisujen keskimääräinen käsittelyaika oli 13 päivää eli sama kuin edellisenä vuonna.

Sairaanhoitokorvausten maksukertoja oli 23,6 milj. kpl (lisäystä 4,3 %). Sairaanhoitokorvauksista lääkekorvausten markkamäärä kasvoi 10,9 % ja matkakorvaukset 8,4 %. Muut sairaanhoitokorvaukset kasvoivat alle 5 %. Lää-

kekorvausten kasvu johtuu mm. uusien entistä kalliimpien lääkkeiden tulosta korvauksen piiriin, mikä näkyy myös suurista lääkekustannuksista lisäkorvausta saaneiden määrän kasvuna (14 %).

Merkittävistä ja kalliista lääkkeistä maksettiin vuonna 2000 peruskorvausta 68,1 milj. markkaa ja 44,8 milj. markkaa lisäkorvausta. Tämä johtui vuoden 1999 alusta voimaan tulleesta sairausvakuutuslain muutoksesta, jonka perusteella eräiden merkittävien ja kalliiden lääkkeiden peruskorvattavuus edellyttää erilliselvityksellä osoitettua riittävää hoidollista perustetta.

Työterveyshuollon menot olivat 787 milj. markkaa (lisäystä 9,4 %). Työnantajille korvauksia maksettiin 688 milj. markkaa, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle 93 milj. markkaa, yrittäjien ja muiden omaa työtään tekevien työterveyshuoltokorvauksia 0,6 milj. markkaa ja korvauksia terveyskeskuksille 2,2 milj. markkaa. Maatalousyrittäjien työolosuhdeselvitysten kulut olivat 3,4 milj. markkaa.

SAIRAUSVAKUUTUSETUUKSET

	2000 milj. mk	1999 milj. mk	Muutos %
Kaikki etuudet	12 338,2	11 505,8	7,2
Työtulokorvaukset	5 872,9	5 590,3	5,1
Sairauspäivärahat ¹	2 936,6	2 724,5	7,8
Vanhempainpäivärahat ²	2 936,3	2 865,8	2,5
Sairaanhoitokorvaukset	5 614,5	5 140,9	9,2
Muut etuudet	850,8	774,6	9,8
Kaikki sairaanhoitokorvaukset	5 614,5	5 140,9	9,2
Lääkkeet	4 029,9	3 634,7	10,9
Peruskorvatut (50 %)	1 565,3	1 418,9	10,3
Erytiskorvatut (75 %)	1 113,0	1 011,9	10,0
Erytiskorvatut (100 %)	1 097,6	983,6	11,6
Lääkkeiden lisäkorvaukset ³	254,2	220,2	15,5
Lääkäripalkkiot	356,2	346,9	2,7
Hammaslääkäripalkkiot	245,5	235,1	4,4
Tutkimus ja hoito	343,3	334,2	2,7
Matkakustannukset	639,6	590,0	8,4
Matkojen lisäkorvaukset ³	107,0	96,3	11,2

¹ Sisältää myös tartuntatautilain perusteella maksetut päivärahat ja ansionmenetykskorvaukset sekä elimen tai kudoksen luovuttajalle maksetut päivärahat.

² Sisältää myös erityishoitorahat ja vuosilomakustannusten korvaukset työnantajalle.

³ Lääkkeiden omavastuun kattosumma oli 3 320 mk ja matkojen 900 mk v. 2000.

Sairausvakuutusetuksien saajat

	2000	1999	Muutos %
Kaikki etuudet	3 759 400	3 715 300	1,2
Sairauspäivärahat	296 300	286 900	3,3
Vanhempainpäivärahat	140 300	139 500	0,5
Sairaanhoitokorvaukset	3 702 700	3 658 400	1,2
Lääkkeet	3 322 000	3 276 600	1,4
Peruskorvatut (50 %)	3 186 700	3 136 000	1,6
Erytiskorvatut (75 %)	758 600	737 400	2,9
Erytiskorvatut (100 %)	376 300	360 800	4,3
Lääkkeiden lisäkorvaukset	103 500	90 900	13,9
Lääkäripalkkiot	1 393 700	1 361 500	2,4
Hammaslääkäripalkkiot	469 700	467 200	0,5
Tutkimus ja hoito	739 500	717 700	3,0
Matkat	572 900	564 200	1,5
Matkojen lisäkorvaukset	29 300	27 900	5,0

KUNTOUTUS

Kuntoutuskulut kasvoivat 8,6 %. Ne olivat yhteensä 1 340 milj. markkaa. Yksilökohtaiseen kuntoutukseen käytettiin 1 082 milj. markkaa (lisäystä 7,5 %). Kuntoutusrahaa maksettiin 229 milj. markkaa (lisäystä 5,8 %).

Kuntoutustoimenpiteitä kustannettiin 82 500 henkilölle. Heistä 16 000:lle järjestettiin vajaan kentoisten ammatillista kuntoutusta, 18 200:lle vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta ja 50 200:lle muuta ammatillista ja lääkinällistä kuntoutusta. Kuntoutujien lukumäärä kasvoi edellisestä vuodesta 1,6 %.

Sekä kuntoutujien että kuntoutusrahaa saavien henkilöiden lukumäärä kasvoi koko 1990-luvun ajan. Kuntoutusrahaa saavien osalta kasvu taittui. Etuutta sai noin 500 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kuntoutusrahaa maksettiin 53 500 henkilölle (vähennystä 0,9 %). Heistä 41 700 sai kuntoutuspäätöksen Kelasta. Kuntoutusrahaa maksetaan yhä enemmän lyhytkestoisemman kuntoutuksen ajalta (esim. TYK-toiminta). Kuntoutusraha oli keskimäärin 167 markkaa päivässä.

Kuntoutuksen palveluyksikkö

Kuntoutuksen palveluyksikkö tuottaa kuntoutuspalveluja niin Kelan oman organisaation kuin ulkopuolisten tilaajien tarpeisiin. Kuntoutuspalveluasiakkaiden määrä oli 3 870. Asiakasvuorokausia kertyi 38 400, mikä oli 9,5 % vähemmän kuin edellisenä vuonna.

MUU SOSIAALITURVA

Työttömyysturva

Työllisyyden paraneminen näkyi Kelan maksamissa työttömyysturvaetuuksissa. Ne vähenivät 5,0 % ja olivat 6 052 milj. markkaa. Peruspäivärahat vähenivät 4,3 % ja työmarkkinatuki 4,8 %.

Työmarkkinatuen markkamäärään sisältyvät myös työmarkkinatukena maksettu yhdistelmä-tuki ja kotoutumistuki. Yhdistelmätuen työmarkkinatukea maksettiin pitkäaikaistyöttömän työllistäneille työnantajille 382 milj. markkaa (lisäystä 33 %).

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta tuli voimaan toukokuun 1999 alussa. Sen mukaan maahanmuuttajalla on kolmen ensimmäisen maassaolovuoden aikana oikeus työmarkkinatukeen ainoastaan kotoutumistukena. Kotoutumistuen työmarkkinatukea maksettiin 165 milj. markkaa sen ensimmäisenä täytenä voimassa-olovuonna.

Työttömyysturvaetuuksia maksettiin vuoden aikana 334 000 henkilölle keskimäärin 152 päivää etuuden saajaa kohti. Peruspäivärahaa sai 43 000 henkilöä (vähennystä 5,2 %) ja työmarkkinatukea 287 000 työtöntä (vähennystä 8,1 %). Lisäksi yhdistelmätuen työmarkkinatukea maksettiin 29 000 pitkäaikaistyöttömän työnantajalle ja kotoutumistukea 7 800 maahanmuuttajalle.

Työmarkkinatuen saajista 82 000 oli vuoden aikana ollut työharjoittelussa tai työvoimakoulutuksessa. Työmarkkinatukea saaneista 90 000 on saanut ansioturvan päivärahaa ja 87 000 peruspäivärahaa enimmäisajan.

Työttömyyspäivärahaa korotettiin markalla vuoden alusta. Keskimääräinen peruspäiväraha oli 119 markkaa ja työmarkkinatuki 116 markkaa. Soviteltua päivärahaa maksettiin vuoden aikana ainakin jonkin aikaa 27 %:lle peruspäivärahan saajista ja 16 %:lle työmarkkinatuen saajista.

Peruspäiväraha- ja työmarkkinatukiratkaisuja tehtiin kaikkiaan 767 000 (vähennystä 4,0 %). Varsinaisten ratkaisujen keskimääräinen käsitteilyaika oli 13 päivää kuten edellisenäkin vuonna.

Työvoimapolitiittisia koulutusetuuksia maksettiin 155 milj. markkaa eli 13,5 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Etuuksia sai 51 000 henkilöä (vähennystä 11 %). Työttömien omaehtoisen opiskelun tukea maksettiin 700 henkilölle.

Lapsiperheiden etuudet

Pienten lasten hoidon tukimenot pienenevät 0,9 %. Tukea maksettiin 130 300 henkilölle yhteensä 2 269 milj. markkaa. Tähän sisältyy 2 050 milj. markkaa kotihoidon tukea, 213 milj. markkaa yksityisen hoidon tukea ja osittaista hoitorahaa 6 milj. markkaa. Markkamääriin sisältyy 256 milj. markkaa kunta-kohtaisia lisä. Yksityisen hoidon tuen saajia oli 17 200.

Lapsilisämenojen vähentyminen on jatkunut edellisvuosien tapaan (vähennystä 0,7 %). Lapsilisiä maksettiin 8 247 milj. markkaa. Lapsilisää saavia perheitä oli joulukuussa kaikkiaan 587 000 eli vähennystä oli 1,1 %. Korotettua lapsilisää maksettiin 102 000 yksinhuoltajaperheelle. Lapsia, joista maksettiin lapsilisää, oli vuoden lopussa 1 064 000.

Äitiysavustuksia maksettiin 55 000 äidille yhteensä 53 milj. markkaa (edellisvuonna 54 milj. markkaa). Äitiyspakkauksen valitsi 79 % avustuksen saajista. Loput ottivat 760 markan raha-avustuksen.

Opintotuki

Opintojen tukemiseen tarkoitettut etuudet kasvoivat 6,2 %. Tukia maksettiin 3 848 milj. markkaa, josta opintorahoja oli 3 386 milj. markkaa eli 88 %. Vuoden lopussa Kelan maksamaa opintotukea sai 257 000 opiskelijaa (vähennystä 0,6 %). Heistä yliopisto-opiskelijoita oli 69 000, ammattikorkeakoululaisia 76 000, ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevia 80 000, lukiolaisia 28 000 ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevia 4 400. Opintolainan valtiontakaus myönnettiin 114 000 opiskelijalle. Keskimää-

räinen opintoraha oli vuoden lopussa 1 200 markkaa ja aikuisopintoraha 2 200 markkaa kuukaudessa.

Yli puolelle opintorahan saajista myönnettiin asumislisä. Asumislisän saajia oli 145 000 (kasvua 57 %). Voimakas kasvu johtui lähes kaikkien vuokralla asuvien opiskelijoiden siirtämisestä opintotuen asumislisän piiriin. Lainmuutoksessa toteutettu korvausosuuden nostaminen 80 prosenttiin on korottanut keskimääräisen asumislisän 890 markkaan kuukaudessa.

Opintolainan korkoavustusta maksettiin 22 000 henkilölle yhteensä 18 milj. markkaa. Korkotukimenot olivat 12 milj. markkaa. Opintolainakanta oli vuoden lopussa 9,1 mrd. markkaa. Valtiontakauksen perusteella opintolainoja ja lainan korkoja maksettiin 145 milj. markkaa, mikä oli 17 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Koulumatkatukea sai kaikkiaan 68 300 opiskelijaa yhteensä 139 milj. markkaa.

Opintotukihakemusten keskimääräinen käsittelyaika piteni 6 päivällä. Tähän oli syynä opintotuen lakimuutokset ja opintotuen tulovalvontaan liittyvä takaisinperintä. Keskimääräinen käsittelyaika oli opintotukikeskuksessa 28, korkeakoulujen opintotukilautakunnissa 13 ja Kelan toimistoissa 15 päivää.

Yleinen asumistuki

Yleisen asumistuen menot pienenevät 6,3 %. Pieneneminen johtui lähinnä opintotuen asumislisää koskevasta lainmuutoksesta, jonka perusteella lähes kaikki vuokralla asuvat opiskelijat siirtyvät asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin. Tukia maksettiin 2 708 milj. markkaa. Asumistukea saavia ruokakuntia oli vuoden lopussa 170 400 (vähennystä 18 %). Ruokakunnista lähes puolet on yksin asuvia. Lapsiperheiden ja työttömien osuus on lisää-

tynyt, kun opiskelijat ovat siirtyneet opintotuen asumislisän piiriin. Lapsiperheiden osuus vuoden lopussa oli 44 % ja yksin asuvien 47 %. Opiskelijoiden osuus oli 10 % (14 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten). Työttömien ruokakuntien osuus oli 60 %. Keskimääräinen asumistuki oli vuoden lopussa 1 117 markkaa kuukaudessa.

Vuoden aikana tehtiin 386 000 yleistä asumistukea koskevaa päätöstä (vähennystä 6,2 %). Hakemukseen perustuvien ratkaisujen keskimääräinen käsittelyaika oli 23 päivää, saman verran kuin edellisenä vuonna.

Muut etuudet

Sotilasavustusmenojen pieneneminen pysähtyi. Sotilasavustuksia maksettiin 58 milj. markkaa, mikä oli 4,6 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Sotilasavustuksen saajia oli 10 600 (vähennystä 5,2 %). Heistä varusmiehiä oli 8 800, siviilipalvelusmiehiä 970 ja omaisia 900.

Rintamaveteraanien kuntoutusmatkakustannusten korvauksia maksettiin 3,7 milj. markkaa ja maatalousyrittäjien työolosuhdeselvityskorvauksia 3,6 milj. markkaa. Työterveyslaitoksen yhteyteen perustetun maatalousyrittäjien työterveyshuollon keskusyksikön menot korvattiin 2,0 milj. markkaa.

MUUT ETUUDET

	2000 milj. mk	1999 milj. mk	Muutos %
Kuntoutusetuudet	1 339,8	1 233,6	8,6
Yksilökohtainen kuntoutus	1 081,7	1 006,6	7,5
Kuntoutusraha	228,6	216,1	5,8
Muut kulut	29,5	10,9	170,7
Työttömyysturvaetuudet ¹	6 051,8	6 368,3	- 5,0
Peruspäivärahat ²	499,2	521,5	- 4,3
Työmarkkinatuki ³	5 384,3	5 654,9	- 4,8
Yhdistelmätuen työmarkkinatuki	381,9	287,5	32,9
Kotoutumistuen työmarkkinatuki	165,1	47,3	.
Työvoimapolitiittiset koulusetuudet	155,4	179,6	- 13,5
Koulutustuki	61,6	64,1	- 3,9
Työmarkkinatuella opiskelevan ylläpito- ja majoituskorvaukset	93,8	115,5	- 18,8
Työttömien (ml. pitkäaikaistyöttömien) omaehtoisen opiskelun tuki	10,9	10,6	2,8
Äitiysavustukset	52,6	53,9	- 2,4
Lapsilisät	8 247,1	8 307,2	- 0,7
Pienten lasten hoidon tuki ⁴	2 267,5	2 288,0	- 0,9
Lakisääteinen tuki	2 011,5	2 039,5	- 1,4
Kuntakohtaiset lisät	256,0	248,5	3,0
Opintoetuudet	3 848,2	3 622,0	6,2
Yleinen asumistuki	2 707,8	2 891,0	- 6,3
Muut	67,1	63,0	6,5

¹ Sisältää myös vuorottelukorvaukset (1,7 milj. mk 1999 ja 1,9 milj. mk 2000).

² Sisältää myös ulkomaille työnhakuun lähteneille suomalaisille Kelan kautta maksetut ansiöpäivärahat.

³ Sisältää myös työharjoittelun ajalta maksetut ylläpitokorvaukset (7,4 milj. mk 1999 ja 9,3 milj. mk 2000).

⁴ Luvuista on vähennetty vanhan lain mukaiset palautukset (2,1 milj. mk 1999 ja 1,2 milj. mk 2000).

TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA SEKÄ TIETOPALVELU

Kelan toimintojen kehittämiseksi tuotettiin tietoa useilla tutkimusalueilla. Tutkimus- ja asiantuntijatyö kohdistui lähinnä väestön toimeentulo- ja terveysturvaan sekä sosiaaliturvan talouteen.

Tutkimusyhteistyötä harjoitettiin useiden kansainvälisten ja kotimaisten tutkimuslaitosten ja järjestöjen kanssa. Tutkimustoimintaa esiteltiin Kelan Internet-sivuilla suomeksi, ruotiksi ja englanniksi.

Omissa julkaisusarjoissa julkaistiin 8 raporttia tutkimushankkeiden tuloksista. Artikkelikokoelmaraportti Tutkimus suuntaa sosiaaliturvaa 2000-luvulle julkaistiin sarjojen ulkopuolella. Muiden kustantajien kanssa yhteistyössä toimitettiin 17 julkaisua. Raportti lastenhoidosta ja sen julkisesta tuesta julkaistiin yhdessä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin kanssa. Lääketilasto 1999 julkaistiin yhteistyössä Lääkelaitoksen kanssa. 14 maan sosiaaliturvajärjestelmien esittelyt julkaistiin yhdessä Helsingin yliopiston kansainvälisen talousoikeuden instituutin kanssa. Väestön ravitsemukseen liittyvästä kirjasta Paino hallintaan kotikonstein julkaistiin toinen painos.

Tietopalvelu vastasi Kelan tietohuollosta, välitti tietoa eri lähteistä pääasiassa Kelan omille toimiyksiköille ja palveli rajoitetusti myös ulkopuolisia asiakkaita. Kertomusvuonna tietopalvelu panosti erityisesti uusien sähköisten palvelujen seurantaan ja hankintaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tietopalvelujen kanssa.

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Kela jatkoi yhteistyötä eri maiden sosiaalivakuutuslaitosten sekä alan järjestöjen kanssa. Kela osallistui edelleen aktiivisesti muun muassa Kansainvälisen sosiaaliturvajärjestön ISSAn (The International Social Security Association), Maailman terveysjärjestö WHO:n sekä ESIP:in (European Social Insurance Partners) työhön. Yhteistyötä oli myös EU-maiden sosiaaliturva-alan tutkimuslaitosten kanssa.

Kela osallistui ISSAn tutkimusohjelman suunnitteluun ja toteutti ISSAn Helsingissä syyskuussa järjestämän kansainvälisen tutkimuskokouksen Social security in the global village – Sosiaaliturva maailmanlaajuisessa kylässä. Kelan, sosiaali- ja terveysministeriön ja Eläketurvakeskuksen yhteistyönä järjestettiin elokuussa Turussa Kelan toimitiloissa Itämeren alueen maiden sosiaaliturvakokous.

EU-lainsäädännön ja sosiaaliturvasopimusten täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät ovat huomattava osa kansainvälisestä toiminnasta. Täytäntöönpanoon liittyviä neuvotteluja käytiin Alankomaiden, pohjoismaiden, Saksan ja Viron sosiaalivakuutuslaitosten kanssa.

Latvian kanssa solmittu sosiaaliturvasopimus tuli voimaan kesäkuussa. Sosiaaliturvasopimus Liettuan kanssa allekirjoitettiin syyskuussa. Sosiaaliturvasopimusneuvotteluja jatkettiin Australian ja Puolan kanssa.

TIEDOTUS

Kansaneläkelaitokselle hyväksyttiin joulukuussa viestintästrategia 2000–2005. Siinä todetaan viestinnän periaatteiksi avoimuus, tasapuolisuus, luotettavuus, nopeus ja jatkuvuus. Viestinnän tavoitteena on, että Kelasta syntyy tiedotusvälineissä ja yleisessä mieliteessä oikea kuva.

Kelan sanomat ilmestyi kertomusvuotena 6 kertaa, joista kaksi jaettiin jokaiseen kotitalouteen (painos 2,3 miljoonaa kpl). Lehden neljän muun numeron painosmäärä oli 800 000 kpl. FPA-bladet ilmestyi 5 kertaa, joista kaksi jaettiin jokaiseen ruotsinkieliseen kotiin (noin 180 000 kpl). Kolmen muun lehden painosmäärä oli numeroa kohti 60 000 kpl. Yhteispeli ilmestyi 10 kertaa (10 000 kpl) ja Sosiaalivaikutus 6 kertaa (18 000 kpl).

Kelan Internet-sivuille tehtiin noin miljoona käyntiä. Kotisivuilla esiteltiin laitoksen toimintaa usein eri muodoin, muun muassa etuuksia, uutisia, tutkimustoimintaa ja tilastointia. Kelan kotisivut laajenivat toimintavuonna Turun kuntoutuksen palveluyksikön esittelyllä.

Tiedotusvälineille tuotettiin tiedotteita ja paikallisradioille valmiita radio-ohjelmia.

Uutena esitteenä valmistui Tietoa työnantajille. Suomenkieliset ja ruotsinkieliset Perusturva-esitteet (8 kpl) uusittiin, samoin englanninkielinen A Guide to Benefits.

Kela osallistui helmikuussa tiedon hallinnan, hankinnan ja viestinnän ammattitapahtumaan TIETO 2000:een Helsingissä ja Farmari – Suomen maatalousnäyttelyyn elokuussa Seinäjoella sekä Studia-opintomessuille lokakuussa Helsingissä.

TIETOJENKÄSITTELY

Tietojenkäsittelyssä vuodenvaihte 1999–2000 sujui häiriöttä. Vuoden 2000 tietojärjestelmiin aiheuttamiin muutoksiin käytettiin viiden vuoden aikana yhteensä 47 henkilötyövuotta. Merkittävä työpanos käytettiin euron käyttöönoton valmisteluun.

Lainmuutoshankkeet liittyivät yleiseen asumistukeen, työttömyysturvaan, hammashuoltoon, opintotuen tulovalvontaan ja asumisli-

sään sekä kansaneläkkeiden leikkaukseen. Yleisen asumistuen, vakuuttamistietojen käsittelyn sekä erityishoitorahan ja äitiysavustusten uudet tietojärjestelmät otettiin käyttöön. Tilastointijärjestelmiin tehtiin lainmuutosten ja uusien etuuslajien vaatimat muutokset. Kuntien sosiaalitoimen Kela-tietojen kysely- ja maksuvaatimusten rekisteröintiin kehitetyn tietojärjestelmän käyttäjiksi oli vuoden loppuun mennessä liittynyt 14 kuntaa.

Sähköisen sosiaaliturvakortin tilausjärjestelmä otettiin käyttöön Satakunnan Makropilotin yhteydessä. Asiakirjahallintasovellus otettiin käyttöön 12 vakuutuspiirissä. Asiakkaiden itsepalveluna Internet-verkossa käyttämiä etuuksien laskentaohjelmia ja sähköisiä lomakkeita kehitettiin. Valmistautuminen sähköiseen asiointiin ja tietoverkkojen käyttöön etuuskäsittelyssä aloitettiin. Internet-yhteydet Kelan työasemilta otettiin käyttöön.

Tietokonekeskuksen lisärakennustyöt Jyväskylässä aloitettiin elokuussa. Lokakuussa kasvatettiin päätietokoneen tehoa noin kolmanneksella. Päätetapahtumia tehtiin 869 miljoonaa. Lisäystä edelliseen vuoteen oli 91 miljoonaa. Toimintavuoden päättyessä Kelan tietoverkossa oli 5 910 työasemaa.

TILASTOINTI JA LASKELMAT

Tilastotietokantojen tietosisältöä laajennettiin. Toimistojen toimintaa kuvaavien tunnuslukujen kehittämistyötä jatkettiin ja tilastoaineistojen analysointia lisättiin. Tilastotietojen jakelua Internetin kautta laajennettiin graafisilla esityksillä.

Kelan tilastollisen vuosikirjan, neljännesvuosittaisen tilastokatsauksen ja neljän erikielisen taskutilaston lisäksi kertomusvuonna ilmestyi kuusi tilastollista vuosikatsausta sekä erillinen nide Suomen terveydenhuollon kustannuksista. Painettuja tilastojulkaisuja ilmestyi kaikkiaan 17 ja tilastotiedotteita 49. Yhteistyössä

Eläketurvakeskuksen kanssa julkaistiin lisäksi kaksi nidettä maamme kokonaiseläketurvasta ja Lääkelaitoksen kanssa Suomen lääketilasto. Osa painetuista tilastojulkaisuista julkaistiin myös Internetissä.

Tavanomaisten sosiaaliturvan budjetointia varten tehtävien ennuste- ja rahoituslaskelmien ohella kertomusvuoden aikana osallistuttiin EU:n ja OECD:n piirissä tehtyihin pitkän aikavälin menokehitystä selvittäviin projekteihin. Näitä varten laadittiin yhteistyössä Eläketurvakeskuksen ja ministeriöiden kanssa ennusteita eläke- ja muusta sosiaaliturvasta eri maiden kanssa sovittujen perusteiden mukaisesti. Sosiaaliturvan kehittämisesä merkittäviä arvioinnin kohteita olivat mm. euron käytönoton suunnitteleminen etuuksissa ja kansaneläkkeen muutokset sekä lukuisat muut kehittämishankkeet.

ASIAKASPALVELU JA PALVELUVERKKO

Kelan viidellä vakuutusalueella oli vuoden päättyessä 86 vakuutuspiiriä. Kussakin piirissä oli yksi tai useampi joka päivä avoinna oleva täyden palvelun toimisto. Vuoden päättyessä Kelalla oli yhteensä 334 omaa palvelupaikkaa. Näistä 263 oli päivittäin avoinna olevia toimistoja ja 71 sivuvastaanottoja, jotka ovat avoinna rajoitetusti. Lisäksi oltiin mukana 122 erilaisessa yhteispalveluhankkeessa.

Kelan asiakaspalvelupaikat 31.12.2000

Vakuutusalue	Täyden palvelun toimistot	Sivuvastaanotot	Toimistot yhteensä
Pohjois-Suomi	43	19	62
Länsi-Suomi	43	13	56
Itä-Suomi	56	19	75
Lounais-Suomi	52	14	66
Etelä-Suomi	69	6	75
Yhteensä	263	71	334

Toimistoissa asioitiin noin 17 miljoonaa kertaa. Lukuun sisältyvät asiakaskäyntien lisäksi myös postitse ja puhelimitse tapahtuneet asiointit. Asiakaskäyntien osuus kaikista asioinneista oli noin kolmannes. Lisäksi asiointi Internetin kautta lisääntyi. Kela osallistui erilaisiin sähköisen asioinnin kehittämishankkeisiin.

HENKILÖSTÖ

Koko henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 5 906 eli 128 henkilöä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Toimistojen henkilömäärä kasvoi 74 henkilöllä, aluekeskusten 16 henkilöllä ja keskushallinnon 38 henkilöllä.

Kokopäiväisiä toimihenkilöitä oli vuoden lopussa 4 987 (lisäystä 65). Heistä oli vakinaisia 4 552 (lisäystä 46) ja määräaikaisia 435 (lisäystä 19). Lisäksi vakinaisia osa-aikaisia oli 843 (lisäystä 56) ja määräaikaisia osa-aikaisia 76 (lisäystä 7).

Kelan kokopäiväinen henkilöstö (vakinaiset ja määräaikaiset)

	31.12.2000	31.12.1999
Keskushallinto	1 244	1 219
Aluekeskukset	207	200
Kelan toimistot	3 536	3 503
Yhteensä	4 987	4 922

Kela ja Kelan toimihenkilöt ry sopivat uuden palkkausjärjestelmän käyttöön otosta. Uuteen palkkausjärjestelmään siirrytään 1.1.2001 alkaen. Esimiehet ja toimihenkilöt koulutettiin järjestelmän käyttöönottoon vuoden 2000 syksyllä. Toimihenkilöiden palkan määrittämiseksi käytävät esimies-alaiskeskustelut aloitettiin vuoden 2000 lopussa. Siirtymäkauden pituudeksi on arvioitu kolme vuotta.

Henkilöstön työkykyä ylläpitävä toiminta on vakiintunut. Lähes kaikilla työpaikoilla on työkykyryhmät, jotka ovat suunnitelleet työyhteisökohtaista tyky-toimintaa.

Ryhmäkohtaisina toimenpiteinä järjestettiin työyhteisöryhmiä, ryhmäliikuntaa, erikoiskursseja, kuntoremonttikursseja ja ammatillisesti syvennettyä lääkinnällisen kuntoutuksen (ASLAK) kursseja yhteensä 372 henkilölle. Varhaiskuntoutustyöryhmä on tehnyt 86 yksilöpäätöstä erilaisiksi kuntoutustoimenpiteiksi. Varhaiskuntoutustyöryhmän päätöksillä toteutettujen toimenpiteiden piirissä oli kaikkiaan 458 henkilöä.

Kelalaisista jäi vanhuuseläkkeelle 43 ja yksilölliselle varhaiseläkkeelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle 59. Osa-aikaeläkkeelle siirtyi 72 ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle 45.

KOULUTUS

Kurssimuotoisia koulutustilaisuuksia järjestettiin Kelassa 585 (edellisvuonna 552). Näihin osallistui yhteensä 14 246 henkilöä (12 757) ja kurssihenkilöpäiviä kertyi 19 232 (17 724). Tämän lisäksi yksiköt järjestivät toimipaikka-

koulutusta ja Kelan ulkopuoliseen koulutukseen toimihenkilöitä osallistui 1 110 kertaa (1 266).

Ammatillisen täydennyskoulutuksen painopiste oli etuusasioissa ja tietotekniikassa. Julkisuus- ja henkilötietolainsäädännön muutoksista ja tietosuojasta sekä vakuuttamisasioista järjestettiin myös runsaasti koulutusta. Osamisen jatkuvuuden varmistamiseksi laadittiin laajat koulutusmateriaalipaketit eläke- ja kuntoutusasioista.

Kehittämiskoulutuksen painopiste oli laatuohjelmassa ja tulokortin käyttöönotossa. Vuoden kestävä, aikaisemmin vain paikallisjohtajille suunnatun esimieskoulutuksen kohderyhmää laajennettiin ottamalla siihen mukaan myös keskus- ja aluehallinnon esimiehiä. Kaksi ryhmää aloitti syksyllä tämän esimieskoulutusohjelman.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

Sisäisen toiminnan kehittäminen

Vuonna 2000 toiminnan painopisteenä oli strategia- ja laatutyö. Hallituksen johdolla määriteltiin Kelan yhteiset arvot: Ihmistä arvostava, osaava, yhteistyökykyinen ja uudistuva. Myös muu strategiaperusta tarkistettiin.

Kelan toimintaa johdetaan ja arvioidaan neljästä näkökulmasta.

Näkökulma	Päämäärä	Menestystekijä
1. Vaikuttavuus	Väestön toimeentulosta huolehtiva yhteiskunnallisen vastuunsa tunteva organisaatio	<ul style="list-style-type: none">- Palveluhenkisyys- Palvelujen saatavuus- Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, kilpailukyky ja julkisuuskuva
2. Talous	Toimintamme on taloudellista, tuotamme palvelut kilpailukykyiseen hintaan ja huolehdimme maksukyvästämme	<ul style="list-style-type: none">- Resurssien käytön tehokkuus ja taloudellisuus- Maksuvalmius
3. Prosessit	Prosessimme ovat toimivia ja tehokkaita ja tuottavat palvelut asiakkaille nopeasti ja oikein	<ul style="list-style-type: none">- Prosessien suorituskyky- Toiminnan nopeus- Etuusratkaisujen lainmukaisuus ja yhdenmukaisuus
4. Henkilöstön ja työyhteisön uudistuminen	Hyvin johdettu, ihmistä arvostava, tehokas ja jatkuvasti uudistuva työyhteistö	<ul style="list-style-type: none">- Osaaminen- Työkyky- Työyhteisön toimivuus

Hallituksen jäsenten johdolla tehtiin jo kolmannen kerran peräkkäin Kelan toiminnan itsearviointi, jolla todettiin keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet. Tehdyillä itsearvioinneilla ja niiden myötä syntyneellä kehitystyöllä on valmistauduttu osallistumaan Suomen laa-
tupalkintokilpailuun vuonna 2001.

Jokaisen tulossopimuksen tekevän työyksikön tavoitteena oli tehdä itsearviointi. Suoritetuissa itsearvioinneissa käytettiin apuna Suomen laa-
tupalkintokilpailun arviointiperusteita.

Tutkimustoimintaa suunnattiin Kelan hoitami-
en etuusjärjestelmien sekä palvelutoiminnan kehittämisen kannalta keskeisiin kysymyksiin. Järjestelmien toimivuuden ja tuloksellisuuden seuranta lisättiin, sosiaaliturvan tarpeita ja ongelmia selvitettiin ja kansalaisten hyvin-
voinnissa tapahtuvia muutoksia arvioitiin so-
siaaliturvan näkökulmasta.

Sähköisen asiakirjahallinnan käyttöönottoa laajennetaan niin, että järjestelmä on käytössä koko maassa vuoteen 2004 mennessä.

Rahoitus

Kelan kokonaiskulut olivat 55,3 mrd. markkaa. Siitä etuuskuluja oli 53,6 mrd. ja toimin-
takuluja 1,7 mrd. markkaa. Kulut lisääntyivät edellisestä vuodesta 0,1 mrd. markkaa.

Kelan kokonaistuotot olivat 55,4 mrd. markkaa. Ne lisääntyivät edellisestä vuodesta 0,6 mrd. markkaa. Tuottoihin on tässä laskettu mukaan valtion 2,0 mrd. markan takuusuo-
ritus sairausvakuutusrahastoon.

Vakuutusmaksut muodostivat tuotoista 38 %. Valtion suoritus-
tusten osuus oli 53 % ja kuntien 4 %. Loput 5 % koostuivat arvonlisäveron tuotosta ja liikenne- ja tapaturmavakuutuslaiden maksusta sekä rahastojen omaisuuden tuotoista ja takautumissuorituksista.

Kelalle hyväksyttiin sijoitustoiminnan yleiset periaatteet ja sijoitussuunnitelma. Kela toimii osake- ja pääomamarkkinoilla pitkäaikaisena institutionaalisen sijoittajana ja välttää riskialttiita sijoituskohteita ja riskialtista sijoitus-
rakennetta. Kansaneläkerahaston sijoitusten katsotaan liittyvän kansantalouden kannalta ja kansallisesti tärkeisiin yrityksiin. Eläkevastuu-
rahaston sijoitustoiminnassa pyritään yhdistämään pitkällä aikavälillä sijoitusten ja eläke-
vastuiden kohtaanto ja mahdollisimman korkea tuotto. Kela sijoittaa pääosan rahoitus-
omaisuudestaan rahamarkkinoille kilpailutta-
en pankki- ja rahoituslaitoksia.

Suomen osakemarkkinoiden tuotto jäi vuonna 2000 muutaman nousuvoittoisen vuoden jälkeen miinusmerkkiseksi. Kelan osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2000 lopussa 5,2 miljardia markkaa, kun markkina-arvo oli vuotta aiemmin 6,5 miljardia markkaa.

Eläkevakuutuksen rahoitus

Eläkevakuutuksen kulut olivat 17,4 mrd. markkaa ja tuotot 18,4 mrd. markkaa. Tuotot kertyivät työnantajien kansaneläkemaksuista (51 %), valtion suorituksista (36 %) ja arvonlisäveron tuotosta (13 %).

Valtio rahoitti kansaneläkkeistä 29 % ja kokonaan lapsen hoitotuet, vammaistuet, perhe-
eläkkeet, rintamasotilasetuudet ja eläkkeensaa-
jien asumistuet.

Vuositason maksuvalmiuden turvaaminen edellyttää kansaneläkerahastolta vähimmäis-
tasoa, joka on määritelty rahoitusomaisuuteen perustuen. Vuonna 2000 eläkevakuutuksen rahoitusomaisuuden vähimmäistaso ylittyi, joten kansaneläkerahastosta siirrettiin 1,1 mrd. markkaa sairausvakuutusrahastoon.

Sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen rahoitus

Sairausvakuutuksen kokonaiskulut olivat 14,7 mrd. markkaa, josta kuntoutuskulut olivat 1,3 mrd. markkaa. Sairausvakuutuksen tuotot ilman takuusuuritusta ja rahastosiirtoa olivat 11,7 mrd. markkaa. Tuotoista valtaosa eli 10,9 mrd. markkaa oli vakuutettujen ja työntajien sairausvakuutusmaksuja. Valtio rahoitti vähimmäispäivärahan suuruiset vanhempainpäivärahat. Lisäksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslaitosten maksu tilitettiin sairausvakuutusrahastoon. Loppuosa tuotoista kertyi takautumissuorituksista ja omaisuuden tuotoista.

Vuositason maksuvalmiuden turvaaminen edellyttää myös sairausvakuutusrahastolta määrättyä vähimmäistasoa. Vuonna 2000 sairausvakuutuksen omat tuotot ja varojen 1,1 mrd. markan siirto kansaneläkerahastosta eivät riittäneet sairausvakuutuksen rahoitusomaisuuden vähimmäistason saavuttamiseen. Valtio maksoi sairausvakuutusrahastoon takuusuuritusta 2,0 mrd. markkaa.

Muun sosiaaliturvan rahoitus

Muuhun sosiaaliturvaan on tässä luettu työttömyysturvaetuudet, lapsilisät, lastenhoidon tuki, äitiysavustus, opintoetuudet, yleinen asumistuki ja sotilasavustus. Muun sosiaaliturvan etuuksia maksettiin kaikkiaan runsaat 23,2 mrd. markkaa.

Etuuksista valtio rahoitti 20,6 mrd. markkaa ja kunnat lastenhoidon tuen eli 2,3 mrd. markkaa. Loppu 0,4 mrd. markkaa kertyi palkansaajien työttömyysvakuutusmaksusta.

Toimintakulut

Toimintakulujen yhteismäärä oli 1 669 milj. markkaa. Ne lisääntyivät edellisvuodesta 2,4 %. Toimintakuluista palkkoja ja palkkioita oli 800 milj. markkaa. Palkkakulut lisääntyivät edellisvuodesta 3,9 %.

Henkilösivukulujen määrä oli 222 milj. markkaa. Ne vähenivät edellisvuodesta 4,7 %. Tämä johtui pääosin siitä, että eläkevastuurahastoon tarvittiin kannatusmaksua edellisvuotta vähemmän. Henkilösivukulut koostuivat kannatusmaksusta eläkevastuurahastoon sekä lakisääteisistä ja vapaaehtoisista henkilösivukuluista.

Muita toimintakuluja oli 403 milj. markkaa. Tähän sisältyy suurimpina ryhminä atk-käytökulut, toimitilakulut ja tuotot. Ostopalvelut olivat 244 milj. markkaa, josta suurin erä oli verotuskustannukset.

Eläkevastuurahasto

Kelan toimihenkilöiden vakuutustekninen täysi eläkevastuu oli vuoden 2000 lopussa 6 294 milj. markkaa, josta jo alkaneiden eläkkeiden osuus oli 2 153 milj. markkaa. Täysi eläkevastuu lisääntyi kertomusvuonna 222 milj. markkaa, mikä johtui eläkkeiden, palkkojen ja eläkekertymän kasvusta.

Vuoden 1998 lopussa muutettujen kattamisäännösten mukaan täydestä eläkevastuusta tulee vuoden 2010 loppuun mennessä kattaa 41 %. Vuosina 1998 ja 1999 toteutettiin huomattava osa kattamisvelvollisuudesta. Vuoden 2000 lopussa eläkevastuun kate täydestä eläkevastuusta oli 40,2 %. Kertomusvuonna rahastoa ei täydennetty kannatusmaksuilla.

Eläkevastuurahastoon suoritettiin työntajan kannatusmaksuna 70 milj. markkaa, joka käytettiin toimihenkilöiden eläkkeiden maksamiseen. Lisäksi rahastoon suoritettiin työntekijäin eläkemaksua 38 milj. markkaa, josta 12 milj. markkaa käytettiin eläkevastuun katteeksi. Rahastosta maksettiin eläkkeitä 196 milj. markkaa.

TYÖNANTAJIEN VAKUUTUSMAKSUPERUSTEET

Kansaneläkevakuutus	1999	2000	2001
	% ennakonpidätyksen alaisista palkoista		
Yksityinen sektori ¹⁾			
I maksuluokka ²⁾	2,40	2,40/2,00	2,00
II maksuluokka	4,00	4,00	4,00
III maksuluokka	4,90	4,90	4,90
Julkinen sektori			
Valtio ja Ahvenanmaa	3,95	3,95	3,95
Kunnat ja kirkko	3,15	3,15	3,15
Sairausvakuutus			
Yksityinen sektori	1,60	1,60	1,60
Julkinen sektori			
Valtio ja Ahvenanmaa	2,85	2,85	2,85
Kunnat ja kirkko	1,60	1,60	1,60

¹⁾ Maksuluokka määräytyy yrityksen tekemien poistojen ja poistojen ja palkkojen suhteen perusteella.

²⁾ Ensimmäisen maksuluokan maksua alennettiin 2,4 %:sta 2,0 %:iin 1.7.2000.

VAKUUTETTUJEN SAIRAUSSAIRAUSVAKUUTUSMAKSUPERUSTEET

	1999	2000	2001
	penniä kunnallisverotuksessa vähvistetulta veroäyriältä		
Ansiotulosta	1,50	1,50	1,50
Eläketulosta peritty korotus	2,40	1,70	1,20

Näkymät vuodesta 2001 eteenpäin

Tavoitteenamme on olla paras palveluorganisaatio valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti asiakaskyselyllä todettuna. Osallistumme Suomen laatupalkintokilpailuun tavoitteena menestyminen julkisen sektorin sarjassa. Kehitämme sisäistä palvelukykyämme.

Parannamme palvelujen saatavuutta kehittämällä eri palvelumuotoja. Lisäämme toimintojen aukioloaikojen joustavuutta.

Edistämme myönteisen kuvan leviämistä Kelasta sekä yhteistyötahojen positiivisia käsityksiä Kelan toiminnasta. Lisäämme Kelan esitteiden, päätösten, lomakkeiden ja asiakas-kirjeiden ymmärrettävyyttä. Kelan julkisuus-kuvan parantaminen on keskeistä.

Tuotamme palvelut kilpailukykyiseen hintaan huolehtimalla resurssien käytön tehokkuudesta ja taloudellisuudesta.

Huolehdimme maksuvalmiudesta niin, ettei etuuksien maksamisessa ole katkoksia. Tärkeää on toimintolaskennan käyttöönotto keskus- ja aluehallinnossa.

Kehitämme prosessien suorituskykyä vertailemalla niitä parhaisiin käytäntöihin. Varmistamme prosessien toimivuuden niin, että asiakkaat saavat palvelut oikein ja nopeasti.

Lisäämme johtamisen tavoitteellisuutta ja järjestelmällisyyttä määrittelemällä johtamisen periaatteet ja viemällä Kelan arvot käytäntöön.

Huolehdimme henkilöstön osaamisesta, tietojen ja taitojen siirtymisestä työyhteisöissä sekä uusien toimihenkilöiden perehdyttämisestä. Kehitämme yhteiset rekrytointiperiaatteet. Edistämme henkilöstön työkykyä rohkaisemalla luovuutta ja innovatiivisuutta ja vähennämme työn liiallista kuormittavuutta.

Parannamme työyhteisön toimivuutta kehittämällä johtamista, vähentämällä stressitekijöitä ja lisäämällä työtyytyväisyyttä. Osaamisen jatkuvuuden ja henkilöstön työkyvyn turvaaminen on keskeinen asia.

Tarjoamme sähköisiä asiointimahdollisuuksia. Osallistutaan henkilön sähköistä tunnistamista, verkostoitumista, viranomaisten välistä tietojen siirtoa ja uuden tekniikan mukanaan tuomia muita palvelukeinoja koskevaan kehittämistyöhön. Internetin ja intranetin käyttöä lisätään koordinoitusti.

Eurovaluuttaan siirtymisestä aiheutuvat muutokset toteutamme etuuskäsittelyjärjestelmiin ja hallinnollisiin järjestelmiin. Suunnitellaan ja toteutetaan sairaanhoitokorvausten atk-valtakirjasopimustilitysten käsittely Kelassa ja tiedonsiirto palvelun tuottajien ja Kelan välillä.

Vuoden 2000 laadun itsearvioinnissa esiin tulleet keskeiset kehittämiskohteet olivat

- johtamisen systemaattiset kehittämis-toimenpiteet
- tasapainoisen tuloskortin käyttö johtamisen välineenä
- strategian konkretisoiminen ja vieminen käytäntöön
- barometritulosten ja muiden tietojärjestelmien tietojen systemaattinen hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä
- Kelan toiminnan ymmärrettävyyden, yhteistyökykyisyyden ja avoimuuden sekä vuorovaikutuksen edistäminen
- palveluprosessin vertailu parhaisiin käytäntöihin ja asiakaspalautteen hyödyntäminen palveluprosessin kehittämisessä.

Kehittämistyö on näillä osa-alueilla meneillään.

Vuonna 2001 Kelan kokonaistuottojen ja -kulojen arvioidaan lisääntyvän reaalisesti noin prosentilla vuodesta 2000. Kansaneläke- ja sairausvakuutuksen maksuvalmius on parempi kuin vuonna 2000, koska valtio maksoi takuusuorituksesta runsaat 30 % vuoden 2001 tammikuussa.

Eläkevakuutuksen etuuskulut pienenevät reaalisesti lähivuosina edelleen. Eläkevakuutukseen muodostuu ylijäämää, joka siirretään sairausvakuutusrahastoon.

Sairausvakuutuksen etuuskulujen arvioidaan lisääntyvän reaalisesti etenkin sairaus- ja vanhempainpäivärahojen sekä lääkekorvausten osalta. Kulujen rahoituksessa vakuutettujen sairausvakuutusmaksun osuus pienenee edel-

leen, koska eläketulosta perittävä vakuutetun maksun korotus on poistumassa kokonaan. Sen vuoksi valtion takuusuoritusten tarve kasvaa edelleen.

Muun sosiaaliturvan etuuksien menokehitys on aleneva, jos etuuksiin ei tehdä hintatason nousua ylittäviä tasokorotuksia.

Palvelujen saatavuuden parantaminen ja henkilöstön osaamisen jatkuvuuden varmistaminen aiheuttavat sen, että toimintakulujen osuus kokonaiskuluista nousee hieman yli kolmen prosentin.

KANSANELÄKELAITOKSEN TUOSLASKELMA VUOSILTA 2000 JA 1999

1 000 mk

TUOTOT

	2000	1999
Vakuutusmaksut	20 363 180	19 980 318
Vakuutettujen maksut	5 961 203	6 744 358
Työnantajien maksut	14 401 977	13 235 960
Palkansaaajan työttömyysvakuutusmaksu	415 000	490 000
Valtion suoritukset etuuksiin (2)	27 405 235	27 769 825
Kuntien suoritukset etuuksiin	2 267 546	2 287 976
Takautumissuoritukset	62 181	59 189
Erityistuotot (3)	2 707 000	2 707 000
Sijoitusten tuotot ja kulut (4)	72 546	170 759
Rahoitustuotot ja kulut (4)	85 021	60 966
Muut tuotot ja kulut	2 918	85
	53 380 627	53 526 118

KULUT

Eläke- ja vammaisetuudet	16 698 776	17 181 299
Sairausvakuutusmaksut vakuutetuille	11 410 086	10 655 378
Työterveyshuolto	787 103	719 232
Kuntoutus	1 339 822	1 233 597
Työttömyysturvaetuuudet	6 051 763	6 368 331
Lapsiperheiden etuudet	10 567 158	10 649 090
Opintoetuuudet	3 848 212	3 622 038
Asumistuki	2 707 838	2 891 040
Muut etuudet	222 825	209 464
Etuudet yhteensä (5)	- 53 633 583	- 53 529 469
Etuuskate	- 252 956	- 3 351
Toimintakulut (6)		
Henkilöstökulut (7)	1 021 834	1 002 762
Palkat ja palkkiot	799 563	769 420
Henkilösivukulut	222 271	233 342
Muut toimintakulut (8)	403 069	391 829
Ostopalvelut (9)	244 437	236 391
	- 1 669 340	- 1 630 982
Valtion osuus kokonaismenoista (10)	+ 1 994 432	+1 247 561
Kuntoutuslain 4 §:n varauksen muutos (11)	+ 13 615	+8 735
Ylijäämä/alijäämä	+ 85 751	- 378 037

1 000 mk

ELÄKEVASTUURAHASTO

	2000	1999
TUOTOT		
Kannatusmaksut	70 115	80 109
Omaisuu den tuotot (4)	- 18 127	153 691
Työntekijöiden eläkemaksut	38 224	36 545
	90 212	270 345
KULUT		
Toimihenkilöeläkkeet	195 508	180 090
Muut kulut	137	76
Eläkevastuurahaston katteen muutos	- 105 433	+ 90 179
	- 90 212	- 270 345
Ylijäämä/alijäämä	0	0

Suluissa olevat luvut viittaavat liitetietoihin.

TASE 31. PÄIVÄNÄ JOULUKUUTA 2000 JA 1999

VASTAAVAA

1 000 mk

	2000	1999
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Aineelliset hyödykkeet	449 446	447 320
Rakennukset (12)	447 319	447 319
Koneet ja kalusto (12)	1	1
Ennakkomaksut	2 126	0
Sijoitukset		
Käyttöomaisuussijoitukset (12)	372 033	366 884
Osakkeet ja osuudet (14)	372 033	359 618
Ennakkomaksut	0	7 267
Muut sijoitukset (13,14)	1 445 146	2 150 996
Lainat	0	2 750
Osakkeet	1 445 146	2 148 246
	2 266 625	2 965 200
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset (15)	81 468	2 643
Myyntisaamiset	15 216	14 677
Siirtosaamiset (16)	3 421	2 951
Muut saamiset (16)	20 211	10 366
Ennakkomaksut (17)	526 205	518 184
Rahoitusarvopaperit	1 025 443	550 000
Rahat ja pankkisaamiset	864 538	1 504 961
	2 536 502	2 603 783
Yhteensä	4 803 127	5 568 983
ELÄKEVASTUURAHASTO		
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Sijoitukset (13)		
Lainat	234 291	238 715
Osakkeet ja osuudet (14)	2 183 224	2 412 012
Muut sijoitukset	110 500	110 500
	2 528 014	2 761 226
Eläkevastuurahaston vajaus (20)	980 492	772 021
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset (15)	0	1 534
Siirtosaamiset (16)	10 710	10 666
Rahoitusarvopaperit	150 000	190 000
Rahat ja pankkisaamiset	3 582	3 432
	164 293	205 631
Yhteensä	3 672 799	3 738 878
Vastaavaa yhteensä	8 475 926	9 307 861

TASE 31. PÄIVÄNÄ JOULUKUUTA 2000 JA 1999

VASTATTAVAA

1 000 mk

	2000	1999
Oma pääoma (19)		
Kansaneläkerahasto	1 183 587	1 277 953
Rahasto vuoden alussa	1 277 953	1 218 401
Rahaston muutos	- 94 366	+ 59 552
Sairausvakuutusrahasto	707 825	527 708
Rahasto vuoden alussa	527 708	965 297
Rahaston muutos	+ 180 117	- 437 589
Arvonkorotusrahasto	1 690 795	2 267 383
Rahasto vuoden alussa	2 267 383	1 240 288
Rahaston muutos	- 576 587	+ 1 027 095
	3 582 207	4 073 044
Varaukset (11)		
Kuntoutuslain 4 §		
Varaus vuoden alussa	111 269	120 004
Varauksen lisäys	501 000	471 000
Varojen käyttö	- 514 615	- 479 735
	97 654	111 269
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot (17)	218 473	629 552
Rahastojen väliset velat (15)	0	1 534
Ostovelat	11 491	15 083
Siirtovelat (18)	214 976	199 215
Muut lyhytaikaiset velat (18)	678 327	539 287
	1 123 266	1 384 671
Yhteensä	4 803 127	5 568 983
ELÄKEVASTUURAHASTO		
Oma pääoma (19)		
Eläkevastuurahasto	2 663 985	2 560 947
Katettava vastuu vuoden alussa	2 560 947	2 418 668
Katettavan vastuun lisäys	+ 103 038	+ 142 279
Arvonkorotusrahasto	930 655	1 177 931
Rahasto vuoden alussa	1 177 931	137 831
Rahaston muutos	- 247 276	+ 1 040 100
	3 594 640	3 738 878
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Rahastojen väliset velat (15)	78 147	0
Siirtovelat	12	0
	78 159	0
Yhteensä	3 672 799	3 738 878
Vastattavaa yhteensä	8 475 926	9 307 861

TUOSLASKELMAT JA TASEET RAHASTOITTAIN

Tuloslaskelmat vuosilta 2000 ja 1999, 1 000mk

KANSANELÄKEVAKUUTUS

TUOTOT	2000	1999
Vakuutusmaksut	9 417 664	8 918 858
Vakuutettujen maksut	39 542	262 855
Työnantajien maksut	9 378 123	8 656 003
Valtion osuudet etuuksista	6 592 391	6 699 433
Erityistuotot	2 400 000	2 400 000
Sijoitusten tuotot ja kulut	- 25 587	158 616
Rahoitustuotot ja kulut	27 897	12 460
Muut tuotot ja kulut	1 167	35
	18 413 533	18 189 402

KULUT

Eläke- ja vammaisetuudet	16 698 776	17 181 299
Muut etuudet	14 761	15 307
	- 16 713 537	- 17 196 606
Etuuskate	+ 1 699 996	+ 992 796
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	408 734	401 105
Palkat ja palkkiot	319 825	307 768
Henkilösivukulut	88 909	93 337
Muut toimintakulut	161 228	156 732
Ostopalvelut	97 775	94 556
	- 667 736	- 652 393
Valtion osuus kansaneläkevakuutuksen kokonaismenoista	+ 0	+ 0
Suoritukset Savan ja Kevan välillä	- 1 126 626	- 280 852
Ylijäämä/alijäämä	- 94 366	+ 59 552

SAIRAUSVAKUUTUS

TUOTOT	2000	1999
Vakuutusmaksut	10 945 516	11 061 460
Vakuutettujen maksut	5 921 661	6 481 503
Työnantajien maksut	5 023 855	4 579 957
Valtion osuudet etuuksista	253 318	254 880
Takautumissuoritukset	62 181	59 189
Erityistuotot	307 000	307 000
Sijoitusten tuotot ja kulut	98 133	12 143
Rahoitustuotot ja kulut	57 124	48 506
Muut tuotot ja kulut	1 751	50
	11 725 023	11 743 228

KULUT	2000	1999
Suoritukset vakuutetuille	11 410 086	10 655 378
Työterveyshuolto	787 103	719 232
Kuntoutus	1 339 822	1 233 597
Muut etuudet	140 964	131 169
	- 13 677 975	- 12 739 375
Etuuskate	- 1 952 952	- 966 147
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	613 101	601 657
Palkat ja palkkiot	479 738	461 652
Henkilösivukulut	133 363	140 005
Muut toimintakulut	241 841	235 097
Ostopalvelut	146 662	141 835
	- 1 001 604	- 978 589
Valtion osuus sairausvakuutuksen kokonaismenoista	+ 1 994 432	+ 1 247 561
Suoritukset Savan ja Kevan välillä	+ 1 126 626	+ 280 852
Kuntoutuslain 4 §:n varauksen muutos	+ 13 615	+ 8 735
Ylijäämä/alijäämä	+ 180 117	- 437 589

MUU SOSIAALITURVA

TUOTOT	2000	1999
Valtion suoritus etuuksiin	20 559 525	20 815 512
Kuntien suoritukset etuuksiin	2 267 546	2 287 976
Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu	415 000	490 000
	23 242 071	23 593 488
KULUT		
Työttömyysturvaetuudet	6 051 763	6 368 331
Lapsiperheiden etuudet	10 567 158	10 649 090
Opintoetuudet	3 848 212	3 622 038
Asumistuki	2 707 838	2 891 040
Muut etuudet	67 100	62 989
	- 23 242 071	- 23 593 488
Ylijäämä/alijäämä	0	0

ELÄKEVASTUURAHASTO

TUOTOT	2000	1999
Kannatusmaksut	70 115	80 109
Omaisuuksien tuotot	- 18 127	153 691
Työntekijöiden eläkemaksut	38 224	36 545
	90 212	270 345
KULUT		
Toimihenkilöeläkkeet	195 508	180 090
Muut kulut	137	76
Eläkevastuurahaston katteen lisäys	- 105 433	90 179
	- 90 212	- 270 345
Ylijäämä/alijäämä	0	0

Taseet 31. päivänä joulukuuta 2000 ja 1999, 1 000 mk

VASTAAVAA

KANSANELÄKEVAKUUTUS

	2000	1999
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Aineelliset hyödykkeet	249 479	248 629
Rakennukset	248 628	248 628
Koneet ja kalusto	1	1
Ennakkomaksut	850	0
Sijoitukset		
Käyttöomaisuussijoitukset	148 814	146 754
Osakkeet ja osuudet	148 814	143 848
Ennakkomaksut	0	2 907
Muut sijoitukset	1 445 146	2 062 363
Osakkeet	1 445 146	2 062 363
	1 843 439	2 457 746
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset	32 587	1 057
Myyntisaamiset	6 087	5 871
Siirtosaamiset	636	591
Muut saamiset	431	66
Ennakkomaksut	6 255	4 426
Rahoitusarvopaperit	580 000	550 000
Rahat ja pankkisaamiset	176 499	205 532
	802 496	767 544
Vastaavaa yhteensä	2 645 935	3 225 290

SAIRAUSVAKUUTUS

	2000	1999
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Aineelliset hyödykkeet	199 967	198 691
Rakennukset	198 691	198 691
Ennakkomaksut	1 276	0
Sijoitukset		
Käyttöomaisuussijoitukset	223 219	220 130
Osakkeet ja osuudet	223 219	215 770
Ennakkomaksut	0	4 360
Muut sijoitukset	0	88 633
Lainat	0	2 750
Osakkeet	0	85 883
	423 186	507 454
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset	86 000	5 504
Myyntisaamiset	9 130	8 806
Siirtosaamiset	2 785	2 360
Muut saamiset	19 779	10 300
Ennakkomaksut	297 788	260 885
Rahoitusarvopaperit	445 443	0
Rahat ja pankkisaamiset	688 039	1 299 429
	1 548 964	1 587 285
Vastaavaa yhteensä	1 972 150	2 094 739

MUU SOSIAALITURVA

	2000	1999
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset	236 006	514 521
Ennakkomaksut	222 161	252 872
Vastaavaa yhteensä	458 166	767 393

ELÄKEVASTUURAHASTO

	2000	1999
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset		
Sijoitukset		
Lainat	234 291	238 715
Osakkeet ja osuudet	2 183 224	2 412 012
Muut sijoitukset	110 500	110 500
	2 528 014	2 761 226
Eläkevastuurahaston vajeus	980 492	772 021
Rahoitusomaisuus		
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahastojen väliset saamiset	0	1 534
Siirtosaamiset	10 710	10 666
Rahoitusarvopaperit	150 000	190 000
Rahat ja pankkisaamiset	3 583	3 432
	164 293	205 631
Vastaavaa yhteensä	3 672 799	3 738 878

VASTATTAVAA

KANSANELÄKEVAKUUTUS

	2000	1999
Oma pääoma		
Kansaneläkerahasto	1 183 587	1 277 953
Rahasto vuoden alussa	1 277 953	1 218 401
Rahaston muutos	- 94 366	+ 59 552
Arvonkorotusrahasto	1 286 412	1 804 825
Rahasto vuoden alussa	1 804 825	789 391
Rahaston muutos	- 518 413	+ 1 015 434
	2 469 999	3 082 778
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Rahastojen väliset velat	37 119	4 531
Ostovelat	4 596	6 033
Siirtovelat	72 391	68 367
Muut lyhytaikaiset velat	61 829	63 580
	175 935	142 511
Vastattavaa yhteensä	2 645 935	3 225 290

SAIRAUSSVAKUUTUS

	2000	1999
Oma pääoma		
Sairausvakuutusrahasto	707 825	527 708
Rahasto vuoden alussa	527 708	965 297
Rahaston muutos	+ 180 117	- 437 589
Arvonkorotusrahasto	404 383	462 558
Rahasto vuoden alussa	462 558	450 897
Rahaston muutos	- 58 175	+ 11 661
	1 112 208	990 266
Varaukset		
Kuntoutuslain 4 §		
Varaus vuoden alussa	111 269	120 004
Varauksen lisäys	501 000	471 000
Varojen käyttö	- 514 615	- 479 735
	97 654	111 269
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	3 245	3 552
Rahastojen väliset velat	236 006	515 441
Ostovelat	6 894	9 050
Siirtovelat	142 585	130 848
Muut lyhytaikaiset velat	373 560	334 314
	762 289	993 205
Vastattavaa yhteensä	1 972 150	2 094 739

MUU SOSIAALITURVA

	2000	1999
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	215 228	626 000
Muut lyhytaikaiset velat	242 938	141 393
	<hr/>	<hr/>
Vastattavaa yhteensä	458 166	767 393
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

ELÄKEVASTUURAHASTO

	2000	1999
Oma pääoma		
Eläkevastuurahasto	2 663 985	2 560 947
Katettava vastuu vuoden alussa	2 560 947	2 418 668
Katettavan vastuun lisäys	+ 103 038	+ 142 279
Arvonkorotusrahasto	930 655	1 177 931
Rahasto vuoden alussa	1 177 931	137 831
Rahaston muutos	- 247 276	+ 1 040 100
	<hr/>	<hr/>
	3 594 640	3 738 878
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Rahastojen väliset velat	78 147	0
Siirtovelat	12	0
	<hr/>	<hr/>
	78 159	0
	<hr/>	<hr/>
Vastattavaa yhteensä	3 672 799	3 738 878
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

TULOSLASKELMAN JA TASEEN LIITETIEDOT

1. Tilinpäätöksen rakenne, perusteet ja arvostusperiaatteet

Tilinpäätöksessä esitetään Kelan tuloslaskelma ja tase yhdistettynä siten, että kansaneläkevakuutuksen, sairausvakuutuksen ja muun sosiaaliturvan luvut on yhdistetty. Eläkevastuurahasto esitetään omakatteisena rahastona. Yhdistetystä taseesta on eliminoitu Kevan, Savan ja muun sosiaaliturvan väliset erät. Yhdistetyn tuloslaskelman ja taseen lisäksi kustakin osasta on oma tuloslaskelmansa ja taseensa.

Tilinpäätöksen perusteet noudattavat lisätyn hallituksen päätöksen mukaisesti pääosin maksuperustetta. Viime vuosina suoriteperusteisuutta on lisätty. Rahastojen väliset tilitykset, ennakonpidätykset ja sosiaaliturvamaksut, sairauksien ehkäisemis- ja kuntoutusvaraus, arvonlisäverotilitykset, korot, käyttö- ja sijoitusomaisuuden ostot ja myynnit, kurssierot ja vastaavat erät sekä toimintakulut kirjataan suoriteperusteisesti. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 4 §:n mukaisen varauksen käyttö kirjataan tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti kuluksi. Myös varauksen muutos merkitään tuloslaskelmaan.

Lisätyn hallituksen päätöksen mukaisesti omaisuuden arvostusperiaatteena käytetään varovaisia käyviä arvoja, jotka kiinteistöjen ja toimisto-osakkeiden osalta ovat enintään 85 % käyvästä arvosta ja muiden osakkeiden osalta enintään 70 % tilinpäätöshetken arvosta.

Arvonkorotuksia ja arvonalennuksia tehtäessä on arvostusperiaatteena noudatettu lisätyn hallituksen hyväksymiä enimmäisprosentteja. Arvonkorotukset ja niiden peruutukset on kirjattu taseeseen ja arvonalennukset ja niiden oikaisut tuloslaskelmaan. Käyvän arvon määrittelyssä on osakkeissa käytetty tilinpäätöshetken pörssikursseja. Kiinteistöjen ja kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden arvot perustuvat kiinteistölinjan arvioihin ja osittain ulkopuolisiin arvioihin.

2. Valtion suoritukset etuuksiin, 1 000 mk

	Keva	Sava	Muu sos. turva	yhteensä
Valtion suoritukset etuuksiin	6 592 391	253 318	20 559 525	27 405 235
Kansaneläkeosuus	3 653 538			3 653 538
Perhe-eläkesuoritukset	238 262			238 262
Rintamasotilasetuussuoritukset	746 451			746 451
Eläkkeensaajien asumistukisuoritukset	1 348 466			1 348 466
Lapsen hoitotukisuoritukset	438 997			438 997
Vammaistukisuoritukset	166 678			166 678
Vanhempainpäivärahaosuus		253 318		253 318
Työttömyysturva			5 636 763	5 636 763
Lapsiperheiden etuudet			8 299 612	8 299 612
Opintoetuudet			3 848 212	3 848 212
Asumistuki			2 707 838	2 707 838
Muut etuudet			67 100	67 100

3. Erityistuotot, 1 000 mk

	Keva	Sava	yhteensä
Erityistuotot	2 400 000	307 000	2 707 000
Osuus alv-tuotoista	2 400 000		2 400 000
Maksu vakuutuslaitoksilta		307 000	307 000

4. Sijoitusten tuotot ja kulut sekä rahoitustuotot ja kulut, 1 000 mk

	Keva	Sava	Elva	yhteensä
Sijoitusten tuotot ja kulut	- 25 587	98 133	- 27 052	45 494
Korot ja osingot	64 286	6 062	93 921	164 269
Muut sijoitustuotot ja kulut	- 89 873	92 071	- 120 973	- 118 775
Rahoitustuotot ja kulut	27 897	57 124	8 925	93 947

Kansaneläke- ja sairausvakuutusrahaston sijoitusten tuotot ja kulut, 1 000 mk

	2000	1999
Korkotuotot	46	299
Osinkotuotot	70 302	67 045
Omaisuu den myyntituotot	102 987	381
Vuokratuotot	118	90
Arvonlennusten muutos tuloslaskelmassa	- 100 907	+ 102 944
Sijoitusten tuotot ja kulut tuloslaskelmassa	72 546	170 759
Arvonkorotusten muutos taseessa	- 504 927	+ 1 021 916
Sijoitusten tuotot ja kulut yhteensä	- 432 381	1 192 675

Eläkevastuurahaston omaisuuden tuotot, 1 000 mk

	2000	1999
Rahoitusomaisuuden korkotuotot	8 925	6 388
Sijoitusten korkotuotot	19 908	20 060
Osinkotuotot	74 014	48 136
Vuokratuotot	8 558	7 800
Arvonlennusten muutos tuloslaskelmassa	- 129 532	+ 71 307
Omaisuu den tuotot tuloslaskelmassa	- 18 127	153 691
Arvonkorotusten muutos taseessa	- 247 276	+ 1 040 100
Omaisuu den tuotot yhteensä	- 265 403	1 193 791

5. Etuudet, 1 000 mk

	Keva	Sava	Muu sos. turva	yhteensä
Eläke- ja vammaisetuudet	16 698 776			16 698 776
Kansaneläkkeet	15 109 059			15 109 059
Perhe-eläkkeet	237 666			237 666
Rintamasotilasetuudet	746 561			746 561
Lapsen hoitotuotet	438 594			438 594
Vammaistuet	166 896			166 896
Sairausvakuutus suoritukset vakuutetuille ..	11 410 086			11 410 086
Päivärahat	2 713 514			2 713 514
Vanhempainpäivärahat	2 751 186			2 751 186
Lääkekorvaukset	3 941 504			3 941 504
Lääkäripalkkiokorvaukset	573 171			573 171
Tutkimus- ja hoitokorvaukset	316 490			316 490
Matkakorvaukset	634 795			634 795
Työpaikkakassojen maksamat suoritukset ..	479 425			479 425
Työterveyshuolto	787 103			787 103
Työterveyshuolto	693 892			693 892
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö	93 211			93 211
Kuntoutus	1 339 822			1 339 822
Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus ...	168 396			168 396
Vaikeavammaisten lääkin nällinen kuntoutus	428 211			428 211
Muu ammatillinen ja lääkin nällinen kuntoutus	514 615			514 615
Kuntoutusraha	228 885			228 885
Kuntoutuksen takautumissuoritukset	- 287			- 287
Työttömyysturvaet uudet		6 051 763		6 051 763
Peruspäivärahat		499 206		499 206
Työmarkkinatuki		5 384 349		5 384 349
Koulutus etuudet		155 396		155 396
Vuorottelukorvaus		1 867		1 867

	Keva	Sava	Muu sos. turva	yhteensä
Pitkäaikaistyöttömien opiskelun tuki			24	24
Työttömien opiskelun tuki			10 920	10 920
Lapsiperheiden etuudet			10 567 158	10 567 158
Lastenhoidon tuki			2 267 546	2 267 546
Lapsilisät			8 247 058	8 247 058
Äitiysavustus			52 553	52 553
Opintoetuudet			3 848 212	3 848 212
Asumistuki			2 707 838	2 707 838
Muut etuudet	14 761	140 964	67 100	222 825
Terveystilan ja työkyvyn lisäselvitykset		5 669		5 669
Lomakustannuskorvaukset työnantajille....		77 311		77 311
Suoritukset Melalle	12 646	34 635		47 281
EU-korvaukset		23 349		23 349
Maatalousyrittäjien työolosuhdeselvitykset			3 620	3 620
Maatalousyrittäjien tth:n keskusyksikkö ...			1 951	1 951
Rintamaveteraanien matkakorvaukset			3 661	3 661
Sotilasavustus			57 868	57 868
Muut etuudet	2 115			2 115
Etuuskulut yhteensä	16 713 537	13 677 975	23 242 071	53 633 583

6. Toimintakulut

KEL 58 §:n ja SVL 59 §:n mukaan hallintokustannusten kokonaismäärä jaetaan eläkevakuutuksen ja sairausvakuutuksen kesken jakosuhteessa 40/60.

7. Henkilöstökulut, 1 000 mk

	2000	1999	muutos
Palkat ja palkkiot	791 917	757 680	+ 34 237
Lomapalkkavelan lisäys	7 646	11 740	- 4 094
Yhteensä	799 563	769 420	+ 30 143
Kannatusmaksut	70 115	80 109	- 9 994
Muut henkilösivukulut	152 156	153 233	- 1 077
Henkilöstökulut yhteensä	1 021 834	1 002 762	+ 19 073
Palkkoihin liittyvien luontoisetujen verotusarvo	25 637	24 746	+ 891

Hallitukselle ja lisätylle hallitukselle on maksettu palkkoja ja palkkioita 3,4 milj. markkaa.

Henkilöstön määrä

Kokopäiväisen henkilöstön keskimääräinen luku vuoden 2000 aikana hallintotasoitain

keskushallinto		
atk-keskus	309	
kuntoutuksen palveluyksikkö	126	
tutkimus- ja kehitysyksikkö	110	
muu keskushallinto	709	1 254
aluehallinto		203
paikallishallinto		3 583
yhteensä		5 040

8. Muut toimintakulut, 1 000 mk

	2000	1999
Muut toimintakulut	403 069	391 829
Koneiden ja kaluston käyttökulut	222 077	218 287
Hallintokulut	140 899	131 983
Toimitilakulut	86 208	82 430
Sekalaiskulut	18 465	16 857
Käyttöomaisuuden poistot	15 059	14 962
Kuntoutuksen palveluyksikön tuotot	- 39 134	- 41 810
Muut tuotot	- 40 505	- 30 881

9. Ostopalvelut, 1 000 mk

	2000	1999
Ostopalvelut	244 437	236 391
Verotuskustannukset	150 245	148 337
Apteekkipalkkiot	69 520	66 759
Työpaikkakassojen toimintakulukorvaukset	14 204	13 081
Muut ostopalvelut	10 468	8 214

10. Valtion osuus kokonaismenoista

Kansaneläkerahaston takuusuorituslaskelma, 1 000 mk

Rahoitusomaisuus 1.1.	760 025	
- Vieras pääoma 1.1.	- 68 112	
- Velka valtiolle 1.1.	0	
Nettorahoitusomaisuus 1.1.	691 913	
+ Ennakkomaksujen lisäys	+ 1 829	
+ Tulot yhteensä	+ 18 504 814	
- Menot yhteensä	- 17 387 414	
- Pääomien lisäys	0	
- Vähimmäisrahoitusomaisuuden ylite	- 1 115 646	
	<hr/>	
Nettorahoitusomaisuus ennen takuusuoritusta 31.12.	695 497	
Nettorahoitusomaisuuden vähimmäismäärä (4 % menoista)	695 497	
Valtion takuusuoritus	0	
Vähimmäisrahoitusomaisuuden ylite	1 115 646	
Omaisuuksien myynti	10 980	
	<hr/>	
Kokonaissiirto sairausvakuutusrahastoon ..	1 126 626	

Markkamäärät ovat kassavirtalaskelman mukaisia.

Sairausvakuutusrahaston takuusuorituslaskelma, 1 000 mk

Rahoitusomaisuus 1.1.	1 564 451	
- Vieras pääoma 1.1.	- 787 816	
- Velka valtiolle 1.1.	- 65 439	
- Varaukset 1.1.	- 111 269	
Nettorahoitusomaisuus 1.1.	599 926	
+ Takuusuorituksen vähennys v. 1999 (ks. liitetieto 22)	+ 500 000	
+ Ennakkomaksujen lisäys	+ 36 903	
+ Tulot yhteensä	+ 11 634 576	
- Menot yhteensä	- 14 717 210	
- Pääomien lisäys	- 111	
- Varausten lisäys	+ 13 615	
+ Kansaneläkerahaston vähimmäis- rahoitusomaisuuden ylite	+ 1 115 646	
Nettorahoitusomaisuus ennen takuusuoritusta 31.12.	- 816 655	
Nettorahoitusomaisuuden vähimmäismäärä (8 % menoista)	1 177 377	
Valtion takuusuoritus	1 994 432	
Kansaneläkerahaston vähimmäis- rahoitusomaisuuden ylite	1 115 646	
Kansaneläkerahaston omaisuuden myynti	10 980	
Kokonaissiirto kansaneläkerahastosta	1 126 626	

Markkamäärät ovat kassavirtalaskelman mukaisia.

11. Sairausvakuutuksen varaukset, 1 000 mk

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 4 §:n mukaiset menot

		Varaus 31.12.2000
Yksilökohtainen kuntoutus		
Varaus 1.1.2000	32 852	
Varauksen lisäys tilivuonna	481 000	
Varauksen käyttö tilivuonna	- 485 137	28 715
Kuntoutuslaitosten perusparannukset ja käyttöavustukset		
Varaus 1.1.2000	48 033	
Varauksen lisäys tilivuonna	5 000	
Varauksen käyttö tilivuonna	- 15 395	37 637
Tutkimus- ja kehittämistoiminta		
Varaus 1.1.2000	30 384	
Varauksen lisäys tilivuonna	15 000	
Varauksen käyttö tilivuonna	- 14 082	31 302
Varaus yhteensä 31.12.2000		97 654
Varauksen muutos yhteensä (vähennys)		13 615

12. Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset, 1 000 mk

Tilivuonna hankittu käyttöomaisuus on aikaisempina vuosina tilinpäätöksessä poistettu kansaneläkeasetuksen 19 §:ään perustuen kertapoistona. Poistot ovat sisältyneet kansaneläkerahaston ja sairausvakuutusrahaston muihin toimintakuluihin. Vuoden 1998 tilinpäätöksestä lukien ei kulumattomasta käyttöomaisuudesta tehdä enää poistoja.

Kiinteistöt	
Hankintameno 1.1.2000	306 800
Kertyneet poistot tilikauden alussa	- 303 400
Arvonkorotukset tilikauden alussa	443 919
	<hr/>
Tasearvo 1.1.2000	447 319
Ennakkomaksujen lisäys	2 126
	<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	449 445
 Eläkevastuurahaston muut sijoitukset	
Kiinteistöt	
Hankintameno 1.1.2000	110 500
Lisäys/vähennys	0
	<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	110 500
 Koneet ja kalusto	
Hankintameno 1.1.2000	276 571
Lisäykset	+ 21 391
Vähennykset	- 52 337
Kertyneet poistot tilikauden alussa	- 276 570
Vähennysten kertyneet poistot	+ 45 992
Tilikauden poistot	- 15 046
	<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	1
Poistot koneista ja kalustosta	15 046
Poistot atk-ohjelmista	13
	<hr/>
Tilikauden poistot	15 059
 Käyttöomaisuusosakkeet	
sisältävät toimisto-osakkeet ja puhelinosaakkeet ja -osuudet	
Hankintameno 1.1.2000	632 029
Kertyneet poistot tilikauden alussa	- 622 056
Arvonkorotukset tilikauden alussa	+ 351 061
Kertyneet arvonalennukset	- 1 416
	<hr/>
Tasearvo 1.1.2000	359 618
Vähennykset	- 5 468
Vähennyksiin kohdistuvat kertyneet poistot	+ 5 468
Vähennyksiin kohdistuvat arvonorotukset	- 5 342
Lisäykset	+ 20 891
Arvonalennukset	- 3 134
	<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	372 033

13. Muut sijoitukset, 1000 mk

Kansaneläke- ja sairausvakuutusrahaston osakkeet

Hankinta-arvo 1.1.2000	680 578	
Arvonkorotukset tilikauden alussa	+ 1 472 402	
Kertyneet arvonalennukset	- 4 735	
		<hr/>
Tasearvo 1.1.2000	2 148 245	
Lisäykset	+ 2 861	
Vähennykset	- 33 808	
Vähennyksiin kohdistuvat arvonkorotukset	- 66 318	
Arvonkorotusten muutos	- 504 927	
Arvonalennusten muutos	- 100 907	
		<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	1 445 146	

Eläkevastuurahaston osakkeet

Hankinta-arvo 1.1.2000	1 236 487	
Arvonkorotukset tilikauden alussa	+ 1 177 931	
Kertyneet arvonalennukset	- 2 406	
		<hr/>
Tasearvo 1.1.2000	2 412 012	
Lisäykset	+ 143 596	
Arvonkorotusten muutos	- 247 276	
Arvonalennusten muutos	- 125 108	
		<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	2 183 224	

Sairausvakuutusrahaston lainat (Lainoihin ei sisälly joukkovelkakirjalainoja.)

Tasearvo 1.1.2000	2 750	
Lyhennykset	- 2 750	
		<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	0	

Eläkevastuurahaston lainat, jotka kaikki ovat joukkovelkakirjalainoja.

Tasearvo 1.1.2000	238 715	
Arvonmuutos	- 4 424	
		<hr/>
Tasearvo 31.12.2000	234 291	

14. Osakkeet

Alla on lueteltu ne yhtiöt, joissa Kelalla on markkina-arvoltaan yli kymmenen miljoonan markan omistus 31.12.2000.

Yhtiö	Osakemäärät kpl		Yht.
	Keva	Elva	
Elisa Communications Oyj		80 833	80 833
Fortum Oyj	17 553 696		17 553 696
Huhtamäki van Leer Oyj		100 000	100 000
Instrumentarium Oyj		210 235	210 235
Metso Oyj		396 316	396 316
Nokia Oyj Abp	4 288 896		4 288 896
Nordea Ab (fdr)		3 414 797	3 414 797
Orion-yhtymä Oyj		829 784	829 784
Outokumpu Oyj	7 658 498	7 636 957	15 295 455
Sonera Oyj		455 000	455 000
Stora-Enso Oyj A	18 468 770	5 356 316	23 825 086
Stora-Enso Oyj R	3 738 965		3 738 965
UPM-Kymmene Oyj		801 845	801 845
Wärtsilä Oyj A		164 951	164 951
Wärtsilä Oyj B		376 703	376 703

Osakkeet ja osuudet

Kelalla on omistusosuus sadassa asunto- tai kiinteistöosakeyhtiössä, joita käytetään toimitiloina. Allaolevissa yhtiöissä omistusosuus on 50 % tai enemmän.

Yhtiö Kotipaikka	omistus- osuus %	oma pääoma mk	voitto/tappio 31.12.1999 mk
Kiint. Oy Härmän Lehtikela			
Alahärmä	64	2 178 711	- 2 767
Kiint. Oy Heinolan Virtakatu 9			
Heinola	100	10 888 443	- 1 138
Kiint. Oy Sectagoona			
Helsinki	100	25 486 835	- 20 902
Kiint. Oy Karpintie 8			
Huittinen	59	4 817 572	64
Kiint. Oy Iisalmen Päiviönk. 14			
Iisalmi	100	7 203 503	12
Kiint. Oy Kajaanin Keskuspuisto			
Kajaani	52	8 669 276	12 213
Kiint. Oy Kannuksen Torinkulma			
Kannus	53	4 275 444	- 8 569
Kiint. Oy Valtakatu 19			
Kouvola	100	7 513 048	- 3 744
Kiint. Oy Ristontori			
Lappeenranta	54	5 751 012	- 128 482
Kiint. Oy Lohjan Kauppatori			
Lohja	60	12 383 189	16 797
Kiint. Oy Muonion Erkin Kulma			
Muonio	78	2 343 303	- 916
Kiint. Oy Pieksämäen Torihovi			
Pieksämäki	66	5 851 814	- 22 858
Kiint. Oy Pielaveden Puustellint. 10			
Pielavesi	100	2 319 805	- 2 020
Kiint. Oy Vasarantori			
Raisio	51	5 534 198	- 19 376
Kiint. Oy Nortamonkatu 24			
Rauma	67	16 769 969	2
Kiint. Oy Ruokolahden Torinkulma			
Ruokolhti	57	2 634 278	75

Yhtiö Kotipaikka	omistus- osuus %	oma pääoma mk	voitto/tappio 31.12.1999 mk
Kiint. Oy Hämeentie 18 Salo	100	986 735	8 728
Kiint. Oy Suonenjoen Kelankulma Suonenjoki	100	hallintoa ei ole luovutettu	
Sini-Kulma Oy Tampere	50	31 217 946	- 90 125
Kiint. Oy Laivurinkela Tornio	53	1 764 850	18 780
Kiint. Oy Uudenkaupungin Itä-tulli Uusikaupunki	64	10 202 526	0
Kiint. Oy Ravatti Fastighets Ab Vaasa	100	7 081 311	26 644
Kiint. Oy Varkauden Kelankulma Varkaus	65	2 959 470	928

15. Rahastojen väliset tilityssaamiset ja tilitysvelat

Tilityssaamiset ja tilitysvelat ovat toiminnallisista syistä johtuvia ja ne maksetaan kuukausittain. Yhdistetyssä taseessa on kansaneläkerahaston, sairausvakuutusrahaston ja muun sosiaaliturvan väliset keskinäiset saamiset ja velat eliminoitu. Yhdistetyssä taseessa olevat rahastojen väliset saamiset ja velat johtuvat sairausvakuutusrahaston kuntoutuksen palveluysikön myyntisaamisista toimistoilta ja kansaneläkerahaston ja sairausvakuutusrahaston saamisista eläkevastuurahastolta.

16. Siirtosaamiset ja muut saamiset

Sairausvakuutusrahastossa on muina saamisina saamiset EU-korvauksista 11,6 milj. markkaa sekä saatavaa edellisten vuosien ennakonpidätyksistä 8,0 milj. markkaa. Eläkevastuurahaston siirtosaamisina on korkoja 10,7 milj. markkaa.

17. Ennakkomaksut

Ennakkomaksut ja saadut ennakot aiheutuvat pääosin tammikuussa maksettavista etuuskuluista.

18. Siirtovelat ja muut lyhytaikaiset velat

Siirtovelkoihin sisältyy lomapalkka- ja lomarahavelkaa sosiaaliturvamaksuineen 164,0 milj. markkaa sekä Kelan kuntoutukselta annetun lain 4 §:n mukaisia menoja 34,0 milj. markkaa. Muut velat sisältävät velkaa ennakonpidätyksistä 298,2 milj. markkaa, velkaa valtiolle muun sosiaaliturvan etuuskuluista 240,8 milj. markkaa sekä sairausvakuutusrahaston velkaa valtiolle 122,6 milj. markkaa.

19. Oma pääoma, 1 000 mk

	Keva	Sava	Elva	yhteensä
Oma pääoma	2 469 999	1 112 208	3 594 640	7 176 847
Rahasto	1 183 587	707 825	2 663 985	4 555 397
Rahasto vuoden alussa	1 277 953	527 708	2 560 947	4 366 608
Rahaston muutos	- 94 366	+ 180 117	+ 103 038	188 789
Arvonkorotusrahasto	1 286 412	404 383	930 655	2 621 450
Käyttöomaisuus	385 255	404 383	0	789 638
Sijoitukset	901 157	0	930 655	1 831 812
Rahasto vuoden alussa	1 804 825	462 558	1 177 931	3 445 314
Käyttöomaisuus	387 392	407 588	0	794 980
Sijoitukset	1 417 433	54 970	1 177 931	2 650 334
Rahaston muutos	- 518 413	- 58 175	- 247 276	- 823 864
Käyttöomaisuus	- 2 137	- 3 205	0	- 5 342
Sijoitukset	- 516 276	- 54 970	- 247 276	- 818 522

20. Eläkevastuurahasto, 1 000 mk

Vuoden 1998 tilinpäätöksessä korotettiin lainmuutoksen perusteella eläkevastuurahaston tavoitetasoa aikaisemmasta 19 prosentin tasosta 41 prosenttiin. Tavoitetaso tulee saavuttaa viimeistään vuonna 2010.

Sijoitusomaisuuden arvonlennukset ja niiden oikaisu on kirjattu tuloslaskelmaan ja arvonkorotukset ja niiden peruutukset taseeseen. Eläkevastuurahaston vajuus on 980,5 milj. markkaa. Arvonkorotukset huomioon ottaen kannatusmaksulla katetun vastuun osuus täydestä vastuusta oli vuoden lopussa 40,2 %.

	2000	1999	muutos
Henkilöstön eläkevastuu	6 293 958	6 072 173	+ 221 785
Kannatusmaksulla katettava tavoitetaso (41 %) + työntekijäin eläke- maksulla katettu osuus eläkevastuusta = Eläkevastuurahasto	2 663 985	2 560 947	+ 103 038
Katettu kannatusmaksulla ja tuotoilla	1 600 031	1 717 570	- 117 539
Katettu työntekijäin eläkemaksulla	83 462	71 356	+ 12 106
Katettu yhteensä	1 683 493	1 788 926	- 105 433
Eläkevastuurahaston vajuus	980 492	772 021	+ 208 471
Eläkevastuurahaston arvonkorotukset	930 655	1 177 931	- 247 276
Rahaston ulkopuolella oleva osa kokonaiseläkevastuusta	3 629 973	3 511 226	+ 118 747
Eläkevastuusta hallituksen jäsenten täysi eläkevastuu on 7,6 milj. markkaa.			

21. Leasingvastuut, 1 000 mk

	2000	1999	muutos
Atk-laitteiden leasingvastuu	167 061	192 944	- 25 883
Seuraavana tilivuonna maksettavat	99 524	87 401	+ 12 123
Myöhemmin maksettavat	67 537	105 543	- 38 006

22. Muut vastuut

Laissa valtion vuonna 1999 kansaneläkelaitokselle suorittaman takuusuorituksen vähentämisestä säädetään, että vuonna 1999 valtio suorittaa takuusuoritusta 500 miljoonaa vähemmän kuin säädösten perusteella normaalisti tulisi maksettavaksi. Kansaneläkelaitos vastaa kyseisen 500 miljoonan markan rahoittamisesta omilla varoillaan vuoden 2001 loppuun mennessä. Vuoden 2000 loppuun mennessä Kela on rahoittanut kyseisestä määrästä 137,2 miljoonaa markkaa. Rahoitusvelvollisuudesta on jäljellä vielä 362,8 miljoonaa markkaa.

23. Takaisinperinnässä olevien etuuksien määrä, 1 000 mk

	2000	1999	muutos
Etuus			
Työttömyysturvaetuudet	141 296	128 024	+ 13 271
Yleinen asumistuki	128 881	114 175	+ 14 706
Opintotuki	104 898	114 857	- 9 959
Opintotuen vuosivalvonta	55 189	0	+ 55 189
Eläke-etuudet	32 954	32 900	+ 55
Muut etuudet	38 467	34 294	+ 4 173
Yhteensä	501 686	424 250	+ 77 436

24. Opintolainojen valtiontakaukset ja takaussaatavat, 1 000 mk

Alla on valtion opintotukilain nojalla takaama pankeissa oleva opintolainakanta sekä takaajana maksetuista lainoista syntynyt takaussaatavakanta, jotka sisältyvät valtion hallinnolliseen kirjanpitoon. Kela huolehtii opintotukilain nojalla takausvastuiden maksamisesta, takaussaatavien perinnästä ja tuottojen tilittämisestä opetusministeriölle.

	2000	1999	muutos
Valtion takausvastuu opintolainoista	9 054 003	9 350 969	- 296 966
Valtion takaussaatavat	907 040	831 555	+ 75 485

25. Vakuutusmaksujäämät, 1 000 mk

	2000	1999	muutos
Verovirastojen jäämäperinnässä olevat vakuutusmaksusaatavat	895 545	950 470	- 54 925

Helsingissä helmikuun 15. päivänä 2001

Jorma Huuhtanen

Matti Puhakka

Pekka Morri

Helena Pesola

Henry Olander

Asko Apukka

HALLITUS

Tuomisto, Pekka, pääjohtaja 1.1.–30.9.
Huuhtanen, Jorma, pääjohtaja 1.10. lukien
Puhakka, Matti, johtaja, pääjohtajan sijainen
Morri, Pekka, johtaja
Pesola, Helena, johtaja
Olander, Henry, johtaja
Apukka Asko, johtaja

LISÄTTY HALLITUS

Hallituksen jäsenten lisäksi lisättyyn hallitukseen kuuluivat:

Mäkinen, Hannu, apulaisbudjettipäällikkö
Varajäsen: Tuhkanen, Pertti, budjettineuvos
Pukkila, Tarmo, ylijohtaja
Leppo, Kimmo, ylijohtaja, 1.1.–24.8.
Blanco Sequeiros, Marjatta, apulaisosastopäällikkö, 24.8. lukien
Koivikko, Pentti, johtaja, 1.1.–12.10.
Hämäläinen, Heikki T., varatuomari, 12.10. lukien
Hämäläinen, Heikki T., varatuomari, 1.1.–12.10.
Mäkelä, Anton, varatuomari, 12.10. lukien
Konttinen, Mauno, ylijohtaja
Roine, Risto, ylilääkäri
Parmanne, Pertti, osastopäällikkö
Kallinen, Kaija, sosiaalipoliittinen sihteeri
Laatunen, Lasse, johtaja
Piispanen, Pekka, suunnittelupäällikkö
Knuuti, Kaarina, johtaja
Aaltonen, Seppo, johtaja
Roos, Jukka, asentaja
Ojala, Arja
Pohjola, Tuija, uimaopettaja
Ikonen, Teuvo, toiminnanjohtaja
Leppänen, Pekka
Prusti, Riitta, kansanedustaja
Ala-Harja, Kirsti, lääkintäneuvos
Korhonen, Riitta, kansanedustaja
Antvuori, Pirjo-Riitta, kansanedustaja
Räsänen, Päivi, kansanedustaja
Veteläinen, Maija-Liisa, kunnanjohtaja
Karjula, Kyösti, kansanedustaja
Pietikäinen, Margareta, kansanedustaja
Könkkölä, Kalle, pääsihteeri

VALTUUTETUT

Huuhtanen, Jorma, kansanedustaja,
valtuutettujen puheenjohtaja 1.1.–3.10.
Ihamäki, Timo, kansanedustaja, valtuutettujen
puheenjohtaja 10.10. lukien
Varajäsenet:
Kanerva, Seppo, kansanedustaja
Vahasalo, Raija, kansanedustaja
Peltomo, Pirkko, kansanedustaja,
valtuutettujen varapuheenjohtaja
Koskinen Marjaana, kansanedustaja
Karhu, Saara, kansanedustaja
Rajamäki, Kari, kansanedustaja
Mähönen, Raimo, kansanedustaja
Haatainen, Tuula, kansanedustaja
Koski, Valto, kansanedustaja
Prusti, Riitta, kansanedustaja
Seppälä, Arto, kansanedustaja
Huotari, Anne, kansanedustaja
Immonen, Mikko, kansanedustaja
Kuoppa, Mikko, kansanedustaja
Rehula, Juha, kansanedustaja, 6.10. lukien
Vihriälä, Jukka, kansanedustaja
Vilkuna, Pekka, kansanedustaja
Takkula, Hannu, kansanedustaja
Nousiainen, Pekka, kansanedustaja
Kempainen, Marja-Leena, kansanedustaja
Keränen, Niilo, kansanedustaja
Oinonen, Lauri, kansanedustaja
Puhakka, Osmo, kansanedustaja
Ylä-Mononen, Jaana, kansanedustaja
Kerola, Inkeri, kansanedustaja
Komi, Katri, kansanedustaja
Markkula-Kivisilta, Hanna, kansanedustaja
Salo, Petri, kansanedustaja
Sarkomaa, Sari, kansanedustaja
Nurmi, Tuija, kansanedustaja
Oksala, Ilkka, neuvotteleva virkamies
Kurvinen, Esko, kansanedustaja
Löv, Pehr, kansanedustaja
Katainen, Jyrki, kansanedustaja
Könkkölä, Kalle, pääsihteeri

TILINTARKASTAJAT

Leskinen, Tapio, pääjohtaja, tilintarkastajien puheenjohtaja
Varajäsen: Nieminen Hannu, tarkastusneuvos
Berg, Seppo, hallinto- ja talouspäällikkö, tilintarkastajien varapuheenjohtaja
Lahdensivu, Pentti, opettaja
Puisto, Virpa, kansanedustaja
Polvi, Iivo, hallintotieteiden maisteri
Kempainen, Hannu, lääketieteen lisensiaatti
Auvinen, Markku, apulaisjohtaja
Rehula, Juha, kansanedustaja, 1.1.–14.11.
Aho, Hannu, kansanedustaja, 14.11. lukien
Rasinmäki, Jorma, kunnanjohtaja
Tulonen, Irja, kansanedustaja
Lehtimäki, Jouni, kansanedustaja
Pietikäinen, Sirpa, kansanedustaja
Arhippainen, Max, valtiotieteen lisensiaatti
Tuokko, Yrjö, kauppatieteiden maisteri, KHT
Koskinen, Hannu T., kauppatieteiden maisteri, KHT

JOHTAVAT TOIMIHENKILÖT

Osastopäälliköt

Rantamäki, Juhani (hallinto-osasto)
Meriläinen, Erkki (taluosasto)
Ahokas, Eeva (eläke- ja toimeentuloturvaosasto)
Ronkainen, Kaarina (terveys- ja toimeentuloturvaosasto)
Lumento, Risto (tietohallinto-osasto)
Helasti, Heikki, ma (palveluosasto) 1.1.–31.8.
Luotola, Jouni (palveluosasto) 1.9. lukien

Muut johtavat toimihenkilöt

Huunan-Seppälä, Antti, ylilääkäri
Alho, Markku, sisäisen tarkastuksen päällikkö
Helin, Tero, henkilöstöpäällikkö
Kalimo, Esko, tutkimus- ja kehitysyksikön johtaja
Haapa-aho, Jussi, päämatemaatikko
Naumanen, Seppo, opintotukikeskuksen johtaja
Waal, Jouko, kuntoutuspäällikkö
Pietilä, Juhani, kuntoutuksen palveluyksikön johtaja
Hytönen, Veikko, atk-päällikkö

Aluejohtajat

Lämsä, Tuomo (Pohjois-Suomen aluekeskus)
Heinonen, Ritva (Länsi-Suomen aluekeskus)
Östberg, Harry (Itä-Suomen aluekeskus)
Kuusiahho, Heikki (Lounais-Suomen aluekeskus)
Ruoppila, Ilkka (Etelä-Suomen aluekeskus)

NEUVOTTELUKUNNAT

Sairausvakuutusasiain neuvottelukunta

Morri, Pekka, johtaja, neuvottelukunnan puheenjohtaja
Varajäsen: Olander, Henry, johtaja
Pesola, Helena, johtaja, neuvottelukunnan varapuheenjohtaja
Apukka, Asko, johtaja
Leppo, Kimmo, ylijohtaja, 1.1.–30.6.
Blanco Segueiros, Marjatta, apulaisosastopäällikkö, 1.11. lukien
Partanen, Marja-Liisa, neuvotteleva virkamies, 1.1.–30.6.
Järvinen, Pekka, hallitusneuvos, 1.11. lukien
Pukkila, Tarmo, ylijohtaja
Lindqvist-Virtanen, Carin, erikoistutkija, 1.1.–30.6.
Toiviainen, Matti, apulaisosastopäällikkö, 1.11. lukien
Pylkkänen, Kari, lääketieteen lisensiaatti
Samaletdin, Atila, toiminnanjohtaja, 1.1.–30.6.
Pöyry, Matti, toiminnanjohtaja, 1.11. lukien
Kaukinen, Kari, asiantuntijalääkäri
Karhu, Jukka, oikeustieteen kandidaatti
Lehkonen, Aarne, sosiaalipoliittinen sihteeri
Näätsaari, Sinikka, sosiaalipoliittinen sihteeri
Työläjärvä, Riitta, asiamies
Kojo, Markku, lakimies
Prusti, Riitta, kansanedustaja, 1.1.–30.6.
Sarkomaa, Sari, kansanedustaja, 1.11. lukien
Sarkomaa, Sari, kansanedustaja, 1.1.–30.6.
Koski, Valto, kansanedustaja, 1.11. lukien

Sosiaalilääketieteellinen neuvottelukunta

Huunan-Seppälä, Antti, ylilääkäri,
neuvottelukunnan puheenjohtaja
Huttunen, Jussi, professori, neuvottelukunnan
varapuheenjohtaja
Karvonen, Juha, ylilääkäri, 1.1.–18.9.
Holi, Tarja, apulaisjohtaja, 22.9. lukien
Tilvis, Reijo, professori
Huupponen, Risto, dosentti
Isohanni, Matti, professori
Horsmanheimo, Maija, professori
Koivikko, Matti, dosentti
Kujala, Santero, apulaistoiminnanjohtaja
Pylkkänen, Kari, lääketieteen lisensiaatti
Samaletdin, Atilia, toiminnanjohtaja
Kivelä, Sirkka-Liisa, professori
Neuvonen, Pertti, professori
Pentikäinen, Pertti, professori
Myllynen, Pertti, dosentti
Taskinen, Helena, professori
Leirisalo-Repo, Marjatta, professori

Eläkeasiain neuvottelukunta

Pesola, Helena, johtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja
Olander, Henry, johtaja, neuvottelukunnan
varapuheenjohtaja, jäsen
Huunan-Seppälä, Antti, ylilääkäri
Varajäsen: Pirttimäki, Raili, asiantuntija-
lääkäri
Ahokas, Eeva, osastopäällikkö
Ikonen, Marja, etuuspäällikkö
Haikarainen, Tuulikki, hallitusneuvos
Rossi, Juha, vanhempi hallitussihteeri
Liuksia, Veikko, hallitusneuvos
Tuhkanen, Pertti, budjettineuvos
Lundqvist, Bo, osastopäällikkö
Lindell, Christina, kehityspäällikkö
Åström, Johan, asiamies
Kaukinen, Kari, asiantuntijalääkäri
Karhu, Jukka, asiamies, oikeustieteen kandidaatti
Suutarinen, Juhapekka, asiamies,
kauppätieteen maisteri
Lehkonen, Aarne, sosiaalipoliittinen sihteeri
Kallinen, Kaija, sosiaalipoliittinen sihteeri
Simpanen, Veikko, sosiaalis sihteeri
Työläjärvä, Riitta, asiamies, lääketieteen
lisensiaatti

Knuuti, Kaarina, johtaja
Aaltonen, Seppo, johtaja
Vuorio, Seppo, puheenjohtaja
Louhiso, Valborg, 2. varapuheenjohtaja
Koskelo, Matti, puheenjohtaja
Vuolle, Teuvo, puheenjohtaja

Työterveyshuoltoneuvottelukunta

Morri, Pekka, johtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja
Ronkainen, Kaarina, osastopäällikkö,
neuvottelukunnan varapuheenjohtaja
Husman, Kaj, professori
Räsänen, Kimmo, erikoislääkäri
Lamberg, Matti E., ylilääkäri
Kairisalo, Anja, vanhempi hallitussihteeri
Yrjänheikki, Erkki, neuvotteleva virkamies
Roto, Pekka, ylilääkäri
Mäkinen, Olli A., johtava työpaikkalääkäri
Teirilä, Juha, johtava työterveyslääkäri
Tarvainen, Birgitta, johtava hoitaja
Tuhkanen, Taina, johtava työterveyshoitaja
Perimäki-Dietrich, Raili, työympäristösihteeri
Sairanen, Helinä, työterveyshoitaja
Kaukinen, Kari, asiantuntijalääkäri
Kaihilahdi, Riitta, hallinnollinen
työterveyshoitaja
Knuuti, Kaarina, johtaja
Mattila, Ilpo, jaostopäällikkö
Työläjärvä, Riitta, asiamies, lääketieteen
lisensiaatti
Mäntymaa, Leena, toimituspäällikkö
Forss, Jari, asiamies, varatuomari
Wärn, Riitta, asiamies, varatuomari

Kuntoutusasiain neuvottelukunta

Puhakka, Matti, johtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja
Waal, Jouko, kuntoutuspäällikkö,
neuvottelukunnan varapuheenjohtaja ja
jäsen
Huunan-Seppälä, Antti, ylilääkäri
Varajäsen: Koivisto, Pekka,
asiantuntijalääkäri
Ronkainen, Kaarina, osastopäällikkö
Kalimo, Esko, tutkimus- ja kehitysyksikön
johtaja

Haikarainen, Tuulikki, hallitusneuvos
Toiviainen, Matti, apulaisosastopäällikkö,
vakuutusneuvos
Korpinen, Vuokko, johtaja, 1.1.–9.5.
Lehmijoki, Pentti, ylitarkastaja, 9.5. lukien
Lehmijoki, Pentti, ylitarkastaja, 1.1.–9.5.
Lyra, Anja, ylitarkastaja, 9.5. lukien
Lehkonen, Arne, sosiaalipoliittinen sihteeri
Perimäki-Dietrich, Raili, työympäristö-
sihteeri
Työläjärvi, Riitta, asiamies, lääketieteen
liseniaatti
Simpanen, Veikko, sosiaalis sihteeri
Kaukinen, Kari, asiantuntijalääkäri
Kaihilahhti, Riitta, hallinnollinen työterveys-
hoitaja
Knuuti, Kaarina, johtaja
Mattila, Ilpo, jaostopäällikkö
Taskula, Tuula, sosiaali- ja terveystoimen
päällikkö
Liukko, Matti, hallintoylilääkäri
Forss, Jari, asiamies, varatuomari
Wärn, Riitta, asiamies, varatuomari
Mykrä, Pekka, ylitarkastaja
Hämäläinen, Anita, ylitarkastaja
Könkkölä, Kalle, pääsihteeri
Mikkola, Elisa, toiminnanjohtaja
Pelkonen, Elisa, toimistonjohtaja

Työttömyysturva-asiain neuvottelukunta

Morri, Pekka, johtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja
Kivimäki, Elise, toimeentuloturvapäällikkö,
neuvottelukunnan varapuheenjohtaja
Toiviainen, Matti, apulaisosastopäällikkö,
vakuutusneuvos
Hartikka, Raili, hallitusneuvos
Tammenmaa, Jarmo, toiminnanjohtaja
Talonen, Juhani, toiminnanjohtaja
Rautiainen, Hannu, varatuomari
Wärn, Riitta, asiamies, varatuomari
Airikkala, Risto, varatuomari
Janérus, Mirja, sosiaalipoliittinen sihteeri
Leppälä, Matti, lakimies
Lundström, Stina, työttömyyskassan johtaja

Tutkimusasiain neuvottelukunta

Tuomisto, Pekka, pääjohtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja 1.1.–30.6.
Huuhtanen, Jorma, pääjohtaja, neuvottelukunnan
puheenjohtaja 1.7. lukien
Puhakka, Matti, johtaja, neuvottelukunnan
varapuheenjohtaja
Hidén, Mikael, professori
Hjerpe, Reino T., ylijohtaja
Huttunen, Jussi, pääjohtaja, 1.1.–30.6.
Julkunen, Raija, professori
Järvikoski, Aila, tutkimusjohtaja, 1.7. lukien
Kalimo, Esko, tutkimus- ja
kehitysyksikön johtaja
Lehto, Markku, kansliapäällikkö
Nissinen, Aulikki, professori
Okko, Paavo, professori, 1.7. lukien
Purola, Tapani, emeritusprofessori
Riihinen, Olavi, emeritusprofessori
Salavuo, Kari, professori
Urponen, Kyösti, professori, 1.1.–30.6.
Sintonen, Harri, professori, 1.7. lukien

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Olemme tarkastaneet Kansaneläkelaitoksen kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilivuodelta 2000 hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hallituksen laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä Kansaneläkelaitoksen ja eläkevastuurahaston tuloslaskelman ja taseen sekä tilinpäätöksen liitetiedot.

Tilivuoden valvontatilintarkastuksesta on huolehtinut allekirjoittanut KHT Yrjö Tuokko.

Tilinpäätös osoittaa ylijäämää yhteensä 85.751.032,57 markkaa sen jälkeen, kun sairausvakuutusrahaston lakisääteisen vähimmäismäärän katteeksi on saatu valtion takuusuoritus 1.994.432.196,50 markkaa. Muun sosiaaliturvan ja eläkevastuurahaston tuotot kattavat tilivuodelle kohdistetut kulut. Rahastojen ja muun sosiaaliturvan tuloslaskelmat ja taseet sekä tilinpäätösperusteet, omaisuuden arvostusperiaatteet ja eläkevastuun kattamista koskevat tiedot on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Takaisinperinnässä olevien etuuskien ja opintolainojen valtion takaussaatavien määrät ovat edelleen merkittävästi kasvaneet. Takaisinperinnässä olevat etuudet olivat tilivuoden päättyessä 502 miljoonaa markkaa ja opintolainojen valtion takaussaatavat 907 miljoonaa markkaa. Pidämme välttämättömänä, että toimenpiteitä takaisinperittävien määrän pienentämiseksi jatketaan.

Tarkastuksen perusteella esitämme lausuntonamme seuraavaa:

- Hallitus ja lisätty hallitus ovat toiminnassaan noudattaneet voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä.
- Valvontatilintarkastuksessa on todettu tilivuoden kirjanpito hyvän kirjanpitotavan mukaiseksi ja rahavarojen hoito huolelliseksi.
- Kansaneläkelaitoksen tilinpäätös on laadittu kansaneläkelain sekä soveltuvin osin kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti, kun otetaan huomioon, että tilinpäätös on laadittu lisätyn hallituksen päätöksen mukaisesti ja liitetiedoissa selostetuin tavoin pääosin maksuperusteisesti.
- Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, kun otetaan huomioon, että irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenot on poistettu kertapoistoina ja että maksuperusteisuudesta ja tilinpäätösperiaatteista johtuen tilinpäätökseen ei sisälly täysimääräisesti saamia ja velkoja eikä vastuita.
- Tilinpäätös voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää hallituksen ja lisätyn hallituksen jäsenille tarkastamaltamme tilivuodelta.

Helsingissä 27. päivänä helmikuuta 2001

Tapio Leskinen
JHTT

Hannu Aho
Hannu Kemppainen
Virja Puisto

Seppo Berg
Sirpa Pietikäinen
Irja Tulonen

Yrjö Tuokko
KHT

Lisätyn hallituksen lausunto valtuutetuille

Tutustuttuamme Kansaneläkelaitoksen hallituksen laatimaan Kansaneläkelaitoksen vuosikertomukseen ja tilinpäätökseen vuodelta 2000 sekä tilintarkastajien samalta vuodelta antamaan tilintarkastuskertomukseen ehdotamme, että tilinpäätös niiden mukaisesti vahvistettaisiin.

Helsingissä 2. päivänä maaliskuuta 2001

Jorma Huuhtanen

Matti Puhakka

Pekka Morri

Helena Pesola

Henry Olander

Asko Apukka

Hannu Rautiainen

Pekka Leppänen

Kirsti Ala-Harja

Margareta Pietikäinen

Tarmo Pukkila

Mauno Konttinen

Jukka Roos

Kaarina Knuuti

Pertti Tuhkanen

Tuija Pohjola

Anton Mäkelä

Kansaneläkelaitoksen hallituksen vastaus Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön n:o 19/2000 vp Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1999

Eduskunnan 21.9.2000 hyväksymässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä 19/2000 vp Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1999 (K 4/2000 vp) käsitellään erityisesti Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiutta ja rahoitusta, lääkekorvauksia, takaisinperintämenettelyä, sähköistä asiointia, euron käyttöönottoa ja kuntoutuspalveluja. Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat 10.10.2000 pyytäneet Kelan hallitukselta selvitystä niistä toimenpiteistä, joihin kertomuksen johdosta on ryhdytty. Kansaneläkelaitoksen hallitus toteaa näistä asioista seuraavaa:

1. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius ja rahoitus

Kela yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan esittämään näkemykseen siitä, "että Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiutta ja valtion takuusuoritusten maksukäytäntöä koskeva menettely tulisi ratkaista pysyväällä tavalla Kansaneläkelaitoksen ja ministeriön välisissä neuvotteluissa". Erityisen tärkeänä Kela pitää valiokunnan toteamusta, että "pitkällä tähtäimellä Kansaneläkelaitoksen rahoitus on järjestettävä suunnitelmallisesti vakaalle pohjalle".

Perimmäisenä syynä Kelan nykyiseen rahoitus- ja maksuvalmiustilanteeseen on se, että vuoden 1995 jälkeen Kelan vakuutusmaksuperusteita on alennettu useaan otteeseen. Maksunalennukset ovat merkinneet kansaneläke- ja sairausvakuutusjärjestelmien rahoituksen joutumista epätasapainoon. Vuosina 1995–2000 suoritettujen vakuutusmaksujen alennukset ovat aiheuttaneet sen, että vakuutusmaksutuotot ovat vuositasolla noin 8 miljardia markkaa alhaisemmat vuonna 2000 kuin vuonna 1995.

Sairausvakuutuksen rahoitus oli vuonna 1999 lähes 2 miljardia markkaa alijäämäinen, ja

kansaneläkevakuutuksen rahoitus 0,3 miljardia markkaa ylijäämäinen. Rahoitusomaisuuden vähimmäismääräsäännösten perusteella valtion takuusuoritus olisi ollut vuonna 1999 noin 1,7 miljardia markkaa. Takuusuoritusta vähennettiin kuitenkin 0,5 miljardilla markalla eli valtio maksoi takuusuoritusta sairausvakuutusrahastoon 1,2 miljardia markkaa. Kuluvana vuonna sairausvakuutuksen rahoituksen alijäämä on kasvanut 3,1 miljardiin markkaan. Kun kansaneläkevakuutuksen varoja voidaan vuosina 1999–2001 käyttää sairausvakuutuksen rahoittamiseen, tarvitaan valtion takuusuoritusta sairausvakuutusrahastoon 2,1 miljardia markkaa. Ensi vuonna sairausvakuutuksen rahoitusali jäämä kasvaa 3,8 miljardiin markkaan, ja valtion takuusuoritusta tarvitaan siirtojen jälkeen 2,8 miljardia markkaa.

Myös Kelan maksuvalmius on heikentynyt olennaisesti. Maksuvalmiuden turvaamiseksi tarvittiin vuonna 1999 valtion maksuvalmiussuorituksia neljänä kuukautena. Määrät vaihtelivat 60 miljoonasta markasta 520 miljoonaan markkaan. Kuluvana vuonna valtion maksuvalmiussuorituksia tarvitaan kahdeksana kuukautena määrrien vaihdella 320 miljoonasta markasta 750 miljoonaan markkaan. Ensi vuonna maksuvalmiussuorituksia tarvitaan seitsemänä kuukautena.

Kelan toiminnan rahoituksessa on jouduttu käyttämään viime vuosina kohtuuttoman paljon valtion takuusuorituksia, jotka on alunperin tarkoitettu rahoituksen tilapäisen epätasapainon korjaamiseen. Lisäksi rahoitusomaisuuden vähimmäismäärät on mitoitettu niin alhaisiksi, että on tarvittu valtion maksuvalmiussuorituksia. Maksuvalmiustilannetta pahensi vielä vuonna 1999 toteutettu valtion takuusuorituksen vähentäminen 500 miljoonalla markalla.

Kela pitää tärkeänä, että myös jatkossa sen toiminnan rahoituksesta vastaavat vakuutetut, työnantajat ja julkinen sektori. Toiminnan vakauden kannalta myös rahoitusperusteiden tulisi olla vakaita, eikä niitä saisi jättää valtion vuosittaisten talousarvioesitysten varaan. Valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajien kanssa käydyissä neuvotteluissa on Kelan puolelta korostettu myös sitä, että rahoituksen vakautta ja maksuvalmiutta parantaisi se, että rahoitusomaisuuden vähimmäismääriä korotettaisiin pikaisesti. Nykyään ne turvaavat käytännössä vain noin kahden viikon maksuvalmiuden ja ovat kansainvälisestikin tarkasteltuna erittäin alhaiset.

Kela kiinnittää huomiota siihen, että sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 19.4.2000 toimikunnan, jonka tehtävänä on tarkastella sosiaalimenojen kehitystä ja sosiaaliturvan rahoituksen turvaamista pitkällä aikavälillä sosiaaliturvan toimintaympäristön muuttuessa. Toimikunnan määräaika päättyy 31.12.2001. Kela toivoo, että toimikunnassa paneudutaan laitoksen rahoituksen selvittämiseen niin, että se voidaan järjestää suunnitelmallisesti vakaalle pohjalle. Toimikunnan tulisi, mikäli mahdollista esittää myös välittömiä toimenpiteitä Kelan rahoitus- ja maksuvalmiustilanteen parantamiseksi siten, että toimenpiteet voitaisiin toteuttaa jo valtion vuoden 2002 talousarvioesityksen yhteydessä.

2. Lääkekorvaukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän selvittämään lääkekorvausjärjestelmän toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta kustannustehokkuus, nykyiset hoitokäytännöt, lääkealan kansainvälinen kehitys sekä eurooppalainen korvauskäytäntö huomioon ottaen. Työryhmän on tarkasteltava mm. korvattavuuksien tarve ja taso, vuotuisen omavastuukaton merkitys ja tavoitteet sekä merkittävien ja kalliiden lääkkeiden korvausjärjestelmän tarkoituksenmukaisuus. Erityisesti työryhmän on pyrittävä arvioimaan kehitystä lääkehuol-

lon osalta. Myös Kela on edustettuna tässä työryhmässä, jonka määräaika päättyy 31.5.2001.

3. Takaisinperintämenettely

Mietinnössä pidetään tarpeellisena, että takaisinperinnän kohtuullistamista koskevat säännökset saadaan kaikkien etuuksien osalta lainsäädäntöön. Kaikkien Kelan toimeenpanemien etuuslakien takaisinperintää koskevat säännökset uudistettiin ja yhdenmukaistettiin 1.5.1997 voimaan tulleilla laeilla 328-342/1997. Tässä yhteydessä otettiin myös lainsäädännössä käyttöön yhtenäiset ilmaiset niistä perusteista, joita noudatetaan harkittaessa luopumista liikaa maksetun etuuden perinnästä tai perittävän määrän alentamista. Opintotuen tuloseurantaa koskevat erityissäännökset (1117/1997) tulivat voimaan vuoden 1998 alusta.

Jo vuoden 1956 kansaneläkelakiin (347/1956) sisällytettiin säännös (74.3 §), jonka mukaan "tämän lain mukaan aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää takaisin perimättä, jos sen myöntämisen tai maksamisen ei ole katsottava johtuneen edunsaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai törkeästä tuottamuksesta". Näin ollen kansaneläkejärjestelmässä on sovellettu nykyisenkaltaisia takaisinperinnän "kohtuullistamissääntöjä" jo pian 45 vuoden ajan. Niin vuoden 1937 laista (248/1937) kuin vuoden 1956 laistakin puuttui kokonaan se selvänä pidetty asia, että liikaa maksettu etuus peritään takaisin. Tämä johdettiin suoraan perusteettoman edun palautusta koskevasta yleisestä oikeusperiaatteesta. Sairausvakuutuslain myötä vuonna 1964 Kelan toimeenpanemaan etuuslainsäädäntöön sisällytettiin ensi kertaa se lähtökohta, että liikamaksut tulee periä takaisin: "Jos vakuutettu on saanut tämän lain mukaista korvausta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on liikaa maksettu määrä perittävä takaisin." Säännös vastasi nykyistä sairausvakuutuslain 57 §:n 1 momenttia.

Toukokuun 1997 lainmuutoksia koskeneen hallituksen esityksen (HE 7/1997 vp) mukaan kohtuusperiaate oli tuolloin kirjattu vain osaan etuuslaeista. “Tästä huolimatta kohtuusnäkökohdan soveltamisessa noudatetaan eräistä sanonnallisista eroavuuksista huolimatta verrattain vakiintunutta käytäntöä. Takaisinperintäsäännösten eroavuuksista kuitenkin johtuu, että soveltamiskäytäntö eri etuuslajeissa on jonkin verran erilaista, ilman että sille olisi selviä perusteita.” Esityksen mukaan “lähtökohtana olisi edelleen se, että aiheetta maksettu määrä peritään takaisin. Nykyisestä poiketen säännöksiin sisällytettäisiin maininta siitä, että perinnästä luopuminen tai määrän alentaminen perustuu kohtuusharkintaan. Näin vakiintunutta käytäntöä ja asiasta annettuja ohjeita vastaava keskeinen periaate kirjattaisiin lakitekstiin”. Lakeihin otettiin 1.5.1997 lisäksi nimenomainen maininta siitä, että perinnästä voidaan luopua myös osittain (näin lakeja oli aikaisemminkin tulkittu) sekä hallinnollisista lähtökohdista omaksuttu itsenäinen luopumisperuste, määrän vähäisyys (ei kannata ryhtyä perimään, jos kustannukset ylittävät perittävän markkamäärän).

Hallituksen esityksessä otettiin verrattain seikkaperäisesti kantaa myös siihen, mitä eri tekijöitä kohtuusharkinnassa tulee ottaa huomioon. Nämä lainsäätäjän kannanotot on sisällytetty Kelan ohjeisiin (Kela-etuuksien toimeenpano-ohjeet, luku VIII). Ohjeissa on mm. maininta siitä, että kohtuullistamisessa voidaan ottaa huomioon se, että liikamaksun taustalla on Kelan, jonkin viranomaisen tai muun vastaavan tahon tekemä virhe. Kelan takaisinperintää koskevat ohjeet perustuvat lainsäädäntöön ja lain esivalmistelutöihin, ne ovat selkeät ja jokaisen tapauksen yksilöllisyyden huomioon ottaen riittävän yksityiskohtaiset. Keskus- ja aluehallinnon asiantuntijat ovat antaneet takaisinperinnästä toimistoille lisäkoulutusta.

Kun takaisinperintää koskevat säännökset valmisteltiin sosiaali- ja terveystieteiden joh-

dolla, työhön osallistuivat Kelan lisäksi työeläkejärjestelmä ja keskeiset muutoksenhakuelimet. Kyseinen lainsäädäntöhanke koski myös mm. muutoksenhakusäännöksiä ja itse-oikaisua. Lainmuutoksilla tähdättiin paitsi säännösten yhdenmukaisuuteen Kelan eri etuuslakien välillä, myös yhdenmukaisuuteen koko sosiaalivakuutuksen ja muun toimeentuloturvan sisällä. Esimerkiksi eläkevakuutuksessa Kelan lainsäädännön ja käytännön tulee olla mahdollisimman yhdenmukainen työeläkejärjestelmän säännösten ja tulkintojen kanssa. Sama koskee mm. työttömyysturvaa.

Mietinnössä korostetaan, että päätösten sisältöön ja muotoiluun tulisi kiinnittää riittävästi huomiota, ja että asiat tulisi selostaa selkeästi ja asiakkaan näkökulmasta. Tämä vähentäisi myös muutoksenhaun tarvetta. Kelan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 1999–2003 vuosien 1999 ja 2000 etuustoiminnan ensisijaisina kehittämiskohteina ovat ratkaisujen lainmukaisuus sekä asianmukaisesti perustellut ja ymmärrettävät päätökset. Lisäksi suunnitelmassa korostetaan hyvän kieliasun merkitystä. Kelan hallituksen asettama etuusasioiden toimeenpanon koordinoitiryhmä asettikin 19.11.1998 työryhmän tekemään ehdotuksia etuuspäätösten ja asiakaskirjeiden selkeyden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi. Selvitettävään kokonaisuuteen ovat kuuluneet myös takaisinperintää koskevat kirjeet ja päätökset.

Tämän “perustelutyöryhmän” ehdotukset valmistuivat 17.2.2000. Niiden pohjalta käynnistettiin suuri määrä erillisiä kehityshankkeita. Takaisinperinnässä uudistukset koskevat niin sanottujen kuulemiskirjeiden osalta asiakkaan lähestymistapaa sekä tekstin sävyä ja asiassältöjä, päätösten perustelemista ja jäsentämistä sekä liikamaksun suorittamisen vaihtoehtojen esittämistä. Eläkkeiden takaisinperinnän yhteydessä käytetyt yleiset kirjemallit uusittiin vuoden 2000 alkupuolella. Silloin, kuten opintotuen takaisinperintäpäätöksiäkin muo-

toiltaessa käytettiin kielenhuollon ammattilaisten apua. Myös mm. eläkeläis- ja opiskelija-järjestöjä on käytetty apuna päätösten ymmärrettävyyden parantamiseksi. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa on tehty pysyvämpikin yhteistyösopimus. Päätösten ja kirjeiden tason parantamiseen tähtävä koulutus on järjestetty kaikilla hallinnon tasoilla.

Selkeyteen ja ymmärrettävyyteen pyrittäessä on keskeisenä ongelmana lainsäädännön selkeytymättömyys. Esimerkiksi takaisinperinnän yhteydessä ei ole helppoa selostaa tiiviisti ja yksinkertaisesti, mistä syistä ja miten paljon liikaa maksettua etuutta on syntynyt, kun otetaan huomioon eri etuuksien suuri määrä ja erilaiset yhteensovitus-, ensisijaisuus- ja tuloksilukemissäännöt, tulokäsitteet jne. Asiakaslähtöisen, mutta samalla kielteisen päätöksen (mistä takaisinperinnässä on kysymys) laatiminen vaatii tavanomaista kirjoitusosaamista suurempaa taitoa, kun pohjana on hallinto- ja rahoittajalähtöinen lainsäädäntö.

4. Sähköinen asiointi

Laki sähköisestä asioinnista hallinnossa (1318/1999) tuli voimaan 1.1.2000. Laki velvoittaa viranomaiset ja laitokset järjestämään sähköiset asiointipalvelut teknisten edellytystensä ja valmiuksiensa puitteissa. Kelan hallitus on 11.2.2000 perustanut sähköistä asiointia kehittämään ja koordinoimaan sähköisen asiointin koordinoitiryhmän. Siinä ovat edustettuina sähköisen asiointin kannalta keskeiset osastot, atk-keskus, alue- ja paikallishallinto sekä Kelan toimihenkilöt ry. Sähköisen asiointin koordinoitiryhmä on nimennyt viisi alaryhmää kehittämään eri osa-alueita. Yhden alaryhmän tehtävänä on huolehtia henkilökunnan riittävästä koulutuksesta. Kaikissa alaryhmissä on Kelan toimihenkilöt ry:n edustus. Tavoitteena on, että sähköisen asiointin kehittämissuunnitelma saadaan hyväksytyksi koordinoitiryhmässä vuoden 2000 loppuun mennessä.

Kelan toimeenpanemien etuuksien hakeminen sähköisesti edellyttää hakijan luotettavaa tunnistamista ja varmentamista (HST). Tämä voi tapahtua sähköisellä henkilökortilla tai muulla teknisellä välineellä. Erilaisia HST-ratkaisuja on suunnitteilla, mutta niiden käyttöönottoon kuluu vielä aikaa. Sähköinen asiointi muodostaa lähivuosien kuluessa vähitellen rinnakkaisen asiointitavan perinteiselle asioinnille. Se ei voi aluksi edes merkittävästi eikä pidemmälläkään aikavälillä kokonaan syrjäyttää perinteistä asiointia. Sen vuoksi Kelassa pidetään tärkeänä, että perinteiset asiointitavat säilytetään ja palvelujen saatavuuden katavuus turvataan.

5. Euron käyttöönotto

Tietojärjestelmien euromuutosten toteutus on toistaiseksi edennyt pääasiallisesti kokonaisaikataulun mukaisesti. Joitakin viivästyksiä yksittäisissä tietojärjestelmissä on kuitenkin tapahtunut, mutta ne eivät vielä vaaranna kokonaistoteutuksen onnistumista. Muutostyöt on toteutettu noin neljännekseen kohteena olevista tietojärjestelmistä. Jo tähän mennessä tehty työmäärä, 54 henkilötyövuotta, on ylittänyt vuosituhannen vaihtumisesta 1999-2000 johtuneiden muutosten vaatiman kokonaistyömäärän.

Euromuutosten toteuttamista vaikeuttavat merkittävästi käytettävissä olevista suunnitellu- ja toteutusresursseista kilpailevat lainmuutokset. Resurssitilanne on jatkuvasti kriittinen avainhenkilöiden joutuessa osallistumaan samanaikaisesti sekä lainmuutosten että euromuutosten toteuttamiseen. Yksittäisiä lainmuutoksia on puolestaan tullut jatkuvasti ja enemmän, kuin Kela alunperin piti mahdollisena samanaikaisesti euron suunnittelun kanssa toteuttaa. Kela on pyrkinyt kaikissa yhteyksissä korostamaan, että sillä ei ole mahdollisuutta panna täytäntöön enää lisää lainmuutoksia euroon siirtymisen suunnitteluajankana eikä etenäkään vuoden 2002 alussa. Samalla on

pyritty saamaan selville suunnitteilla joka tapauksessa olevat lainmuutoshankkeet, esimerkiksi kirjeellä 7.6.2000 sosiaali- ja terveysministeriölle, työministeriölle, opetusministeriölle ja ympäristöministeriölle. Kovin konkreettisia vastauksia Kela ei kuitenkaan ole saanut. Euromuutosten teknisen toteutuksen onnistumisen kannalta on välttämätöntä, ettei enää yhtään uutta lisätehtävää jouduta toteuttamaan tai edes aloittamaan Kelassa ennen euromuutosten valmistumista.

Tietojärjestelmien euromuutokset on Kelassa toteutettu talouspoliittisen ministerivaliokunnan 11.1.2000 määrittelemien yleisperiaatteiden sekä asiakirjojen liitteinä olleiden lakilueteloiden pykäläkohtaisten kannanottojen mukaisesti. Näiden kannanottojen pysyvyys on ehdoton edellytys tietojärjestelmien euromuutosten kokonaisuakataulun pitävyydelle. Myös on välttämätöntä, kuten mietinnössäkkin todetaan, että eri etuuslakien markkamäärien muuttaminen euroiksi ja muut siihen liittyvät säädösmuutokset toteutetaan riittävän hyvissä ajoin. Esimerkiksi muutoksia niihin lakeihin, joiden sisältämät markkamäärät eivät ole sidoksissa indeksiin ja jotka siten eivät muutu 1.1.2002, tulisi alkaa valmistella heti käyttäen mallina lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutoksia (562/2000). Tähän lainvalmisteluun Kela on tarjonnut apuaan, viimeksi sosiaali- ja terveysministeriön euro-projektin johtoryhmän kokouksessa 20.11.2000.

6. Kuntoutuspalvelut

Kuntoutuksen käsitettä on määritelty eri aikoina hyvin eri tavoin. Aluksi määritelmät painottivat kuntoutuksen korjaavaa ja jälkihoidollista näkökulmaa. WHO:n määritelmässä vuodelta 1981 korostuu vajaakuntoiseen henkilöön kohdistuvien toimenpiteiden ohella myös vaikuttaminen hänen ympäristöönsä. YK:n määritelmässä vuodelta 1994 painotetaan kuntoutuksen prosessiluonnetta. Vuodelta 1995

olevassa suomalaisessa määritelmässä kuntoutus nähdään elämänhallinnan tukijana ja kuntoutuja tavoitteellisena, omia pyrkimyksiään ja elämänprojektejaan toteuttavana toimijana (Järvikoski – Härkäpää).

Kelan on lainsäädäntönsä (laki Kelan järjestämästä kuntoutuksesta) perusteella järjestettävä vajaakuntoisten ammatillista ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta lain edellytysten täytyessä. Tämän lisäksi Kela voi järjestää harkinnanvaraista kuntoutusta siihen osoitetun rahamäärän puitteissa. Kelan järjestämää kuntoutusta koskevassa laissa ei kuntoutuksen käsitettä ole määritelty, mutta laissa ja siihen liittyvässä asetuksessa on lueteltu niitä toimenpiteitä, joiden katsotaan olevan vajaakuntoisten ammatillista tai vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta. Luettelot eivät ole tyhjentyviä, vaan uusia toimintamuotoja voidaan ottaa käyttöön. Tämä onkin tarpeellista, jotta kuntoutuksen sisältö vastaisi asiakkaiden muuttuvia tarpeita.

Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen myöntäminen edellyttää, että asiakkaan hoidosta vastaavassa yksikössä on laadittu kirjallinen kuntoutussuunnitelma. Kela järjestää kuntoutusta, joka on kokemukseräisesti tai tieteellisesti osoitettu vaikuttavaksi. Oettaessa käyttöön uusia terapiamuotoja Kela hankkii ulkopuolisten, lähinnä yliopistosairaaloitten erikoisalojen asiantuntijoiden kannanottoja ja lausuntoja terapiasta. Mikäli näytöt jonkin kuntoutusmuodon (terapian) vaikuttavuudesta puuttuvat kokonaan tai vaikuttavuutta vasta selvitetään, Kela ei järjestä tällaista kuntoutusta. Se ei kuitenkaan estä muiden, asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan sisältyvien terapioiden tai kuntoutusjaksojen jatkumista ja toteutumista.

Jos asiakkaan hakemus terapian tai muun kuntoutuksen osalta hylätään, Kelan toimiston tulee neuvotella kuntoutussuunnitelman tehneen hoidosta vastaavan yksikön kanssa tilan-

teesta ja mahdollisesta vaihtoehtoisesta kuntoutusmuodosta. Yhteistyön merkitystä kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa niin kuntoutujan itsensä, hänen omaisensa kuin myös häntä hoitavan tahon kanssa tullaan jatkossakin toimistoille korostamaan.

Eri kuntoutusmuotojen vaikuttavuudesta on tehty ja meneillään runsaasti tutkimuksia. Vuonna 1998 eduskunnalle annettavan kuntoutuslonteon valmistelua varten Kela teki kuntoutustoimintaansa koskevan seurantaselvityksen, johon sisältyi luku 10 Kelan kuntoutuksen tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta.

Siinä on referoitu lyhyesti mm. ASLAK®- ja Tyk-toimintaan, eri sairausryhmien kuntoutukseen ja ammatilliseen kuntoutukseen liittyviä vaikuttavuustutkimuksia sekä koottu laaja lähdeluettelo tutkimuksista (Kansaneläkelaitoksen Kuntoutustoiminta. Toteutumisen seuranta vuosina 1992–1997). Parhaillaan on Kelassa meneillään kehittämisprojekteja, joiden avulla pyritään kehittämään mm. geriatrisen kuntoutuksen, lasten ja nuorten psykiatrisen kuntoutuksen sekä mielenterveyskuntoutuksen tuloksellisuutta.

Tutkimus- ja kehitysyksikkö

KATSAUS VÄESTÖN SOSIAALITURVAN JA HYVINVOINNIN KEHITYKSEEN Kelan tutkimustyön tuloksia vuonna 2000

Väestön hyvinvointi ja toimeentulo

Bruttokansantuote on Suomessa kasvanut vuodesta 1994 lähtien keskimäärin 5 % vuodessa, ja vuonna 2000 kasvun arvioidaan olevan samaa luokkaa. Vuodesta 1994 myös kotitalouksien tulot kääntyivät hiljalleen nousuun, mutta lamaa edeltävä tulo taso saavutettiin vasta vuonna 1997. Hyvätuloisin kymmenys saavutti lamaa edeltävän tason jo vuonna 1995, mutta pienituloisin kymmenys ei ollut vielä vuonna 1998 yltänyt vastaavaan.

Suhteelliset tuloerot pysyivät suurin piirtein entisellään lamavuosina, mutta ne alkoivat kasvaa siinä vaiheessa, kun kansantalouden kasvuvauhti parani. Kotitalouksien saamat tulonsiirrot tasoittivat tuloeroja eniten vuonna 1994, minkä jälkeen niiden tasoittava vaikutus on vähentynyt lähes lamaa edeltävälle tasolle. Myös verotuksen tuloeroja tasoittava vaikutus on selvästi vähentynyt vuodesta 1996 lähtien. Tuloerojen lisääntyminen vuosikymmenen jälkipuolella johtui lähinnä omaisuus-tulojen (realisoitujen veronalaisten myyntivoittojen ja osinkotulojen) lisääntymisestä ja kohdistumisesta lähes täysin hyvätuloisimmalle kymmenykselle. Ylempien toimihenkilöiden ja miesten palkkojen nousu selittää myös jonkin verran tuloerojen kasvua. Kehityssuunta on näkynyt myös siinä, että köyhyysaste on noussut 2,9 %:sta (1994) 4,5 %:iin (1998). Köyhiksi luokiteltavien kotitalouksien määrä on lähes kaksinkertaistunut.¹

Kotitalouksien toimeentulon riippuvuus sosiaaliturvasta on pienentynyt laman jälkeen hitaasti. Vuonna 1994 noin kolmannes kotitalouksien kaikista tuloista tuli sosiaaliturvatuksista. Vuoteen 1998 mennessä osuus las-ki 27 %:iin, kun se 1990-luvun alussa oli vain

hieman yli 20 %. Työikäisten 55 vuotta täyt-täneiden ja alle 25-vuotiaiden toimeentulosta yli puolet tuli sosiaaliturvasta vuosikymmenen puolivälissä, mutta varsinkin nuorilla osuus on nyt selvästi pienempi. Muiden työikäisten toi-meentulosta runsas neljännes muodostui vuon-na 1994 sosiaaliturvatuksista, eikä osuus ole pienentynyt siitä. Toimeentulon riippuvuus so-siaaliturvasta on vaihdellut alueittain: vähäi-sintä se on ollut pääkaupunkiseudulla ja suu-rinta Pohjois- ja Itä-Suomen maaseudulla. Vuoden 1994 jälkeen riippuvuus on vähenty-nyt muilla alueilla paitsi Itä-Suomen maaseu-dulla, jossa eläkkeiden osuus toimeentulosta on hieman lisääntynyt ja työttömyysturvan osuus on pysynyt ennallaan.²

Eliniän piteneminen, hedelmällisyyden vähe-neminen, varhainen eläkkeelle jääminen ja talouden kehitys nostivat 1990-luvun keskus-telun aiheeksi eläkkeiden tulevaisuuden. Suo-malaiset siirtyvät nykyisin suoraan työstä ko-koaikaiselle eläkkeelle keskimäärin 59-vuoti-aina. Huolestuttavaa on myös se, että ikäänty-vien asema on heikentynyt työmarkkinoilla ja työttömyys on lisääntynyt. Keskustelussa on kannettu huolta myös siitä, riittävätkö rahat suurten ikäluokkien eläkkeiden maksuun. Suu-rille ikäluokille (1945–1950 syntyneille) suun-natussa kyselyssä selvitettiin tämän väestöryh-män elämäntilannetta ja eläkkeelle siirtymi-seen liittyviä aikomuksia. Tämän ikäluokan koulutus jäi aikanaan keskimäärin varsin ly-hyeksi. Yli kolmannes miehistä ja naisista aloitti työuransa suhteellisen nuorena ilman ammatillista koulutusta. Niinpä yli puolet tut-kituista ehti olla työelämässä vähintään 30 vuotta.

Tutkimusajankohtana suuret ikäluokat olivat 48–53-vuotiaita. Heidän terveydentilansa oli

kohtuullisen hyvä. Vain 7 % miehistä ja 8 % naisista piti terveyttään huonona tai erittäin huonona. Kuitenkin noin kolmannes sekä miehistä että naisista oli ajatellut usein eläkkeelle jäämistä. Noin puolet (53 %) eläkkeelle lähtöä ainakin joskus ajatelleista oli kiinnostunut osa-aikaeläkkeestä. Eläkehalukkuutta selittää osaksi vastaajan terveydentila, mutta terveyttä merkittävämpi on vastaajan arvio työssä selviytymisestä eläkeikään asti. Pelko työtehtävien vaikeutumisesta ja niistä selviytymisestä sysää suurten ikäluokkien sukupolvea eläkeajatussuuntaan.³

Ikääntyvien mahdollisuudet työssä pysymiseen ovat 1990-luvun loppuvuosina kuitenkin parantuneet. 55–59-vuotiaiden työllisyys on parantunut huomattavasti vuodesta 1998 lähtien ja 60–64-vuotiaiden työllisyys seuraavasta vuodesta lähtien. Kummassakin ikäryhmässä sekä koko- että osa-aikatyössä olevien määrä on lisääntynyt. Parantunut työllisyys on johdettu ennen kaikkea siitä, että virta eläkkeelle ja työttömyyteen on vähentynyt.⁴

1990-luvun alun talouslama tuntuu yhä edelleen kansalaisten toimeentulossa, vaikka monien tilanne onkin kohentunut. Kun vuonna 1995 ns. sosiaaliturvabarometrin mukaan 31 % kotitalouksista arvioi tulevansa hyvin toimeen nykyisillä tuloillaan, vastaava osuus vuonna 2000 oli lähes 39 %. Myös tulevaisuuden näkymät ovat muuttuneet jonkin verran myönteisemmiksi. Kun vuonna 1995 noin 26 % kotitalouksista odotti tulotasonsa nousevan viiden seuraavan vuoden aikana, vastaava osuus vuonna 2000 oli 33 %. Myös ylivelkaantuneisuuden kokemukset olivat jonkin verran vähentyneet. Sen sijaan köyhyys kuului koko 1990-luvun lopun joka neljännen kotitalouden kokemuspäiriin. Pitkäaikaistyöttömien tilanne oli vaikein; he eivät ole kokeneet toimeentulonsa lainkaan helpottuneen. Tosin heidänkin tulevaisuuden odotuksensa ovat nyt valoisammat kuin aikaisemmin: kun vuonna 1995 vain 18 % pitkäaikaistyöttömis-

tä odotti tulotasonsa kohenevan viidessä vuodessa, vuonna 2000 osuus oli 41 %.⁵

Toimeentuloturvan järjestelmät

Toimeentulotukea saaneiden määrä kasvoi huomattavasti 1990-luvulla, mutta alkoi vähetä vuonna 1997 työttömyystilanteen helpottuessa. Tukea saaneita kotitalouksia oli kuitenkin vuonna 1999 vielä noin 100 000 enemmän kuin vuonna 1990. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon ja toimeentulotukirekisteriin perustuvan tutkimuksen mukaan lähes 30 % ensimmäistä kertaa toimeentulotukea vuonna 1990–1992 hakeneista kotitalouksista oli toimeentulotuen piirissä vielä vuonna 1998. Tukiasiakkuuden kesto oli siis pitkä. Keskimääräiset toimeentulotuen käytön ajat olivat kuitenkin lyhyitä. Puolet tuen saajista sai tukea enintään 7 kuukaudelta vuosina 1992–1998. Myös useimmat pitkäaikaisasiakkaat elivät ilman toimeentulotukea suurimman osan vuotsta. Useimpien asiakkaiden toimeentulotuen käyttö oli epäsäännöllistä ja katkonaista. Suomessa suurin ongelma ei ole se, että henkilöt elävät toimeentulotuen varassa vaan se, että tuen saajat palaavat yhä uudelleen tuen piiriin. Tutkimuksen mukaan tuen saajista voitiin erottaa seuraavat asiakastyypit: kertaluonteista tukea saaneet (15 % tukitalouksista), muut lyhytaikaisasiakkaat (20 %), toistuvasti tukea saaneet pitkäaikaisasiakkaat (50 %) ja krooniset pitkäaikaisasiakkaat (15 %). Kroonisiksi pitkäaikaisasiakkaiksi ajautumisen riski oli suurin niillä, jotka olivat tulleet tuen piiriin alle 20-vuotiaina.⁶

Vuoden 1996 sairauspäivärahaudistuksessa luovuttiin vähimmäispäivärahasta ja muutettiin kansaneläkelakia siten, että ilman päivärahaoikeutta olevan henkilön työkyvyttömyyseläke alkaa 300 päivän odotusajan jälkeen. Uudistuksen jälkeen vähimmäispäivärahaa aikaisemmin saaneet, joita oli ollut vuosittain noin 14 000, samoin kuin hyvin pienituloiset, ovat voineet saada enintään 60 markan tarve-

harkintaista sairauspäivärahaa 60 päivän karenssiajan jälkeen. Tarveharkintaisen päivärahan saajia on ollut vuosittain 1 300–1 400. Heille on tyypillistä, että he ovat alle 30-vuotiaita naimattomia miehiä, heidän sairausjaksonsa ovat pitkiä, ja he ovat usein työkyvyttömiä mielenterveyssyistä. Tarveharkintaista sairauspäivärahaa saaville sekä niille, jotka jäävät ilman päivärahaa sen vuoksi, että sairaus kestää vähemmän kuin 60 päivää, uudistus merkitsi perusturvan heikkenemistä. Tällaisia henkilöitä on tosin suhteellisen vähän. Suurimmalle osalle niistä, jotka jäivät ilman päivärahaa luovuttaessa vähimmäispäivärahasta, uudistus ei aiheuttanut kohtuuttomia ongelmia. Heidän toimeentulonsa näyttää järjestyvän kotitalouden muiden jäsenten tulojen avulla.

Noin vuoden odotusajan jälkeen ilman päivärahaoikeutta työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 1999 siirtyneitä oli 1 200. Nämä henkilöt muistuttavat tarveharkintaista sairauspäivärahaa saavia läheisesti siinä, että kummassakin ryhmässä on paljon mielenterveyden ongelmista kärsiviä yksin asuvia, joiden tulot ovat hyvin pienet. Tehdyt lainmuutokset saattoivat olennaisesti vaikeuttaa näiden henkilöiden todennäköisesti jo ennestäänkin vaikeaa elämäntilannetta. Etenkin ne, jotka ovat ilman päivärahaoikeutta ja odottavat kansaneläkkeen työkyvyttömyyseläkettä, joutuvat usein turvautumaan odotusaikana perustoimeentulon turvan sijaan viimesijaiseen sosiaaliturvaan, toimeentulotukeen. Suurin osa näistä henkilöistä on syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alaisia.⁷

Perhepolitiikassa on 1990-luvulla toteutettu paitsi etuuksien leikkauksia myös parannettu julkista tukea. Oikeus kunnalliseen päivähoidon laajennettiin koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, kunnallisen päivähoidon maksuperusteet yhtenäistettiin ja yksityisen hoidon tuki otettiin käyttöön. Uudistukset ovat lisänneet lapsiperheiden valinnanmahdollisuuksia itse päättää sopivasta lastenhoidon muodosta. Kyselytutkimuksen mukaan 85 %

perheistä oli kuitenkin sitä mieltä, että valinnanvapautta tulisi edelleen lisätä. Esimerkiksi yksityisen hoidon tuen käyttö vaihtelee huomattavasti asuinalueen mukaan. Myös perheiden saama tuki vaihtelee sen mukaan, maksetaanko kunnassa sen yhteydessä kuntalisää. Kuntalisää saa noin puolet yksityistä päivähoitoa (ja siihen tulevaa tukea) käyttävistä perheistä. Näiden perheiden nettomaksut lasten päivähoidosta ovat keskimäärin samalla tasolla kuin kunnalliset hoitomaksut. Kunnallisen päivähoidon maksut nousevat perheen tulojen kasvaessa, ja samoin käy perheen yksityisestä päivähoidosta maksamien nettomaksujen niissä kunnissa, joissa maksetaan kuntalisää. Sen sijaan niissä kunnissa, joissa kuntalisää ei makseta, pienituloisten perheiden nettomaksut ovat yhtä suuret kuin hyvätuloisten maksut muissa kunnissa.

Vanhemmat arvioivat yksityisen ja kunnallisen päiväkodin hoidon laadun useimmissa asioissa yhtä hyväksi. Esimerkiksi henkilöstön ammattitaidossa, ruoka- ja lepojärjestelyissä, hoitopaikan turvallisuudessa ja tilojen sopivuudessa tai lasten keskinäisissä suhteissa ei nähdä eroja. Lapsi otetaan paremmin huomioon yksilönä ja vanhemmilla on suuremmat vaikutusmahdollisuudet yksityisessä päiväkodissa kuin kunnallisessa, mutta erot ovat vähäiset. Lapsiryhmän koko on ainoa laadun osatekijä, jossa kunnallinen päiväkotiki saa vanhemmilta selvästi huonomman arvosanan kuin muut hoitomuodot.⁸

Perheiden kokemukset ovat olleet hyvin myönteisiä myös toisesta perhepoliittisesta etuudesta eli äitiysavustukseen kuuluvasta äitiyspakkauksesta. Kelassa on vakiinnutettu äitiyspakkauksen vastaanoton seurantajärjestelmä, jotta pakkausta voidaan kehittää perheiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Tulokset osoittavat, että lasten vanhemmat ovat hyvin tyytyväisiä pakkaukseen. Varsinkin pakkaukseen kuuluvia vaatteita ja muita tekstiilejä pidetään tarpeellisina ja laadukkaina. Ky-

selyjen perusteella vaatevalikoimaa, niiden värejä ja kokoja muutetaan vuosittain niin, että ne mahdollisimman hyvin vastaavat perheiden tarpeita.⁹

Opintotukijärjestelmä on 1960- ja 1970-lukujen vaihteesta lähtien mahdollistanut toimeentuloedellytykset yhä laajemmille opiskelijaryhmille. Järjestelmää on 30 vuoden aikana muutettu useaan otteeseen. Opintotuen perusongelmat ovat kuitenkin pysyneet järjestelmästä riippumatta samankaltaisina. Tavoitteiltaan selkeän ja tasoltaan riittävän toimeentuloturvan järjestämiseksi päätoimisen opiskelun ajaksi on kuitenkin vielä tehtävä työtä. Opintorahan korotukset eivät ole vähentäneet työssäkäyntiä, eivätkä opiskeluajat ole lyhentyneet. Opintotuki ei ole merkittävästi rohkaisut opiskelijoita kokopäiväiseen opiskeluun, sillä tutkimuksissa ja selvityksissä on, vuosikymmenestä ja opintotukijärjestelmästä riippumatta, havaittu työssäkäynnin tärkeimmäksi motiiviksi toimeentulon turvaaminen. Ongelmana on pysynyt se, että opintotuki ei riitä kattamaan opiskelijoiden keskimääräisiä elinkustannuksia, joten opiskelijat täydentävät tulojaan edelleen vanhempien avustuksilla ja ansiotuloilla.¹⁰

Lääkekorvausjärjestelmän tarkoitus on mahdollistaa kansalaisille tarpeellinen lääkehoito kustannusten estämättä. Järjestelmät, joilla tähän pyritään, on Euroopassa rakennettu monin eri tavoin. Viime vuosikymmenen aikana kaikissa maissa, järjestelmästä riippumatta, lääkekustannukset ja -korvaukset ovat kasvaneet nopeasti. Näin on tapahtunut myös Suomessa. Tärkeimpänä syynä kasvuun pidetään uusien, aikaisempaa kalliimpien lääkkeiden käyttöönottoa. Kasvavat kustannukset ovat pakottaneet etsimään keinoja hillitä lääkemenojen kasvua. Useimmissa Euroopan maissa on tyydytty muokkaamaan vanhaa lääkekorvausjärjestelmää. Hintavalvonnan tiukentaminen, korvattavien lääkkeiden valikoiman supistaminen, lääkkeen korvattavuuden

rajoittaminen vain tiettyihin käyttöaiheisiin tai hoitotilanteisiin ja potilaiden maksuosuuden lisääminen ovat olleet tavallisimpia toimenpiteitä. Ruotsissa ja Tanskassa lääkekorvausjärjestelmä on uudistettu kokonaan. Molemmissa maissa lääkekorvauksia aletaan maksaa vasta, kun lääkekustannukset ylittävät suhteellisen korkean alkuomavastuun, ja mitä suuremmat lääkekustannukset ovat, sitä suurempi osuus niistä korvataan. Korvausjärjestelmän ulkopuolella lääkehoitoja on pyritty rationalisoimaan vaikuttamalla lääkäreiden lääkkeen määräämiskäytäntöön. Myös lääketeollisuus on otettu aikaisempaa useammassa maassa mukaan jakamaan kustannuksia.¹¹

Terveys ja työkyky

Nuorten työkyvyttömyys on nuorissa ikäryhmissä harvinainen ilmiö, ja nuorten vaikeasteinen vammaisuus on vähentynyt viime vuosikymmeninä. 16-vuotiaiden työkyvyttömyys ja 17–20-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen ovat vähentyneet 1970-luvun alusta lähtien. Sen sijaan 21–24-vuotiaiden eläkkeelle siirtyminen lisääntyi 1980-luvulla ja pieneni selvästi vuoden 1996 jälkeen. Mielenterveyden häiriöt ovat olleet näissä ikäluokissa tärkein työkyvyttömyyden syy.

Vuonna 1996 työkyvyttömyyden arviointi- ja ratkaisukäytäntöjä muutettiin kuntoutumista kannustavaan suuntaan. Samalla työkyvyttömyyden arvioinnissa alettiin korostaa työhön kykenemättömyyden sijasta jäljellä olevaa työkykyä. Samana vuonna kansaneläkelain mukaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle säädettiin 300 arkipäivän karenssi niissä tapauksissa, joissa henkilöllä ei ole oikeutta sairausvakuutuksen päivärahaan. Kelan tilastorekistereihin perustuvan tutkimuksen mukaan uudistuksen jälkeen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen väheni suhteellisesti eniten 21–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Eläkkeiden syinä vähenivät tapaturmat, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet sekä mielenterveyden häiriöt. Eläkkeelle siirtymi-

sen väheneminen 17–24-vuotiaiden ikäryhmässä johtuu todennäköisesti lähes pelkästään päivärahaoikeutta vailla olevien henkilöiden eläkkeille säädetyistä 300 arkipäivän odotusajasta.¹²

Tuki- ja liikuntaelinten sairaudet ja oireet ovat Suomessa edelleenkin merkittävä työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä. Vartalon ja alaraajojen toimintakykyä selvittävien mittausmenetelmien ja vastaavien kuntoutusmenetelmien kehittämistä edistävässä tutkimuksessa on todettu mm., että vuoden nopeusvoimainnointeinen lihaskuntoharjoittelu kuntosalilla kehittää merkittävästi lihaskunnon eri alueita, kuten isometristä ja dynaamista maksimi voimaa, liikenopeutta ja -tehoa sekä alaraajojen ponnistusvoimaa ja anaerobista voimantuottoa.^{13, 14} Neljä kuukautta kestänyt nopeusvoimaa korostanut harjoittelujakso, jossa harjoittelu toteutettiin kolme kertaa viikossa, osoittautui turvalliseksi myös keski-ikäisille liikuntaa harrastamattomille miehille ja naisille. Toisaalta harjoittelulla oli tuki- ja liikuntaelinten sairauksia ja oireita vähentävä vaikutus: lievät alaselkäoireet vähenivät, ja harjoittelu oli lähes yhtä tuloksellista niin alaselkäoireisilla kuin täysin oireettomillakin. Myös osallistujien kokema ja itse arvioima terveys ja fyysinen kunto paranivat.

Diabetes on Suomessa poikkeuksellisen yleinen, ja sairaus yleistyy edelleen lähinnä väestön eliniän pitenemisen myötä. Diabetes nopeuttaa mm. verisuonten kovettumista ja heikentää myös silmien, munuaisten ja hermoston toimintaa. Diabetespotilailla on erilaisia lisäsairauksia huomattavasti enemmän kuin ei-diabeetikoilla. Tehdyn selvityksen mukaan diabetespotilaiden yleisin lisäsairaus on verenpainetauti: nuoruustyypin diabetespotilaista 15 %:lla ja aikuistyypin diabetespotilaista 51 %:lla on erityiskorvausoikeus verenpainelääkkeisiin. Nuoruusiän diabeetikoilla tämä osuus on kuusinkertainen ja aikuistyypin potilailla kaksinkertainen verrokki-ikäisestä verrattuna.

Myös lääkehoitoa vaativia muita sairauksia esiintyi diabeetikoilla keskimääräistä useammin. Poikkeuksena tästä ovat astma ja psykoosit, joita on nuoruusiän diabeetikoilla verrokkejaan vähemmän. Diabetespotilaiden monet sairaudet näkyvät myös suurina lääkekustannuksina, jotka ovat potilasta kohti nuoruustyypin diabeetikoilla lähes viisinkertaiset ja aikuistyypin diabeetikoilla kaksinkertaiset verrokien kustannuksiin verrattuna, vaikka varsinaiset diabeteslääkkeet jätetään pois tarkastelusta.¹⁵

Masennuksen osuus työkyvyttömyyseläkkeiden perusteena on 1990-luvulla selvästi lisääntynyt: sen osuus uusien eläkkeiden myöntämisperusteena oli vuosikymmenen lopulla jo yli 40 %. Erityisesti verenkierroelinten sairauksien, mutta viime vuosina myös tuki- ja liikuntaelinsairauksien osuus työkyvyttömyyden aiheuttajana on sen sijaan vähentynyt.^{16, 17} Masennuksen yhteyttä työkykyyn selvittävä seurantatutkimus osoitti, että sairauspäivärahaa saaneista masennuspotilaista runsas puolet (54 %) oli vuotta myöhemmin eläkkeellä tai kuntoutustuella.¹⁸ Työkyvyttömyys oli yhteydessä masennuksen vaikeusasteeseen, vanhempaan ikään, huonompaan koulutukseen ja huonompaan sosioekonomiseen asemaan. Masennuspotilaiden elämänlaatu oli laaja-alaisesti huono.¹⁹

Vitamiini- ja kivennäisainelien merkityksestä sairauksien ehkäisemisessä ja hoidossa on pitkään käyty ajoittain kiivastakin julkista keskustelua. Vitamiini- ja kivennäisainevalmisteiden käyttö ja siitä aiheutuvien kulujen korvaaminen sairausvakuutuksesta on katsottu aiheelliseksi vain erityistapauksissa. Näissä yhteyksissä on yleensä korostettu asianmukaisen ravitsemuksen ensisijaisuutta, jotta voidaan turvata elimistölle välttämättömien suoja-aineiden saanti. On todettu, että niasiinivitaminin vähäinen saanti ravinnosta sekä veren D-vitamiinijohdannaisien ja raudan pienet pitoisuudet ennustavat ikääntyneiden henkilöiden

kuolleisuutta.²⁰ Näiden yksittäisten tekijöiden todennäköisin selitys ei ole ravinnon laadussa, vaan ravinnon kokonaissaannin riittämättömyydessä. Tutkimuksen tulokset eivät anna aiheutta muuttaa ravitsemuksen ensisijaisuutta koskevia suosituksia tai ryhtyä uudistamaan vitamiini- ja kivennäisainevalmisteiden korvauskäytäntöä.

Työttömyyden ja terveyden välinen yhteys – heikko terveys valikoi ja altistaa työttömyydelle ja toisaalta työttömyys heikentää terveyttä – tulee selvästi esille yli 50-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien keskuudessa: he kokevat terveytensä ja työkykynsä huonommaksi kuin vastaavanikäinen väestö yleensä. Kuitenkin vielä pitkänkin työttömyyden jälkeen suurin osa arvioi edelleen olevansa työmarkkinoiden käytettävissä. Erot työttömien koetussa työkyvyssä ja työmarkkinoille suuntautumisessa olivat selviä. Nämä tulee ottaa huomioon myös suunniteltaessa työllistymiseen tähtäävien tukitoimenpiteiden sisältöä.²¹

Viime aikoina terveyteen ja elinikään liittyvässä keskustelussa on korostettu ns. sosiaalisen pääoman merkitystä, ts. kansalaisaktiivisuutta, luottamusta toisiin ihmisiin ja yhteisöllisyyttä. Mitä enemmän sosiaalista pääomaa yhteisöllä on käytettävissä, sitä terveempiä ovat yhteisön jäsenet riippumatta varallisuudesta, koulutuksesta, työllisyydestä ja tunnetuista terveyden vaaratekijöistä. Johtopäätös perustuu suomen- ja ruotsinkielisiä vertailevaan tutkimussarjaan. Ruotsinkielisillä on enemmän luotettavia ystäviä ja harrastus- ja yhdistystoimintaa, mikä saattaa selittää Suomen ruotsinkielisen väestön hyvän työkyvyn ja pitkän eliniän.²²

Terveys- ja kuntoutuspalvelut

Työkykyä ylläpitävästä toiminnasta kehittyi 1990-luvun kuluessa yksi työterveyshuollon keskeinen lakisääteinen tehtävä. Siihen sisältyy työntekijöiden työssä selviytymisen arviointia ja seurantaa. Tämän arviointitoiminnan

tavoite ja sisältö eroavat perinteisestä työkyvyttömyyden lääketieteellisestä arvioinnista, jota terveydenhuollon kaikki tasot ovat tehneet sosiaalivakuutuksen ratkaisuja varten. Työterveyshuollon selvitys- ja lausuntokäytäntöä koskeva selvitys osoitti, että suurella osalla sairaanhoitopalveluja tuottavista työterveyshuoltoyksiköistä on halua ja hyvät edellytykset tarvittaessa selvittää työssä käyvien työkyvyttömyyttä eläkevakuutusta varten. Ne ovat valmiit tekemään tämän sen arviointitoiminnan lisäksi, jota ne toteuttavat työkykyä ylläpitävässä toiminnassa.²³ Myös niillä yksiköillä, joiden työterveyshuoltosopimukset sisältävät vain ehkäisevää toimintaa, on paljon valmiutta työkyvyttömyyden selvittämiseen.

Yrittäjien ja muiden omaa työtään tekevien työterveyshuolto ei ole laajentunut niin nopeasti kuin alun perin järjestelmää luotaessa suunniteltiin. Parhaiten yrittäjien työterveyshuolto on tavoittanut maatalousyrittäjät. Yrittäjien työterveyshuoltoa pyritään kehittämään siten, että yrittäjät voivat saada vastaavia palveluja kuin palkansaajat. 1990-luvun kehitykseen ovat vaikuttaneet monet tekijät. Talouslama ja maatalouden rakennemuutos ovat vähentäneet yrittäjien määrää. Vuodesta 1992 vuoteen 1998 yrittäjien työterveyshuollon piiriin kuuluvien henkilöiden määrä pieneni kolmanneksen.²⁴

ASLAK® -toiminnan eli ammatillisesti syvennetyn lääketieteellisen kuntoutuksen tulokset olivat hyviä, kun tutkittiin merenkulkualalle suunnattujen kurssien vaikuttavuutta. Kaikki kuntoutujat olivat miehiä. Suurimmat myönteiset muutokset ilmenivät niillä miehillä, joiden elintapojen ja työolojen muutostarve oli suurin.²⁵ Myös muut ASLAK® -kuntoutukseen osallistuneet hyötyivät toiminnasta. Koettu työkyky ja terveyteen liittyvä elämänlaatu kohenivat enemmän naisilla kuin miehillä. Naisten kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvat keskimääräiset yhteiskunnalliset kustannukset olivat pienemmät kuin miesten kustannukset.²⁶ Tutkimuksessa, jossa selvitettiin, mi-

ten ASLAK® -toiminta sopii pientyöpaikkojen kuntoutuksen järjestämiseen sekä kokeuksia järjestelyn toimivuudesta, havaittiin työpaikan koon lisäksi keskeisiksi tekijöiksi yhteistyökäytännöt, työterveyshuoltosopimuksen laajuus, työn luonne ja etäisyydet.²⁷ Kehittämishdotuksissa painottui talousalueen pientyöpaikkojen yhteistyö ja laaja-alainen yleissuunnittelu tyky-toiminnassa ja kuntoutuksessa.

Kuntoutuksen tilan ja kehitystarpeiden seuraamiseksi Kela on ollut toteuttamassa yhteistyössä muiden kuntoutustahojen kanssa kuntoutusbarometriä. Yli 1 500 asiantuntijan arvion mukaan kuntoutuspalvelut toteutuvat kokonaisuudessaan melko hyvin, ja vain viidesosa vastaajista arvioi palvelujen toteutuvan huonosti. Kuntoutuksen palvelujärjestelmä näyttää toimivan paremmin paikallis- ja aluetasolla kuin keskushallinnossa. Barometriin vastanneista lähes 75 % arvioi hallinnonalojen välisen yhteistyön sujuvan huonosti keskushallinnossa. Vain viidesosa arvioi hallinnonalojen välisiä yhteistyöongelmia esiintyvän paikallistasolla, ja yli 40 % on sitä mieltä, että yhteistyö tällä tasolla sujuu hyvin.

Oikea ravinto ja liikunta estävät aikuistyyppin diabeteksen ilmaantumista. Kolmen vuoden seurannassa havaittiin, että niiden henkilöiden ryhmässä, johon kuuluneilla oli huonontunut sokeritasapaino ja jotka olivat osallistuneet ravitsemusneuvontaa ja liikuntaa sisältäneeseen ohjelmaan, oli selvästi vähemmän diabetestapauksia kuin vertailuryhmään kuuluneilla henkilöillä.²⁸ Myös veren tietyt hyytymistekijät, joilla on merkitystä mm. sepelvaltimotautiin sairastumisvaaran kannalta, muuttivat suotuisasti.²⁹

Sosiaaliturvan talous

Kun Talous- ja rahaliittoon (EMU) valmistautuneiden valtioiden kansantalouksien lähentyminen on ollut selvästi havaittavissa, on alettu epäillä tämän kehityksen kääntymistä päin-

vastaiseksi. Tuoreen tutkimuksen mukaan euroalueen kansantaloudet yhdenmukaistuivat vuoden 1993 jälkeen, mikä johtuu EMUn kolmanteen vaiheeseen valmistautumisesta; hajontaa on kuitenkin esiintynyt viime aikoina esimerkiksi inflaatiokehityksessä. Toisaalta eri maiden sosiaaliturvan rahoituksen rakenne samanlaistui vuoteen 1993 asti, minkä jälkeen on tapahtunut erilaistumista. Näistä havainnoista voidaan päätellä, että vaikka euroalueella kansantaloudet ovat lähentyneet, kehitys ei johda automaattisesti sosiaaliturvan rahoitusrakenteen yhdenmukaistumiseen.³⁰

Euroopan unionin laajentuessa on kysytty, johtako taloudellisen integraation syveneminen, siten kuin se tapahtuu EMUn yhteydessä, myös sosiaaliturvajärjestelmien yhdenmukaistumiseen. Euroalueen maiden sekä hakijamaiden talouksien ja sosiaaliturvan rahoituksen konvergenssitarkastelun mukaan, huolimatta talouksien yhdenmukaistumisesta, sosiaaliturvan rahoituksen rakenteet eivät ole yhdenmukaistuneet hakijamaissa – kuten eivät euroalueellakaan. Kun hakijamaiden järjestelmissä oli havaittavissa merkittäviä eroja ja kun löytyi useita hyvinvointivaltioiden ryhmittymiä, ei sosiaaliturvajärjestelmien konvergointi näytä todennäköiseltä lähitulevaisuudessa. Tällä perusteella sosiaalipolitiikan toteutus jatkunee kansallisella tasolla laajentuneessakin unionissa.³¹

Sosiaaliturvan toteuttaminen on siis edelleen Euroopan unionin jäsenmaiden kansallisen päätöksenteon piirissä. Kysymykset järjestelmien harmonisoitumisesta ja lähentymisestä ovat silti aiheellisia sekä EMUn syventymisen että laajenemisen johdosta. EU:n uuden sosiaalipoliittisen ohjelman yhteydessä on tuotu esille Euroopan sosiaalisen mallin käsite, jonka toteutuksessa korostuu järjestelmien yhteensovittaminen, ei niinkään niiden yhdenmukaistuminen. Mallin keskeisiä arvoja ovat sosiaalinen yhteenkuuluvuus, syrjäytymisen ja syrjinnän torjuminen sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

Kelan palvelut ja toiminta

Kela-barometrikyselyllä kerättiin jälleen vuonna 2000 palautetta Kelan asiakaspalvelusta ja toiminnasta. Kaikkein useimmin Kelan toimitoissa käydään hoitamassa lääke-, hoito- ja matkakorvauksiin liittyviä asioita. Toiseksi eniten asiointikäyntejä aiheuttavat työttömyys-etuuksiin liittyvät kysymykset. Asiakkaat antoivat Kelan toimistojen palvelulle yleisarvosanan 8,3, joka on kymmenyksen parempi kuin vuotta aiemmin. Vain apteekit saivat paremman arvosanan, 8,4. Tästä huolimatta myös asiakkaiden Kelaan kohdistama kritiikki lisääntyi kautta linjan verrattuna vuotta aiemmin tehtyyn kyselyyn. Eniten parannettavaa asiakkaat näkivät Kelan päätösten perusteiden ymmärrettävyydessä sekä esitteiden ja hakuohjeiden selkeydessä.

Kela-barometrin asiakaskyselyn kanssa samanaikaisesti toteutetulla Kelan henkilökunnalle suunnatulla kyselyllä kartoitettiin toimihenkilöiden mielipiteitä Kelasta työyhteisönä. Tulosten perusteella yleinen työtyytyväisyys Kelassa on viime vuosina vähentynyt. Erityisesti yleisemminkin työelämässä havaittu työtahdin kiristyminen ja stressin lisääntyminen näkyvät myös Kelassa ja varsinkin Kelan asiakaspalvelutyötä tekevien toimihenkilöiden keskuudessa. Sen sijaan työyhteisöjen toimivuudessa ja johtamiseen tyytyväisten määrässä ei ollut suuriakaan muutoksia.

Syksyllä 1999 tehdyssä kyselyssä selvitettiin opintoetusasiakkaiden tyytyväisyyttä Kelan nykyiseen palveluun ja heidän halukkuuttaan käyttää uusia palvelumuotoja. Moniin palvelun piirteisiin oltiin tyytyväisiä: 90 % vastaajista oli sitä mieltä, että nykyinen opintotuki päätös on ymmärrettävä ja selkeä – 69 % koki päätösten perustelujen käyvän hyvin ilmi päätöksestä. Yleisimmät Kelan palvelussa koetut ongelmat olivat etuuden hakemisen hankaluus, oppaiden pituus, niissä käytetyn kielen vaikeaselkoisuus ja hakemuslomakkeiden vaikea täytettävyys. Näiden perusteella 19 % vastaajista

antoi Kelan opintoetuspalveluille heikon arvosanan. Palvelun heikkouksina pidettiin myös hakemusten pitkiä käsittelyaikoja (13 %) ja asiakaspalvelun asiantuntemuksen puutetta (11 %).

Henkilökohtainen asiointi toimistossa on edelleen useimpien opiskelijoiden ensisijaisesti toimiva asiointitapa. Kiinnostus uusiin palvelumuotoihin riippuu koulutustaustasta. Korkeakouluissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevat ovat ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita kiinnostuneempia sähköisestä asiointista.³² Suomen Gallupin tekemässä tutkimuksessa kartoitettiin koko väestön käsityksiä Kelasta. Kelan julkisuuskuva osoittautuu monitahoiseksi ja hajanaiseksi: moniin asioihin ollaan tyytyväisiä, mutta Kelaan liitetään kielteisiäkin ominaisuuksia. Yli 3/4 vastaajista pitää Kelaa yhteiskunnan keskeisenä turvaverkona sekä kansalaisten hyvinvoinnin tuottajana ja takaajana. Kelan toiminnan vahvuutena pidetään ammattitaitoa ja osaamista. Kriittisemmin äänenpainoin arvioidaan tiedottamisen ymmärrettävyyttä ja avoimuutta sekä Kelan toimintatapojen nykyaikaisuutta.

Kansanedustajien ja virkamiesten mielikuvat Kelasta ovat myönteisempiä kuin yritys- ja mediaväen tai kansalaisten näkemykset. Kaikki mainitut ryhmät pitävät Kelan ja työvoimahalinnon toimintaa ja palveluja samantasoisina.

- ¹ Ruotsalainen P. Kotitalouksien toimeentulo ja tuloerot 1990-luvulla. Hyvinvointikatsaus – Spesiaali 2000, 2–9.
- ² Ruotsalainen P. Lama toi, mutta nousu ei vie: Sosiaalietuudet – merkittävä osa kotitalouksien toimeentuloa. Hyvinvointikatsaus – Spesiaali 2000, 35–40.
- ³ Savioja H, Karisto A, Rahkonen O ja Hellsten K. Suurten ikäluokkien elämäntilanne. Teoksessa: Eino Heikkinen ja Jouni Tuomi (toim.). Suomalainen elämäntilanne. Helsinki: Tammi, 2000, 58–73.
- ⁴ Hytti H. Ikääntyvien työllisyys paranee – toteutuuko hallitusohjelman tavoite? Työelämä 2000; 35 (4): 12–14.
- ⁵ Lindholm H. Sosiaaliturvabarometri 2000. Julkaisematon käsikirjoitus, 2000.
- ⁶ Haapola I. Toimeentulotukea hakeneiden asiakasurista 1990-luvulla. Julkaisematon käsikirjoitus, 2000.
- ⁷ Maljanen T, Niemelä H. Vuoden 1996 sairauspäivärahaudistuksen vaikutukset. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 58, 2000.
- ⁸ Takala P. Lastenhoito ja sen julkinen tuki. Kela & Stakes. Helsinki: Stakes, Tutkimuksia 110, 2000.
- ⁹ Takala P, Klaukka T. Äitiyspakkaus käyttäjien puntarissa II. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 16, 2000.
- ¹⁰ Blomster P. Yliopisto-opiskelijoiden toimeentulo ja opintotuki 1900-luvun Suomessa. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 56. Helsinki 2000.
- ¹¹ Martikainen J, Rajaniemi S. EU-maiden lääkekorvausjärjestelmät muuttuvissa olosuhteissa. Teoksessa: Kalimo E (toim.). Tutkimus suuntaa sosiaaliturvaa 2000-luvulle. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2000: 241–247.
- ¹² Hytti H. Alle 25-vuotiaiden nuorten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen ja eläkkeeltä kuntoutuminen. Janus 2000; 8 (4): 382–397.
- ¹³ Ailanto P, Karppi S-L, Aunola S. Is power training or basic strength training the main promoter in increasing muscle power in sedentary middle-aged men? 5th Annual Congress of the European College of Sport Science 19.–23.7.2000, Jyväskylä. Abstract.
- ¹⁴ Surakka J, Aunola S, Karppi S-L. The effects of power-type strength training on muscle torque and velocity in healthy women and women with low-back disorders. 2nd International Conference on Weightlifting and Strength Training 19.–21.11.2000, Ipoh, Malaysia. Abstract.
- ¹⁵ Reunanen A, Martikainen J, Kangas T, Klaukka T. Nationwide survey of comorbidity, use and costs of all medications in Finnish diabetic individuals. Diabetes Care 2000; 23: 1265–1271.
- ¹⁶ Salminen JK, Raitasalo R. Changing picture of disability; major depression and disability pensions in Finland. The Year 2000 International Research Conference on Social Security, Helsinki 25.–27.9.2000. Conference Volume, Abstract: 83.
- ¹⁷ Saarijärvi S, Salminen J K, Toikka T, Raitasalo R. Depressiopotilaisten elämänlaatu. Suom Lääkäril 2001 (painossa).
- ¹⁸ Salminen JK, Saarijärvi S, Tikka J, Raitasalo R, Toikka T, Puukka P, Rissanen S. Sairauslomalla masennuksen vuoksi – entä vuoden kuluttua? Suom Lääkäril 2000; 55: 311–317.
- ¹⁹ Salminen JK. Työkyvyttömyyden muuttunut kuva. Teoksessa: Kalimo E (toim.). Tutkimus suuntaa sosiaaliturvaa 2000-luvulle. Kansaneläkelaitos, Helsinki 2000: 211–223.
- ²⁰ Seppänen R, Marniemi J, Alanen E, Impivaara O, Järvisalo J, Rönnemaa T, Kivelä S-L, Rajala T. Ravinnon ja seerumin vitamiinit ja kivennäisaineet vanhusten kuolleisuuden ennustajina. Suom Lääkäril 2000; 55: 4255–4260.
- ²¹ Lind J. Koettu terveys ja työkyky ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työllistymisedellytyksinä. Julkaisussa: Rajavaara M. (toim.) Yksilölliset palvelut ja ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömyys. Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvityksen seurantaraportin loppuraportti. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 54, 2000: 113–135.
- ²² Hyypää MT, Mäki J. Edistääkö sosiaalinen pääoma terveyttä? Pohjanmaan rannikon suomen- ja ruotsinkielisen väestön kansalaisaktiivisuuden ja terveyden vertailu. Suom Lääkäril 2000; 55: 821–826.
- ²³ Virta L, Järvisalo J, Laine A. Työterveyshuoltoyksiköissä valmiuksia selvittää myös työkyvyttömyyttä. Suom Lääkäril 2000; 55: 3667–3672.
- ²⁴ Partio T. Yrittäjien työterveyshuollon kehitys 1990-luvulla. Helsinki: Kansaneläkelaitoksen tilastokatsaus 2000/2. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T2:26, 2000, 1–3.
- ²⁵ Hinkka K, Takala I, Saarni H. Merenkulkualan ASLAK-kurssien vaikuttavuus laboratorio- ja suorituskykykymittareilla arvioituna. Suom Lääkäril 2000; 55: 173–177.
- ²⁶ Helo T. Kelan ASLAK-toiminnan kustannusten ja vaikutusten arviointi. Turku: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 55, 2000.
- ²⁷ Röberg M, Salmelainen U, Hinkka K. Promotion of health and workability in small enterprises; Problems and development ideas. 3rd Nordic Health Promotion Research Conference 6.–9.9.2000, Tampere, Finland. Abstract. 2000: 148.
- ²⁸ Tuomilehto J, Lindström J, Eriksson J, Valle T, Louheranta A, Ilanne-Parikka P, Salminen V, Hämäläinen H, Aunola S, et al. Type 2 diabetes can be prevented by lifestyle intervention: The final results from the randomized Finnish Diabetes Prevention Study (DPS). In: The American Diabetes Association 60th Scientific Sessions 2000.
- ²⁹ Hämäläinen H, Aunola S, Rastas M, Marniemi J, Tuomilehto J, Uusitupa M. Improved glucose tolerance and fibrinolysis by an intensive lifestyle intervention in subjects with impaired glucose tolerance. 17th International Diabetes Federation Congress 5.–10.11.2000, Mexico City, Mexico. Poster. (Abstract P474). Clinical Research & Care 2000; 50 (suppl 1): 112.
- ³⁰ Hagfors R. EMU convergence and the structure of social protection financing, esitelmä ISSAN tutkimusseminaarissa 25.–27.9.2000 Helsingissä.
- ³¹ Hagfors R. Sosiaaliturvan järjestelmistä Euroopan unionin laajentuessa. Muistio Talousneuvoston sihteeristölle 12.12.2000.
- ³² Mattila H. Mitä opiskelijat toivovat Kelan opintoetuuspalveluilta? Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 41, 2000.

ISSN 0355-4996